

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автор:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Затверджено на засіданні навчально-методичної комісії факультету
«29» серпня 2017 р.

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету
«30» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

1. Навчальна програма дисципліни;
2. Робоча навчальна програма дисципліни;
3. Засоби діагностики навчальних досягнень студентів;
4. Конспект лекцій з дисципліни;
5. Комплекс контрольних робіт (KKР) для визначення залишкових знань з дисципліни, завдань для змістово-модульних контрольних робіт;
6. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять;
7. Контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять, завдання для заліків.
8. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів;
9. Методичні матеріали щодо виконання контрольних робіт для заочної форми навчання;
- 10.Інші матеріали.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Кардаш Ірина Миколаївна, доцент кафедри дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук

Програму схвалено на засіданні кафедри дошкільної освіти
Протокол від «23» серпня 2016 року № 13

Завідувач кафедри
дошкільної освіти _____ (Трифонова О. С.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету
дошкільної та початкової освіти

Протокол від «26» серпня 2016 року № 11
Голова навчально-методичної комісії _____ (Курчатова А. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «29» серпня 2016 року № 11
Голова навчально-методичної комісії університету _____ (Василькова Н. І.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Ознайомлення дітей із суспільним довкіллям» складена Кардаш І. М. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 6.010101 Дошкільна освіта.

Предметом є формування системи знань та цілісних емпіричних уявлень про довкілля, цілісну картину світу та місце людини в довкіллі.

Міждисциплінарні зв'язки: дошкільна педагогіка, дитяча психологія, основи природознавства з методикою, філософія, фахові методики дошкільної освіти.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Кредит 1. Науково-методичні засади ознайомлення дітей із суспільним довкіллям

Кредит 2. Методика ознайомлення дітей з предметним світом та явищами навколишнього життя

Кредит 3. Діти в соціальному довкіллі

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – теоретична та методична підготовка майбутніх фахівців до розвивальної та навчально-виховної роботі з дітьми дошкільного віку; уточнення, систематизація та поглиблення знань, умінь, навичок студентів в організації роботи з ознайомлення дошкільників із суспільним довкіллям.

Основними завданнями дисципліни є:

- формування узагальнених цілісних емпіричних уявлень та системи знань про живу і неживу природу, причинні взаємозв'язки і взаємозалежності в природі;
- дати поняття про природне довкілля як цілісний організм, в якому взаємодіють повітря, вода, ґрунт, рослини, тварини, люди, предмети в їх багатоманітності, єдності, русі, мінливості;
- прищепити практичні вміння діяти у природному, предметному соціальному довкіллі;
- сформувати систему знань про суспільство, Україну, її історичні витоки, духовну спадщину українського народу, його символи, обереги, традиції, звичаї, культуру; взаємозв'язок культур у багатонаціональній державі;
- сформувати теоретичне підґрунтя для подальшого інтелектуального розвитку дитини в початковій школі.
- ознайомлення майбутніх педагогів із вітчизняною та зарубіжними системами освіти та тенденціями їх розвитку.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- здатність до узагальнення, сприйняття інформації, оволодіння культурою мислення, аналізу, сприйняття інформації щодо ознайомлення дітей із суспільним довкіллям;
- здатність бути готовим до реалізації набутих знань в практичній діяльності в дошкільних навчальних закладах;
- здатність забезпечувати диференційований підхід до дітей дошкільного віку;
- здатність аналізувати програмно-методичні матеріали для дошкільних навчальних закладів.

II. Фахові:

- здатність бути готовими до розробки і реалізації новітніх технологій ознайомлення дітей із суспільним довкіллям, які враховують особливості розвитку дитини, специфіку соціокультурного розвитку суспільства;
- здатність добирати та ефективно використовувати безпосередні та опосередковані методи керівництва ознайомленням дітей із суспільним довкіллям;
- здатність використовувати різні форми організації ознайомлення дітей із суспільним довкіллям дітей у ДНЗ, враховуючи потреби, інтереси, попередній досвід дитини;
- здатність набувати в процесі навчання професійної майстерності організаційно-методичних навичок, вміння творчо використовувати отримані знання в практиці ознайомлення дітей дошкільного віку із суспільним довкіллям;
- здатність до здійснення спостереження за соціальною поведінкою дитини, виявляючи різноманітні її характеристики в процесі діяльності та в повсякденному житті;
- здатність використовувати ефективні методи та прийоми впливу на дітей з метою формування в них ціннісного ставлення до однолітків та дорослих, формування почуття відповідальності, набуття нею життєвого соціального досвіду;
- здатність вироблення наукового підходу до опрацювання та вивчення літературних педагогічних першоджерел (праць видатних педагогів); вміння здійснювати науковий огляд систематизованих першоджерел, користуватись прийомами вибіркового та змішаного читання, засобами накопичення матеріалів в процесі критичного аналізу літератури;
- здатність до самостійної навчальної та наукової діяльності, самостійного мислення.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Науково-методичні засади ознайомлення дітей із суспільним довкіллям

Тема 1. Методологічні засади методики ознайомлення дітей із суспільним довкіллям.

Предмет і завдання методики ознайомлення дітей з довкіллям. Методологічні, психологічні, природничі, лінгводидактичні засади методики ознайомлення з довкіллям. Провідні принципи ознайомлення дітей з явищами оточуючого світу: тематичне об'єднання, інформативне та емоційне насичення навчального матеріалу; тісний взаємозв'язок з розвитком рідного мовлення і логічного мислення; активна пізнавальна діяльність; відповідність сучасності; врахування культурно-етнографічних особливостей краю; поєднання пізнавальних і виховних завдань (у т.ч. виховання основ економічної і екологічної культури). Сучасні наукові дослідження актуальних проблем ознайомлення дошкільників з довкіллям. Методи наукового дослідження процесу ознайомлення з довкіллям у дошкільному закладі.

Тема 2. Завдання і зміст ознайомлення дітей із суспільним довкіллям.

Вплив оточуючого рідномовного середовища на розвиток особистості дитини. Компонентний аналіз змістового матеріалу для ознайомлення з оточуючим: конкретний пізнавальний матеріал, дидактичні ігри різних видів, художні тексти пізнавального змісту. Науково-методичні вимоги до використання навчального матеріалу (обсяг: кількісна і якісна характеристика, система подачі, введення у пізнавально-комунікативну діяльність, унаочнення).

Базовий компонент дошкільної освіти та його характеристика. Характеристика відповідних розділів варіативних програм виховання дітей у дошкільних закладах: назви розділів, завдання, обсяг і зміст матеріалу, система його подачі в різних вікових групах на заняттях та в повсякденному житті. Результати навчально-виховної роботи в різних вікових групах.

Тема 3. Засоби і форми ознайомлення дітей із суспільним довкіллям.

Змістовність вражень у повсякденному житті – основа пізнавальних можливостей заняття. Форми організації дітей для ознайомлення з навколошнім: заняття і повсякденна діяльність; колективне і індивідуальне навчання. Особливості занять з ознайомлення з навколошнім у дошкільному закладі: пізнавально-комунікативна спрямованість, тісний зв'язок зі словниковою роботою, діяльнісний підхід, системність подачі матеріалу, поетапний розвиток елементарного соціального досвіду. Типи, види і структура занять з ознайомлення з довкіллям. Підготовка педагога до заняття: визначення теми і мети; ви вчення відповідної методичної літератури; визначення виховної ролі навчального матеріалу; підготовка дидактичного матеріалу, визначення методів, прийомів і засобів введення, повторення, узагальнення, систематизації матеріалу, визначення місця

навчального матеріалу на заняттях з інших розділів програми та в повсякденному житті.

Засоби ознайомлення дітей з довкіллям: предмети реального світу; іграшки, картинки та картини як зображення предметів та явищ реального світу; художня література, усна народна творчість, репродукції художніх картин як засіб відображення і пізнання дійсності. Використання технічних засобів для ознайомлення з довкіллям. Рідна мова як провідний засіб пізнання оточуючого світу.

Робота з ознайомлення з навколишнім у повсякденному житті та на заняттях з інших розділів програми.

Тема 4. Методи і прийоми ознайомлення з предметами та явищами оточуючого світу.

Характеристика методів ознайомлення дітей з навколишнім: безпосереднє та опосередковане ознайомлення з предметами та явищами довкілля.

Методи безпосереднього і дійового пізнання дітьми довкілля. їх значення у розвитку дитини.

Спостереження – основа формування реалістичних уявлень і понять про оточуючий світ: короткочасні і довготривалі; первинні, повторні, підсумкові. Спостереження порівняльного характеру. Методика проведення спостережень у різних вікових групах: підготовка вихователя, прийоми керівництва спостереженням у різних вікових групах. Добір об'єктів, часу і місця для спостережень.

Прогулянки та екскурсії за межі дошкільного закладу, їх роль в ознайомленні з довкіллям. Методика проведення цільових прогулянок у різних вікових групах: підготовка вихователя і дітей. Специфіка прийомів. Вимоги до організації та проведення екскурсій. Методика проведення екскурсій: початок, завершення екскурсії; ігрові моменти під час екскурсії, що активізують спостережливість дітей; закріплення, систематизація знань в інших видах діяльності.

Екскурсії-огляди предметів довкілля, їх тематика в різних вікових групах. Вимоги до проведення: добір мовленнєвого ілюстративного матеріалу, прийоми активізації пізнавальної діяльності.

Розглядання предметів і бесіда про них, їх роль в ознайомленні дітей з якостями, властивостями предметів, матеріалів. Провідні завдання і змістове наповнення роботи з ознайомлення дітей з предметами в різних вікових групах. Прийоми активізації дітей під час розглядання предметів: змістове і емоційне звернення, зіставлення і порівняння, введення нових слів. Роль розглядання предметів у розвитку здатності послідовно спостерігати, доходити висновків.

Розглядання дидактичних картин та їх місце в первинному ознайомленні, зіставленні та порівнянні, систематизації предметів і явищ довкілля. Серії дидактичних картин для дошкільних закладів. Види дидактичних картин, вимоги до їх змісту та оформлення для дітей різних вікових груп. Види бесід за сюжетними картинами: констатуючого змісту

(Хто це? Де? З ким? тощо), для з'ясування загального змісту картини, для опису предметів, дійових осіб; для встановлення причинним зв'язків між елементами картини; для активізації та збагачення словника; оцінюваного змісту; з елементами змагання тощо. Методика їх проведення на заняттях ознайомлення з навколошнім. Прийоми активізації дітей під час розглядання дидактичних картин: вступна розповідь вихователя, звернення до минулого досвіду дітей, читання фрагментів віршів та оповідань, розглядання наочності, використання приказок, загадок, прислів'їв, поєднання різних видів запитань, придумування назви до картини і т. ін.

Розглядання репродукцій художніх картин і їх роль у формуванні образного узагальнення оточуючого. Особливості сприймання дітьми творів живопису. Методика використання картин зарубіжних і вітчизняних художників для ознайомлення дітей з довкіллям: тематика картин, структура заняття, прийоми введення дітей у світ образного відображення дійсності. Методика ознайомлення з портретним живописом (портрети дітей і дорослих). Сучасний стан дослідження проблеми ознайомлення дошкільників з творами живопису. Вплив мистецтва на розвиток образного мовлення дітей.

Показ діафільмів, кінофільмів, перегляд телепередач та їх роль в ознайомленні з довкіллям дітей дошкільного віку. Дидактичні можливості екранно-звукових засобів та особливості їх сприймання дітьми. Методика показу діафільмів. Гігієнічні та педагогічні вимоги до них. Методика використання кінофільмів та перегляд телепередач у роботі з дітьми.

Методи опосередкованого ознайомлення дітей з довкіллям. Методика читання оповідань і віршів на заняттях ознайомлення з навколошнім: структура заняття, прийоми активізації дітей під час читання. Вимоги до добору творів для читання: доступність для сприймання дітьми, високохудожність і виховна значущість твору, динамічність змісту, пізнавальна цінність. Художні твори вітчизняних письменників про працю дорослих, рідний край, Батьківщину, родину, явища та предмети оточуючого світу.

Використання усної народної творчості в ознайомленні дітей з довкіллям: значення, провідні завдання, місце в роботі. Жанри усної народної творчості пізнавального змісту. Методика загадування і відгадування загадок. Ознайомлення дітей з переносним значенням прислів'їв.

Бесіда як цілеспрямоване обговорення предметів та явищ дійсності. Види бесід: вступні, супроводжуючі діяльність дітей, підсумкові або заключні, узагальнюючі та систематизуючи; з власного досвіду дітей, оцінюваного характеру, на встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями, порівняльного характеру. Методика проведення бесід: структура, завдання та методичні прийоми кожного структурного компонента бесіди. Дидактичні ігри як метод ознайомлення дітей з довкіллям. Види дидактичних ігор: з предметами, іграшками, лялькою, картинками; настільно-друковані; словесно-логічні. Класифікація ігор для

ознайомлення з навколошнім за дидактичною метою: на закріплення назв предметів та їх частин; для закріплення якостей, властивостей, ознак предметів; на закріплення знань про матеріал; про професії дорослих; на зіставлення і порівняння, систематизацію і класифікацію. Місце дидактичних ігор у роботі з дітьми різного віку, їх організація та проведення.

Добір методів ознайомлення з довкіллям дотично до завдань виховання і навчання, змісту програмового матеріалу, вікових особливостей дітей впродовж ознайомлення їх з довкіллям. Поєднання різних методів для ознайомлення з довкіллям на заняттях і в повсякденній роботі.

Кредит 2. Методика ознайомлення дітей з предметним світом та явищами навколошнього життя

Тема 5. Методи і прийоми ознайомлення дітей дошкільного віку з предметним довкіллям.

Закономірні процеси в пізнанні дитиною довкілля: розвиток здатності розглядати нові предмети, обстежувати їх; формування здатності до активного наслідування; розвиток і вдосконалення мовленнєвих функцій; розширення пізновальних можливостей дитини; формування здатності до порівняння та узагальнення; поява елементів активного орієнтування та потягу до мотивованої діяльності.

Умови виховання у дитини гармонійної взаємодії з оточуючим середовищем: організація предметного середовища; приклад дорослого у спільній з дитиною діяльності; керівництво поведінкою дитини; встановлення емоційного і мовленнєвого контакту дитини з дорослим; тісний взаємозв'язок пізнання довкілля з розвитком мовлення.

Принципи організації і проведення занять з дітьми раннього віку: наочна, емоційна і пізновальна виразність; розвиток активності і посильної самостійності; поетапне засвоєння вмінь та навичок та використання багаторазових повторів; перенесення засвоєних навичок у нову ситуацію.

Види занять та специфіка їх проведення з дітьми 1, 2, 3 років життя. Зміст роботи з ознайомлення дітей з довкіллям під час занять і впродовж різних видів діяльності (побутової, трудової, художньої, ігрової). Особливе значення повсякденної діяльності та індивідуальних форм роботи з дітьми раннього віку.

Тема 6. Методика проведення занять для ознайомлення з довкіллям дітей дошкільного віку.

Класифікація занять для ознайомлення з довкіллям. Сучасний стан дослідження проблеми. Методика проведення занять для ознайомлення дітей з предметами та явищами, уточнення та закріплення знань про навколошнє: тематика, завдання, структура заняття. Провідні методи навчання в різних вікових групах.

Методика формування навичок узагальнення, класифікації для засвоєння понять про загальні та суттєві ознаки дійсності. Вимоги до заняття: правильний добір дидактичного матеріалу; ознайомлення дітей з порядком проведення зіставлення; послідовність у системі запитань для порівняння предметів; максимальна мовленнєва активність дітей. Структура

занять для ознайомлення з родовими, видовими поняттями. Система дидактичних ігор і вправ для формування навичок класифікації: а) у практичній діяльності; б) у мовному плані; в) у формі розумових дій.

Роль занять з ознайомлення з навколошнім у розвитку сенсорної і мовленнєвої культури дошкільника.

Тема 7. Методика ознайомлення дітей з якостями і властивостями предметів.

Класифікація занять з ознайомлення дітей з якостями та властивостями предметів: 1) ознайомлення дітей з предметами та явищами, введення у словник дітей нових слів; уточнення і закріплення знань про довкілля, активізація уточнення словника (спостереження, екскурсії, картини, бесіди тощо); 2) ознайомлення дітей з якостями й властивостями предметів, збагачення уточнення словника; зіставлення, порівняння якостей, властивостей, ознак предметів та розвиток мислення (дидактичні ігри, вправи, практична діяльність); 3) заняття на формування узагальнень і понять.

Методика проведення занять для ознайомлення з якостями та властивостями предметів, порівняння, зіставлення їх якостей і ознак. Завдання, зміст, структура заняття, добір дидактичного матеріалу. Етапи ознайомлення дітей з якостями та властивостями матеріалів: перетворення матеріалу в конкретні речі; формування системи знань про ознаки різних матеріалів; засвоєння способів обстеження предметів.

Кредит 3. Діти в соціальному довкіллі

Тема 8. Методика ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки.

Психолого-педагогічні засади протипожежної роботи з дітьми: слаборозвинене почуття небезпеки; неусвідомлення наслідків своїх вчинків; відсутність необхідного життєвого досвіду; брак необхідних знань, вмінь і навичок орієнтування і швидкої реакції в екстремальній ситуації тощо; потяг дітей до захоплюючих, незвичних видовищ. Дискусія щодо «шокової пропаганди».

Правила пожежної безпеки і поведінки дошкільників під час пожежі.

Завдання та зміст роботи для ознайомлення дітей з пожежонебезпечними предметами і правилами пожежної безпеки в кожній віковій групі.

Методи та прийоми ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки, формування уявлень про причини виникнення пожежі. Система роботи з ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки: спеціальні заняття, робота в повсякденному житті та на заняттях з інших розділів програми, робота з батьками.

Тема 9. Методика проведення занять для ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху.

Причини дитячого дорожньо-транспортного травматизму і шляхи попередження його (ознайомлення з елементарними правилами дорожнього

руху, виховання правильної поведінки на вулиці, прищеплення навичок користування громадським транспортом, освітня робота з батьками).

Тематичне спрямування роботи у дошкільному закладі: дорога (вулиця), транспорт, пішохід, перехід, перехрестя, світлофор, сигнали регулювальника.

Зміст ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху в нині чинних програмах виховання дітей дошкільного віку.

Методи і прийоми ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху. Вимоги до добору і використання ілюстративного матеріалу. Обладнання кутка і майданчика для ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху. Освітня робота з батьками.

Тема 10. Дитинство як педагогічна категорія.

Готовність вихователів до реалізації принципів гуманістичної педагогіки. Багатовекторність соціуму у свідомості дітей. Принципи взаємовідносин дітей і дорослих у сучасному освітньому просторі. Стосунки з однолітками як чинник формування уявлень про соціальний і предметний світ.

Тема 11. Методика ознайомлення дітей з явищами суспільного життя.

Знайомство з предметами та явищами суспільного життя – основа формування активної життєвої позиції, національної свідомості громадянина України.

Змістове наповнення тематичного блоку «предмети і явища суспільного життя» для дітей дошкільного віку: сім'я, родина, праця дорослих, люди праці; Батьківщина, рідний край; суспільні явища і свята.

Система роботи щодо ознайомлення дітей з працею дорослих: формування загальних уявлень про різні сфери трудової діяльності (побутова праця, транспорт, зв'язок, промисловість, сільське господарство, будівництво; торгівля та ін.); про основні професії (шахтар, швачка, вчитель, вихователь хлібороб, продавець тощо); про основні процеси створення продукції (будівництво, вирощування, пошиття тощо); про взаємозв'язок праці людей різних професій (у дошкільному закладі, на пошті, фермі тощо).

Система роботи щодо формування у дітей конкретних уявлень про різні види праці дорослих (назва професії, місце роботи, матеріал для праці, знаряддя праці, трудові дії, результат і користь праці).

Виховання основ економічної і екологічної культури дітей впродовж ознайомлення з довкіллям. Концептуальні позиції Базового компонента дошкільної освіти щодо формування уявлень про явища суспільного життя. Сфери життєдіяльності «Я сам», «Я та інші». Зміст варіативних програм щодо ознайомлення дітей різних вікових груп з працею дорослих і людьми праці на заняттях і у повсякденному житті.

Завдання і зміст ознайомлення дітей з рідним краєм, Батьківчиною. Врахування культурно-етнографічних особливостей і принципу відповідності сучасності у роботі з дітьми. Методика ознайомлення дітей з

Батьківчиною, державними символами (герб, прапор, гімн), рідним містом (селом), родиною. Система методів і прийомів для ознайомлення, закріплення, узагальнення, систематизації знань про суспільні явища життя.

Державні та всенародні свята України, їх вплив на формування національної свідомості найменших громадян. Свята, ранки, вечори, розваги у дошкільному закладі. Методика організації та залучення дітей до святкування у дошкільному закладі: тематика та види роботи, структура заняття у різних вікових групах.

Особливості використання народознавчого матеріалу в роботі з ознайомлення з явищами суспільного життя дітей дошкільного віку.

Тема 12. Спільна робота дошкільного закладу, сім'ї і школи щодо ознайомлення дітей з довкіллям.

Взаємозв'язок, взаємовплив, взаємодоповнення та взаємозбагачення сімейного і суспільного виховання – провідна умова успішного формування особистості дитини. Спільна робота дошкільного закладу та сім'ї задля встановлення єдності впливу на дитину: форми, види, методи роботи. Мета, завдання, зміст педагогічних контактів з батьками дітей різних вікових груп.

Форми і методи роботи з батьками: індивідуальні, групові, колективні; доручення, домашні завдання; відвідування, бесіди (тематика, мета, умови ведення); консультації (тематика, різновиди, підготовка вихователя, вимоги до проведення); збори батьків (тематика, структура, вимоги до підготовки та проведення). Використання наочних засобів для педагогічної освіти батьків: куток для батьків, тематичні виставки, книжкові виставки, папки-пересувки, відкриті заняття. Планування спільної роботи з батьками у дошкільному закладі.

Врахування принципів наступності, перспективності, концентричності у плануванні роботи дошкільного закладу і 1 класу школи. Завдання і зміст ознайомлення з навколошнім у 1 класі школи та в дошкільному закладі: наявність наступності та причини її порушення. Методика ознайомлення з навколошнім у дошкільному закладі і школі: спільне, подібне і особливості у підходах до навчання дітей. Система адаптаційних заходів до навчання у школі. Робота з батьками, діти яких не відвідують дошкільні заклади.

Актуальні проблеми і сучасна практика планування роботи з ознайомлення з навколошнім у дошкільному закладі.

3. Рекомендована література

Базова

1. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник [для студ. ВНЗ за напрямом «Дошкільна освіта»] / А. М. Богуш, Н. Гавриш. – К. : Слово, 2010. – 408 с.
2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика : підручник для студентів ВНЗ. – К. : Вища школа, 2011. – 614с.
3. Голованова Н. Ф. Социализация и воспитание ребенка : Учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Н. Ф. Голованова. – СПб. : Речь, 2004. – 272 с.

4. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія : у 2-х ч. – Частина друга. Концепція, Програма розвитку та освітні програми ДНЗ. — Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010. — 284 с.

Допоміжна

1. Абраменкова В. В. Социальная психология детства : развитие отношений ребенка в детской субкультуре. – МОДЭК, 2000.
2. Богуш А. М. Моє довкілля. Програма ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з довкіллям. – К. : Шкільний світ, 2006.
3. Виховання дошкільника в праці / З. Н. Борисова, Г. В. Бєленька, М. А. Машовець та ін. – 2-ге вид.,стер. – К., 2002. – 112 с.
4. Гавриш Н. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навч.-метод. посібник. – Луганськ : Альма-матер, 2007.
5. Дитина – педагог: сучасний погляд. Психолого-педагогічні та соціальні аспекти сучасної дошкільної та початкової освіти / О. П. Аматьєва, Г. В. Бєленька, Н. В. Гавриш, В. В Докучаєва, В. В Желанова. – Луганськ : Видавництво ДЗ «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка», 2010 . – 491 с.
6. Карабаєва І. І., Літіченко О. Д. Розвиток пізнавальної активності дошкільників в умовах середовища взаємодії дітей з дорослими // Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. С. Г. Костюка НАПН України. / за ред. Максименко С.Д. – К : Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2011. – т.7, вип.25 – 208с. С.87 – 94
7. Товкач І.Є.Хочу бути мамою, хочу бути татом : навч.-метод. посіб. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 366 с.,іл.

15. Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про дошкільну освіту» // www.mon.gov.ua/img/zstored/files/zakon_zso.doc
- 2.Базовий компонент дошкільної освіти // mon.gov.ua/images/files/doshkilnacerednya/.../bazov-komponent.doc
3. Крутій К.Л. Проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу як умова розвитку здібностей дитини.[Електронний ресурс]: – http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp1/Krutij.pdf
4. Бєленька Г. Ознайомлення дошкільників зі складними явищами навколошнього світу: крок за кроком // Вихователь-методист дошкільного закладу, – 2013. – №2 (51). С. 42-49.[Електронний ресурс]: – <http://elibrary.kmpu.edu.ua/796/>
5. Електронний репозиторій публікацій професорсько-викладацького колективу Київського університету імені Бориса Грінченка.
6. Пасічник А. Розвиток етичних уявлень дітей дошкільного віку в інтерактивному театрі // Педагогічна освіта: теорія і практика. - 2012 - №11. С. 319-323. [Електронний ресурс]: – <http://elibrary.kmpu.edu.ua/340/>

4. **Форма підсумкового контролю успішності навчання:** залік
5. **Засоби діагностики успішності навчання:** тестування

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ
ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

Робоча програма навчальної дисципліни **Ознайомлення дітей із суспільним довкіллям** для студентів ОКР «бакалавр» за напрямом підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Розробник: Кардаш Ірина Миколаївна, доцент кафедри дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук _____ (Кардаш І. М.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 14 від «28» серпня 2017 р.

Завідувач кафедри _____ (Трифонова О. С.)

«28» серпня 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0101 Педагогічні науки Напрям підготовки 6.010101 Дошкільна освіта.	Нормативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання – Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: 6.010101 Дошкільна освіта	<p>Rік підготовки: 4-й</p> <p>Семестр 8-й</p> <p>Лекції 12</p> <p>Практичні, семінарські 18</p> <p>Лабораторні -</p> <p>Самостійна робота 60</p> <p>Вид контролю: залік</p>
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 90	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 90 год.: 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (33% /67%).

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – теоретична та методична підготовка майбутніх фахівців до розвивальної та навчально-виховної роботі з дітьми дошкільного віку; уточнення, систематизація та поглиблення знань, умінь, навичок студентів в організації роботи з ознайомлення дошкільників із суспільним довкіллям.

Основними завданнями дисципліни є:

- формування узагальнених цілісних емпіричних уявлень та системи знань про живу і неживу природу, причинні взаємозв'язки і взаємозалежності в природі;
- дати поняття про природне довкілля як цілісний організм, в якому взаємодіють повітря, вода, ґрунт, рослини, тварини, люди, предмети в їх багатоманітності, єдності, русі, мінливості;
- прищепити практичні вміння діяти у природному, предметному соціальному довкіллі;
- сформувати систему знань про суспільство, Україну, її історичні витоки, духовну спадщину українського народу, його символи, обереги, традиції, звичаї, культуру; взаємозв'язок культур у багатонаціональній державі;
- сформувати теоретичне підґрунтя для подальшого інтелектуального розвитку дитини в початковій школі.
- ознайомлення майбутніх педагогів із вітчизняною та зарубіжними системами освіти та тенденціями їх розвитку.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- здатність до узагальнення, сприйняття інформації, оволодіння культурою мислення, аналізу, сприйняття інформації щодо ознайомлення дітей із суспільним довкіллям;
- здатність бути готовим до реалізації набутих знань в практичній діяльності в дошкільних навчальних закладах;
- здатність забезпечувати диференційований підхід до дітей дошкільного віку;
- здатність аналізувати програмно-методичні матеріали для дошкільних навчальних закладів.

II. Фахові:

- здатність бути готовими до розробки і реалізації новітніх технологій ознайомлення дітей із суспільним довкіллям, які враховують особливості розвитку дитини, специфіку соціокультурного розвитку суспільства;
- здатність добирати та ефективно використовувати безпосередні та опосередковані методи керівництва ознайомленням дітей із суспільним довкіллям;
- здатність використовувати різні форми організації ознайомлення дітей із суспільним довкіллям дітей у ДНЗ, враховуючи потреби, інтереси, попередній досвід дитини;

- здатність набувати в процесі навчання професійної майстерності організаційно-методичних навичок, вміння творчо використовувати отриманні знання в практиці ознайомлення дітей дошкільного віку із суспільним довкіллям;
- здатність до здійснення спостереження за соціальною поведінкою дитини, виявляючи різноманітні її характеристики в процесі діяльності та в повсякденному житті;
- здатність використовувати ефективні методи та прийоми впливу на дітей з метою формування в них ціннісного ставлення до однолітків та дорослих, формування почуття відповідальності, набуття нею життєвого соціального досвіду;
- здатність вироблення наукового підходу до опрацювання та вивчення літературних педагогічних першоджерел (праць видатних педагогів); вміння здійснювати науковий огляд систематизованих першоджерел, користуватись прийомами вибіркового та змішаного читання, засобами накопичення матеріалів в процесі критичного аналізу літератури;
- здатність до самостійної навчальної та наукової діяльності, самостійного мислення.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Науково-методичні засади ознайомлення дітей із суспільним довкіллям

Тема 1. Методологічні засади методики ознайомлення дітей із суспільним довкіллям.

Предмет і завдання методики ознайомлення дітей з довкіллям. Методологічні, психологічні, природничі, лінгводидактичні засади методики ознайомлення з довкіллям. Провідні принципи ознайомлення дітей з явищами оточуючого світу: тематичне об'єднання, інформативне та емоційне насичення навчального матеріалу; тісний взаємозв'язок з розвитком рідного мовлення і логічного мислення; активна пізнавальна діяльність; відповідність сучасності; врахування культурно-етнографічних особливостей краю; поєднання пізнавальних і виховних завдань (у т.ч. виховання основ економічної і екологічної культури). Сучасні наукові дослідження актуальних проблем ознайомлення дошкільників з довкіллям. Методи наукового дослідження процесу ознайомлення з довкіллям у дошкільному закладі.

Тема 2. Завдання і зміст ознайомлення дітей із суспільним довкіллям.

Вплив оточуючого рідномовного середовища на розвиток особистості дитини. Компонентний аналіз змістового матеріалу для ознайомлення з оточуючим: конкретний пізнавальний матеріал, дидактичні ігри різних видів, художні тексти пізнавального змісту. Науково-методичні вимоги до використання навчального матеріалу (обсяг: кількісна і якісна характеристика, система подачі, введення у пізнавально-комунікативну діяльність, уточнення).

Базовий компонент дошкільної освіти та його характеристика. Характеристика відповідних розділів варіативних програм виховання дітей у дошкільних закладах: назви розділів, завдання, обсяг і зміст матеріалу, система його подачі в різних вікових групах на заняттях та в повсякденному житті. Результати навчально-виховної роботи в різних вікових групах.

Тема 3. Засоби і форми ознайомлення дітей із суспільним довкіллям.

Змістовність вражень у повсякденному житті – основа пізнавальних можливостей заняття. Форми організації дітей для ознайомлення з навколошнім: заняття і повсякденна діяльність; колективне і індивідуальне навчання. Особливості занять з ознайомлення з навколошнім у дошкільному закладі: пізнавально-комунікативна спрямованість, тісний зв'язок зі словниковою роботою, діяльнісний підхід, системність подачі матеріалу, поетапний розвиток елементарного соціального досвіду. Типи, види і структура занять з ознайомлення з довкіллям. Підготовка педагога до заняття: визначення теми і мети; ви вчення відповідної методичної літератури; визначення виховної ролі навчального матеріалу; підготовка дидактичного матеріалу, визначення методів, прийомів і засобів введення, повторення, узагальнення, систематизації матеріалу, визначення місця навчального матеріалу на заняттях з інших розділів програми та в повсякденному житті.

Засоби ознайомлення дітей з довкіллям: предмети реального світу; іграшки, картинки та картини як зображення предметів та явищ реального світу; художня література, усна народна творчість, репродукції художніх картин як засіб відображення і пізнання дійсності. Використання технічних засобів для ознайомлення з довкіллям. Рідна мова як провідний засіб пізнання оточуючого світу.

Робота з ознайомлення з навколошнім у повсякденному житті та на заняттях з інших розділів програми.

Тема 4. Методи і прийоми ознайомлення з предметами та явищами оточуючого світу.

Характеристика методів ознайомлення дітей з навколошнім: безпосереднє та опосередковане ознайомлення з предметами та явищами довкілля.

Методи безпосереднього і дійового пізнання дітьми довкілля. їх значення у розвитку дитини.

Спостереження – основа формування реалістичних уявлень і понять про оточуючий світ: короткочасні і довготривалі; первинні, повторні, підсумкові. Спостереження порівняльного характеру. Методика проведення спостережень у різних вікових групах: підготовка вихователя, прийоми керівництва спостереженням у різних вікових групах. Добір об'єктів, часу і місця для спостережень.

Прогулянки та екскурсії за межі дошкільного закладу, їх роль в ознайомленні з довкіллям. Методика проведення цільових прогулянок у різних вікових групах: підготовка вихователя і дітей. Специфіка прийомів. Вимоги до організації та проведення екскурсій. Методика проведення екскурсій: початок, завершення екскурсії; ігрові моменти під час екскурсії,

що активізують спостережливість дітей; закріплення, систематизація знань в інших видах діяльності.

Екскурсії-огляди предметів довкілля, їх тематика в різних вікових групах. Вимоги до проведення: добір мовленнєвого ілюстративного матеріалу, прийоми активізації пізнавальної діяльності.

Розглядання предметів і бесіда про них, їх роль в ознайомленні дітей з якостями, властивостями предметів, матеріалів. Провідні завдання і змістове наповнення роботи з ознайомлення дітей з предметами в різних вікових групах. Прийоми активізації дітей під час розглядання предметів: змістове і емоційне звернення, зіставлення і порівняння, введення нових слів. Роль розглядання предметів у розвитку здатності послідовно спостерігати, доходити висновків.

Розглядання дидактичних картин та їх місце в первинному ознайомленні, зіставленні та порівнянні, систематизації предметів і явищ довкілля. Серії дидактичних картин для дошкільних закладів. Види дидактичних картин, вимоги до їх змісту та оформлення для дітей різних вікових груп. Види бесід за сюжетними картинами: констатуючого змісту (Хто це? Де? З ким? тощо), для з'ясування загального змісту картини, для опису предметів, дійових осіб; для встановлення причинним зв'язків між елементами картини; для активізації та збагачення словника; оцінюваного змісту; з елементами змагання тощо. Методика їх проведення на заняттях ознайомлення з навколошнім. Прийоми активізації дітей під час розглядання дидактичних картин: вступна розповідь вихователя, звернення до минулого досвіду дітей, читання фрагментів віршів та оповідань, розглядання наочності, використання приказок, загадок, прислів'їв, поєднання різних видів запитань, придумування назви до картини і т. ін.

Розглядання репродукцій художніх картин і їх роль у формуванні образного узагальнення оточуючого. Особливості сприймання дітьми творів живопису. Методика використання картин зарубіжних і вітчизняних художників для ознайомлення дітей з довкіллям: тематика картин, структура заняття, прийоми введення дітей у світ образного відображення дійсності. Методика ознайомлення з портретним живописом (портрети дітей і дорослих). Сучасний стан дослідження проблеми ознайомлення дошкільників з творами живопису. Вплив мистецтва на розвиток образного мовлення дітей.

Показ діафільмів, кінофільмів, перегляд телепередач та їх роль в ознайомленні з довкіллям дітей дошкільного віку. Дидактичні можливості екранно-звукових засобів та особливості їх сприймання дітьми. Методика показу діафільмів. Гігієнічні та педагогічні вимоги до них. Методика використання кінофільмів та перегляд телепередач у роботі з дітьми.

Методи опосередкованого ознайомлення дітей з довкіллям. Методика читання оповідань і віршів на заняттях ознайомлення з навколошнім: структура заняття, прийоми активізації дітей під час читання. Вимоги до добору творів для читання: доступність для сприймання дітьми, високохудожність і виховна значущість твору, динамічність змісту, пізнавальна цінність. Художні твори вітчизняних письменників про працю

дорослих, рідний край, Батьківщину, родину, явища та предмети оточуючого світу.

Використання усної народної творчості в ознайомленні дітей з довкіллям: значення, провідні завдання, місце в роботі. Жанри усної народної творчості пізnavального змісту. Методика загадування і відгадування загадок. Ознайомлення дітей з переносним значенням прислів'їв.

Бесіда як цілеспрямоване обговорення предметів та явищ дійсності. Види бесід: вступні, супроводжуючі діяльність дітей, підсумкові або заключні, узагальнюючі та систематизуючі; з власного досвіду дітей, оцінюваного характеру, на встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями, порівняльного характеру. Методика проведення бесід: структура, завдання та методичні прийоми кожного структурного компонента бесіди Дидактичні ігри як метод ознайомлення дітей з довкіллям. Види дидактичних ігор: з предметами, іграшками, лялькою, картинками; настільно-друковані; словесно-логічні. Класифікація ігор для ознайомлення з навколошнім за дидактичною метою: на закріплення назв предметів та їх частин; для закріплення якостей, властивостей, ознак предметів; на закріплення знань про матеріал; про професії дорослих; на зіставлення і порівняння, систематизацію і класифікацію. Місце дидактичних ігор у роботі з дітьми різного віку, їх організація та проведення.

Добір методів ознайомлення з довкіллям дотично до завдань виховання і навчання, змісту програмового матеріалу, вікових особливостей дітей впродовж ознайомлення їх з довкіллям. Поєднання різних методів для ознайомлення з довкіллям на заняттях і в повсякденній роботі.

Кредит 2. Методика ознайомлення дітей з предметним світом та явищами навколошнього життя

Тема 5. Методи і прийоми ознайомлення дітей дошкільного віку з предметним довкіллям.

Закономірні процеси в пізнанні дитиною довкілля: розвиток здатності розглядати нові предмети, обстежувати їх; формування здатності до активного наслідування; розвиток і вдосконалення мовленнєвих функцій; розширення пізnavальних можливостей дитини; формування здатності до порівняння та узагальнення; поява елементів активного орієнтування та потягу до мотивованої діяльності.

Умови виховання у дитини гармонійної взаємодії з оточуючим середовищем: організація предметного середовища; приклад дорослого у спільній з дитиною діяльності; керівництво поведінкою дитини; встановлення емоційного і мовленнєвого контакту дитини з дорослим; тісний взаємозв'язок пізнання довкілля з розвитком мовлення .

Принципи організації і проведення занять з дітьми раннього віку: наочна, емоційна і пізnavальна виразність; розвиток активності і посильної самостійності; поетапне засвоєння вмінь та навичок та використання багаторазових повторів; перенесення засвоєних навичок у нову ситуацію.

Види занять та специфіка їх проведення з дітьми 1, 2, 3 років життя. Зміст роботи з ознайомлення дітей з довкіллям під час занять і впродовж різних видів діяльності (побутової, трудової, художньої, ігрової). Особливе значення повсякденної діяльності та індивідуальних форм роботи з дітьми раннього віку.

Тема 6. Методика проведення занять для ознайомлення з довкіллям дітей дошкільного віку.

Класифікація занять для ознайомлення з довкіллям. Сучасний стан дослідження проблеми. Методика проведення занять для ознайомлення дітей з предметами та явищами, уточнення та закріплення знань про навколошнє: тематика, завдання, структура заняття. Провідні методи навчання в різних вікових групах.

Методика формування навичок узагальнення, класифікації для засвоєння понять про загальні та суттєві ознаки дійсності. Вимоги до заняття: правильний добір дидактичного матеріалу; ознайомлення дітей з порядком проведення зіставлення; послідовність у системі запитань для порівняння предметів; максимальна мовленнєва активність дітей. Структура заняття для ознайомлення з родовими, видовими поняттями. Система дидактичних ігор і вправ для формування навичок класифікації: а) у практичній діяльності; б) у мовному плані; в) у формі розумових дій.

Роль занять з ознайомлення з навколошнім у розвитку сенсорної і мовленнєвої культури дошкільника.

Тема 7. Методика ознайомлення дітей з якостями і властивостями предметів.

Класифікація занят з ознайомлення дітей з якостями та властивостями предметів: 1) ознайомлення дітей з предметами та явищами, введення у словник дітей нових слів; уточнення і закріплення знань про довкілля, активізація й уточнення словника (спостереження, екскурсії, картини, бесіди тощо); 2) ознайомлення дітей з якостями й властивостями предметів, збагачення й уточнення словника; зіставлення, порівняння якостей, властивостей, ознак предметів та розвиток мислення (дидактичні ігри, вправи, практична діяльність); 3) заняття на формування узагальнень і понять.

Методика проведення занят для ознайомлення з якостями та властивостями предметів, порівняння, зіставлення їх якостей і ознак. Завдання, зміст, структура заняття, добір дидактичного матеріалу. Етапи ознайомлення дітей з якостями та властивостями матеріалів: перетворення матеріалу в конкретні речі; формування системи знань про ознаки різних матеріалів; засвоєння способів обстеження предметів.

Кредит 3. Діти в соціальному довкіллі

Тема 8. Методика ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки.

Психолого-педагогічні засади протипожежної роботи з дітьми: слаборозвинене почуття небезпеки; неусвідомлення наслідків своїх вчинків; відсутність необхідного життєвого досвіду; брак необхідних знань,

вмінь і навичок орієнтування і швидкої реакції в екстремальній ситуації тощо; потяг дітей до захоплюючих, незвичних видовищ. Дискусія щодо «шокової пропаганди».

Правила пожежної безпеки і поведінки дошкільників під час пожежі.

Завдання та зміст роботи для ознайомлення дітей з пожежнебезпечними предметами і правилами пожежної безпеки в кожній віковій групі.

Методи та прийоми ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки, формування уявлень про причини виникнення пожежі. Система роботи з ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки: спеціальні заняття, робота в повсякденному житті та на заняттях з інших розділів програми, робота з батьками.

Тема 9. Методика проведення занять для ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху.

Причини дитячого дорожньо-транспортного травматизму і шляхи попередження його (ознайомлення з елементарними правилами дорожнього руху, виховання правильної поведінки на вулиці, прищеплення навичок користування громадським транспортом, освітня робота з батьками).

Тематичне спрямування роботи у дошкільному закладі: дорога (вулиця), транспорт, пішохід, перехід, перехрестя, світлофор, сигнали регулювальника.

Зміст ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху в нині чинних програмах виховання дітей дошкільного віку.

Методи і прийоми ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху. Вимоги до добору і використання ілюстративного матеріалу. Обладнання кутка і майданчика для ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху. Освітня робота з батьками.

Тема 10. Дитинство як педагогічна категорія.

Готовність вихователів до реалізації принципів гуманістичної педагогіки. Багатовекторність соціуму у свідомості дітей. Принципи взаємовідносин дітей і дорослих у сучасному освітньому просторі. Стосунки з однолітками як чинник формування уявлень про соціальний і предметний світ.

Тема 11. Методика ознайомлення дітей з явищами суспільного життя.

Знайомство з предметами та явищами суспільного життя – основа формування активної життєвої позиції, національної свідомості громадянина України.

Змістове наповнення тематичного блоку «предмети і явища суспільного життя» для дітей дошкільного віку: сім'я, родина, праця дорослих, люди праці; Батьківщина, рідний край; суспільні явища і свята.

Система роботи щодо ознайомлення дітей з працею дорослих: формування загальних уявлень про різні сфери трудової діяльності (побутова праця, транспорт, зв'язок, промисловість, сільське господарство, будівництво; торгівля та ін.); про основні професії (шахтар, швачка, вчитель, вихователь хлібороб, продавець тощо); про основні процеси створення

продукції (будівництво, вирощування, пошиття тощо); про взаємозв'язок праці людей різних професій (у дошкільному закладі, на пошті, фермі тощо).

Система роботи щодо формування у дітей конкретних уявлень про різні види праці дорослих (назва професії, місце роботи, матеріал для праці, знаряддя праці, трудові дії, результат і користь праці).

Виховання основ економічної і екологічної культури дітей впродовж ознайомлення з довкіллям. Концептуальні позиції Базового компонента дошкільної освіти щодо формування уявлень про явища суспільного життя. Сфери життєдіяльності «Я сам», «Я та інші». Зміст варіативних програм щодо ознайомлення дітей різних вікових груп з працею дорослих і людьми праці на заняттях і у повсякденному житті.

Завдання і зміст ознайомлення дітей з рідним краєм, Батьківчиною. Врахування культурно-етнографічних особливостей і принципу відповідності сучасності у роботі з дітьми. Методика ознайомлення дітей з Батьківчиною, державними символами (герб, прапор, гімн), рідним містом (селом), родиною. Система методів і прийомів для ознайомлення, закріплення, узагальнення, систематизації знань про суспільні явища життя.

Державні та всенародні свята України, їх вплив на формування національної свідомості найменших громадян. Свята, ранки, вечори, розваги у дошкільному закладі. Методика організації та застосування дітей до святкування у дошкільному закладі: тематика та види роботи, структура заняття у різних вікових групах.

Особливості використання народознавчого матеріалу в роботі з ознайомлення з явищами суспільного життя дітей дошкільного віку.

Тема 12. Спільна робота дошкільного закладу, сім'ї і школи щодо ознайомлення дітей з довкіллям.

Взаємозв'язок, взаємовплив, взаємодоповнення та взаємозбагачення сімейного і суспільного виховання – провідна умова успішного формування особистості дитини. Спільна робота дошкільного закладу та сім'ї задля встановлення єдності впливу на дитину: форми, види, методи роботи. Мета, завдання, зміст педагогічних контактів з батьками дітей різних вікових груп.

Форми і методи роботи з батьками: індивідуальні, групові, колективні; доручення, домашні завдання; відвідування, бесіди (тематика, мета, умови ведення); консультації (тематика, різновиди, підготовка вихователя, вимоги до проведення); збори батьків (тематика, структура, вимоги до підготовки та проведення). Використання наочних засобів для педагогічної освіти батьків: куток для батьків, тематичні виставки, книжкові виставки, папки-пересувки, відкриті заняття. Планування спільної роботи з батьками у дошкільному закладі.

Врахування принципів наступності, перспективності, концентричності у плануванні роботи дошкільного закладу і 1 класу школи. Завдання і зміст ознайомлення з навколошнім у 1 класі школи та в дошкільному закладі: наявність наступності та причини її порушення. Методика ознайомлення з навколошнім у дошкільному закладі і школі: спільне, подібне і особливості

у підходах до навчання дітей. Система адаптаційних заходів до навчання у школі. Робота з батьками, діти яких не відвідують дошкільні заклади.

Актуальні проблеми і сучасна практика планування роботи з ознайомлення з навколошнім у дошкільному закладі.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		л	п	лаб	інд
1	2	3	4	5	6
					7

Кредит 1. Науково-методичні засади ознайомлення дітей із суспільним довкіллям

Тема 1. Методологічні засади методики ознайомлення дітей із суспільним довкіллям	8	2	2		4
Тема 2. Завдання і зміст ознайомлення дітей із суспільним довкіллям	6				6
Тема 3. Засоби і форми ознайомлення дітей із суспільним довкіллям	8	2	2		4
Тема 4. Методи і прийоми ознайомлення з предметами та явищами оточуючого світу	8	2	2		6
Разом за кредитом 1	32	6	6		20

Кредит 2. Методика ознайомлення дітей з предметним світом та явищами навколошнього життя

Тема 5. Методи і прийоми ознайомлення дітей дошкільного віку з предметним довкіллям	12	2	2		6
Тема 6. Методика проведення занять для ознайомлення з довкіллям дітей дошкільного віку	12	2	2		6
Тема 7. Методика ознайомлення дітей з якостями і властивостями предметів	12	2	2		6
Разом за кредитом 2	30	6	6		18

Кредит 3. Діти в соціальному довкіллі

Тема 8. Методика ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки	10				4
Тема 9. Методика проведення занять для ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху	12				4
Тема 10. Дитинство як педагогічна	10		2		6

категорія. Готовність вихователів до реалізації принципів гуманістичної педагогіки					
Тема 11. Методика ознайомлення дітей з явищами суспільного життя	12	2			4
Тема 12. Спільна робота дошкільного закладу, сім'ї і школи щодо ознайомлення дітей з довкіллям	8	2			4
Разом за кредитом 3	28	6			22
Усього годин:	90	12	18		60

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Науково-методичні засади ознайомлення дітей із суспільним довкіллям	
1	Методологічні засади методики ознайомлення дітей із суспільним довкіллям	2
	Засоби і форми ознайомлення дітей із суспільним довкіллям	2
2	Методи і прийоми ознайомлення з предметами та явищами оточуючого світу	2
	Кредит 2. Методика ознайомлення дітей з предметним світом та явищами навколошнього життя	
3	Методи і прийоми ознайомлення дітей дошкільного віку з предметним довкіллям	2
5	Методика проведення занять для ознайомлення з довкіллям дітей дошкільного віку	2
6	Методика ознайомлення дітей з якостями і властивостями предметів	2
	Кредит 3. Діти в соціальному довкіллі	
7	Дитинство як педагогічна категорія. Готовність вихователів до реалізації принципів гуманістичної педагогіки	2
8	Методика ознайомлення дітей з явищами суспільного життя	4
9	Спільна робота дошкільного закладу, сім'ї і школи щодо ознайомлення дітей з довкіллям	2
Разом		18

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

	Кредит 1. Науково-методичні засади ознайомлення дітей із суспільним довкіллям	
1	Методологічні засади методики ознайомлення дітей із суспільним довкіллям	4
2	Завдання і зміст ознайомлення дітей із суспільним довкіллям	6
3	Засоби і форми ознайомлення дітей із суспільним довкіллям	4
4	Методи і прийоми ознайомлення з предметами та явищами оточуючого світу	6
	Кредит 2. Методика ознайомлення дітей з предметним світом та явищами навколошнього життя	
5	Методи і прийоми ознайомлення дітей дошкільного віку з предметним довкіллям	6
6	Методика проведення занять для ознайомлення з довкіллям дітей дошкільного віку	6
7	Методика ознайомлення дітей з якостями і властивостями предметів	6
	Кредит 3. Діти в соціальному довкіллі	
8	Методика ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки	4
9	Методика проведення занять для ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху	4
10	Дитинство як педагогічна категорія. Готовність вихователів до реалізації принципів гуманістичної педагогіки	6
11	Методика ознайомлення дітей з явищами суспільного життя	4
12	Спільна робота дошкільного закладу, сім'ї і школи щодо ознайомлення дітей з довкіллям	4
Разом		60

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

1. Підготовка конспектів, опорних схем.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка мультимедійних презентацій.
4. Підготовка конспектів інтегрованих занять для дітей дошкільного віку.
5. Створення та презентація власних творчих проектів.

10. Методи навчання

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
 - *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
 - *Практичні*: вправи.
- ### 2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації:
- індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

ІІ. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

11. Методи контролю

1) Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік;

2) Методи письмового контролю: модульне письмове тестування, реферат;

3) Комп'ютерного контролю: тестові програми;

4) Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												KP (2)	Залік	Накопичувальні бали/ Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2						Змістовий модуль 3			60	120	300
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12			
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	60	120	300

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		

FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано
----	-------	------------------	---------------

13. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс.

14. Рекомендована література Базова

5. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник [для студ. ВНЗ за напрямом «Дошкільна освіта»] / А. М. Богуш, Н. Гавриш. – К. : Слово, 2010. – 408 с.

6. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика : підручник для студентів ВНЗ. – К. : Вища школа, 2011. – 614с.

7. Голованова Н. Ф. Социализация и воспитание ребенка : Учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Н. Ф. Голованова. – СПб. : Речь, 2004. – 272 с.

8. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія : у 2-х ч. – Частина друга. Концепція, Програма розвитку та освітні програми ДНЗ. — Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010. — 284 с.

Допоміжна

8. Абраменкова В. В. Социальная психология детства : развитие отношений ребенка в детской субкультуре. – МОДЭК, 2000.

9. Богуш А. М. Моє довкілля. Програма ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з довкіллям. – К. : Шкільний світ, 2006.

10. Виховання дошкільника в праці / З. Н. Борисова, Г. В. Бєленька, М. А. Машовець та ін. – 2-ге вид.,стер. – К., 2002. – 112 с.

11. Гавриш Н. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навч.-метод. посібник. – Луганськ : Альма-матер, 2007.

12. Дитина – педагог: сучасний погляд. Психологі-педагогічні та соціальні аспекти сучасної дошкільної та початкової освіти / О. П. Аматьєва, Г. В. Бєленька, Н. В. Гавриш, В. В. Докучаєва, В. В. Желанова. – Луганськ : Видавництво ДЗ «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка», 2010 . – 491 с.

13. Карабаєва І. І., Літіченко О. Д. Розвиток пізнавальної активності дошкільників в умовах середовища взаємодії дітей з дорослими // Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. С. Г. Костюка НАПН України. / за ред. Максименко С.Д. – К : Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2011. – т.7, вип.25 – 208с. С.87 – 94

14. Товкач І.Є.Хочу бути мамою, хочу бути татом : навч.-метод. посіб. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 366 с.,іл.

15. Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про дошкільну освіту» //

www.mon.gov.ua/img/zstored/files/zakon_zso.doc

2.Базовий компонент дошкільної освіти //
mon.gov.ua/images/files/doshkilnacerednya/.../bazov-komponent.doc

3. Крутій К.Л. Проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу як умова розвитку здібностей дитини.[Електронний ресурс]: – http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp1/Krutij.pdf

4. Бєленька Г. Ознайомлення дошкільників зі складними явищами навколошнього світу: крок за кроком // Вихователь-методист дошкільного закладу, – 2013. – №2 (51). С. 42-49.[Електронний ресурс]: – <http://elibrary.kmpu.edu.ua/796/>

5. Електронний репозиторій публікацій професорсько-викладацького колективу Київського університету імені Бориса Грінченка.

6. Пасічник А. Розвиток етичних уявлень дітей дошкільного віку в інтерактивному театрі // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2012 - №11. С. 319-323. [Електронний ресурс]: – <http://elibrary.kmpu.edu.ua/340/>

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕТЬ
СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

Контрольні заходи, які проводяться в університеті, визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти і забезпечують своєчасне коригування навчального процесу.

Використовуються такі види контролю: вхідний (нульовий); поточний; підсумковий (різновидом якого є семестровий та підсумкова атестація).

Вхідний (нульовий) контроль – це діагностика рівня знань студента, що застосовується як передумова успішної організації вивчення навчальної дисципліни. Вибір та проведення цього виду контролю є прерогативою кафедри. Вхідний контроль, як правило, проводиться у письмовій формі. Викладач, який викладає споріднену навчальну дисципліну, розробляє відповідний методичний супровід для проведення вхідного контролю, проводить контрольний замір, оцінює виконані результати та доводить до відома кафедри.

Поточний контроль – це контроль, який здійснюється у процесі вивчення навчальної дисципліни з метою виявлення ступеня розуміння студентом засвоєного навчального матеріалу та вміння застосовувати його у практичній роботі.

Поточний контроль, як правило, здійснюється на семінарських, практичних та лабораторних заняттях. За його організацію, методичне забезпечення та ефективність проведення відповідає викладач.

Одержані результати поточного контролю використовуються викладачем для коригування методів і засобів навчання студентів, організації їх самостійної роботи та при підсумковому контролі й оцінюванні знань студентів.

Види поточного контролю: усний, письмовий (різновидом є тестовий).

Форми поточного контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, проведення термінологічних диктантів, розв'язання письмових завдань, практичних ситуацій тощо.

Семестровий контроль – це вид підсумкового контролю, який виявляє рівень засвоєння студентом навчальної дисципліни або її окремої логічної завершеної частини з урахуванням результатів поточного контролю.

Форми семестрового контролю: залік та іспит – визначаються робочим навчальним планом фахової підготовки та зазначаються у програмі навчальної дисципліни.

Залік як форма підсумкового контролю проводиться за результатами виконаних студентом завдань, визначених програмою навчальної дисципліни під час її засвоєння, програмою виробничої практики, курсової роботи, проекту тощо.

Результати складання заліків оцінюються за 100-балльною шкалою університету та ЄКТС й фіксуються у відомості обліку успішності, заліковій книжці (індивідуальному навчальному плані студента). Наявність у студента залікової книжки (індивідуального плану студента)

Самоконтроль призначений для самооцінки студентами якості засвоєння навчального матеріалу з дисципліни «**Ознайомлення дітей із**

суспільним довкіллям» (змістового модуля, теми (навчального елементу). З цією метою передбачаються питання для самоконтролю.

Самостійну роботу можна проводити з метою поточного та періодичного контролю. При поточній перевірці самостійні роботи невеликі за об'ємом, містять завдання в основному по темі навчального заняття. Перевірка у цьому випадку тісно пов'язана з процесом навчання на даному занятті, підлегла йому. При періодичному контролі самостійна робота більша за об'ємом і часом її виконання. Широкого застосування набули самостійні роботи з дидактичним матеріалом, які дають можливість враховувати індивідуальні особливості кожного студента. Диктанти (предметні та технічні) застосовують для поточного контролю. З їх допомогою можна підготувати студентів до засвоєння та застосування нового матеріалу, до формування умінь та навичок, провести узагальнення вивченого, перевірити самостійність виконання домашнього завдання. Для диктантів підбирають питання. Які не потребують тривалого обміркування, на які можна дуже коротко записати відповідь. Реферати доцільні для повторення та узагальнення навчального матеріалу. Вони не тільки дають можливість систематизувати знання студентів, перевірити уміння розкрити тему, але і відіграють особливу роль у формуванні світогляду. В процесі підготовки рефератів студент мобілізує і активізує свої знання, набуває самостійно нові, необхідні для розкриття теми, співставляє їх з боку зі своїм життєвим досвідом, чітко вясняє свою життєву позицію. При перевірці цих робіт викладач звертає увагу на відповідність роботи темі, повноту розкриття теми, послідовність викладення, самостійність суджень. Наряду з аудиторними письмовими роботами використовують і домашні контрольні роботи, над якими студенти працюють декілька днів (10-15), оскільки за змістом вони охоплюють значний розділ навчальної програми. Виконання їх вимагає належної самостійної роботи з книгою та іншими матеріалами.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ
ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

Лекція № 1.

Тема: Наукові засади методики ознайомлення дітей з довкіллям у ДНЗ

План

1. Методика ознайомлення дітей з довкіллям як педагогічна наука. Основні поняття методики.
2. Наукові засади методики ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі
3. Принципи методики ознайомлення дітей із суспільним довкіллям.

Мета: ознайомити із науковими зasadами методики ознайомлення дітей із суспільним довкіллям у ДНЗ, сформулювати поняття, уявлення про довкілля; прищепити професійні якості (уважність, охайність, осмислене ставлення до виконуваної роботи).

Методи: проблемна лекція.

Дидактичні засоби навчання: опорні схеми

Література:

1. Ільченко В.Р., Туз К.Ж. Освітня програма "Довкілля". Концептуальні засади. Інтеграція змісту природничо-наукової освіти. - К.; Полтава, 1999.-С. 31.
2. Мид М. Культура и мир детства: Избр. произведения. - М.: Наука, 1988.-429 с.
3. Богуш А.М. Моє довкілля. Програма ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з довкіллям. - К: Шкільний світ. - 2006. - С. 5-6.
4. Освітня програма "Довкілля". - С. 9.
5. Шапар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. - Харків: "Пропор", 2005. -С. 173-174.
6. Моргун В.Ф. Психолого-педагогічні основи інтеграції та диференціації пізнання на прикладі шкільного циклу природничих дисциплін. - Поліпнп, 1996.-С. 38.
7. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. - К.: "Рад. Пік.", 1989. - С. 252, 255.
8. Богуш А.М. Концепція "розуміння" Г.С.Костюка в контексті художньо-мовленневої діяльності. - 36: Педагогічні нотатки та роздуми. — Запоріжжя, 2001.
9. Ільченко В.Р. Туз КЖ. Освітня програма "Довкілля". - С. 16.

Ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям – першооснова розвитку рідного мовлення, національної свідомості. Уведення дитини в довкілля забезпечує природовідповідність розвитку дітей у процесі пізнання дійсності, наближує зміст освіти до природного, предметного і соціального середовища.

Довкілля – все те, що оточує дитину, це середовище життя, з яким кожна жива істота пов'язана обміном речовин, енергії, інформації, що

постає перед дитиною як єдина неподільна цілісність, у якій все органічно пов'язане. Завдання вихователів дошкільних закладів - допомогти дитині пізнати довкілля, зробити в ньому перші кроки, навчити спостерігати, любити рідну природу й берегти її.

Методика ознайомлення дітей з довкіллям – це педагогічна наука, що вивчає закономірності засвоєння дитиною узагальнених цілісних емпіричних уявлень та системи знань щодо довкілля (природне, предметне, соціальне) і місце в ньому людини; про її духовну спадщину; специфіку педагогічної діяльності, спрямованої на формування у дітей потреби пізнати довкілля, культури поведінки в довкіллі. **Об'єктом** методики ознайомлення дітей з довкіллям є пізнавальна діяльність дітей у довкіллі.

Предмет методики – формування у дітей системи знань та цілісних емпіричних уявлень про довкілля, цілісну картину світу та місце людини в довкіллі.

Кінцевою метою навчально-виховної роботи з дітьми щодо ознайомлення їх з довкіллям є виховання соціально активної творчої особистості, здатної дбайливо ставитися до природи, світу речей, самої себе, інших людей, розуміти значення життя як найвищої цінності, виховання у дитини свого власного "Я", свого місця серед інших людей, віри у свої сили та здібності.

Методика ознайомлення дітей з довкіллям як наука має свої терміни і фундаментальні поняття, що становлять її основу.

Довкілля – це життєвий світ, що оточує дитину, в якому вона живе з перших днів свого життя, який вона пізнає і який дає їй можливість формувати образ свого "Я", себе як особистість.

Довкілля – це середовище життя, з яким жива істота пов'язана обміном речовин, енергії, інформації, середовище, що постає перед дитиною як цілісність (цілісна картина світу), у якому все органічно взаємопов'язано.

Довкілля у широкому розумінні цього слова – це вся наша планета Земля, це Космос, це все те, що певним чином впливає і визначає життєвий цикл людини як біологічної і соціальної істоти. У вузькому розумінні, це поняття визначає конкретне середовище, що оточує дитину безпосередньо (природне, предметне, соціальне).

Природне довкілля – це явища природи, жива і нежива природа, за якими спостерігає дитина; у процесі спостережень за явищами природи і дослідницької діяльності в дітей формується інтегральний "образ" знань про природу ("образ природи"). Предметне довкілля – це предметне середовище, в якому дитина живе, це предмети побуту (посуд, меблі, одяг тощо), мистецтво, транспорт тощо.

Соціальне довкілля – це система взаємовідносин, що склалась у суспільстві, в конкретному соціумі; це люди, суспільство, певна спільнота, соціальне довкілля люди створюють самі за певними законами і нормами спілкування; це суспільні матеріальні і духовні умови життєдіяльності особистості.

Соціальна дійсність – це конкретні події у суспільстві, спільноті, товаристві (у дошкільному закладі, сім'ї, школі тощо), факти, взаємовідносини в певний період життедіяльності суспільства та окремих людей.

Середовище – сукупність умов, що оточують людину та взаємодіють з нею як з організмом і особистістю. Середовище може бути найближчим (родина, сім'я, родичі, друзі), далеким (суспільний устрій), зовнішнє, внутрішнє, пасивне, активне, актуальне, розвивальне.

Стихійному, не стимульованому середовищу властива пасивна взаємодія дитини з довкіллям і дорослими. Дитина відчуває вплив середовища опосередковано у процесі щоденного перебування у природно-предметному та соціальному довкіллі (в сім'ї, у дворі, з друзями, у дошкільному закладі).

Стимульоване середовище – це максимальна активна ініціативна взаємодія дитини з довкіллям та іншими учасниками соціуму; це занурення дитини педагогом в активну пізнавальну і комунікативну діяльність у дошкільному навчальному закладі і сім'ї.

Розвивальне середовище створює потенційні можливості для позитивного впливу різноманітних факторів у їх взаємодії на інтелектуальний розвиток дитини і формування цілісної особистості.

Соціальна ситуація розвитку – сутнісна характеристика вікового періоду розвитку, що була введена Л.С.Виготським. Соціальна ситуація розвитку - це єдине і неповторне для певного вікового періоду відношення між дитиною і середовищем (природним, предметним і соціальним довкіллям).

Соціалізація дитини – процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвиток як цілісної особистості. На соціалізацію особистості впливають мікро-, мезо-, і макро-фактори.

Мікрофактори – це сім'я, батьки, родичі, спілкування з однолітками (друзями); дошкільний навчальний заклад, школа.

Мезофактори – це відповідні етнокультурні умови, у яких виховується і навчається дитина. Кожний етнос має свої специфічні риси, які становлять його менталітет і національний характер. Етнокультура передається дитині насамперед від батьків у сім'ї, які є носіями цієї культури. Крім того, до мезофакторів належить і природне довкілля (клімат, географічне розташування місцевості, вода, їжа тощо).

Макрофактори – це космос, планета, суспільство, держава. Самі ці фактори створюють передумову для виховання толерантності, планетарного мислення, взаємовідносин між людьми планети Земля. Цілісна картина світу – це природа, Космос, предмети, явища, люди у їх взаємозв'язку взаємозалежності співіснування (у просторі, часі, послідовності тощо).

Для того, щоб виховати цілісну особистість у процесі її взаємодії з довкілля, вихователь навчального дошкільного закладу повинен оволодіти відповідними методиками і технологіями залучення дітей до

активної пізнавальної діяльності та ініціативної взаємодії з іншими суб'єктами соціуму.

Методологічними зasadами методики ознайомлення дітей з довкіллям є концепт цілісності як філософської категорії, що виражає відношення між сукупністю предметів і зв'язком, який об'єднує ці предмети, і приводить до появи в сукупності нових властивостей, закономірностей, що не були притаманними предметам у їх відокремленості; при цьому тип зв'язку частин визначається і тим, що утворилось як ціле. Цілісність розглядається філософами і як єдність: внутрішня єдність, що сприймається як єдине ціле. У наукових джерелах подекуди цілісність розглядають у руслі системного підходу. На думку науковців, ціле - це та сама система взаємопов'язаних і взаємообумовлених елементів і водночас об'єкт наукового пізнання. Метою методики ознайомлення дітей з довкіллям є формування у дітей цілісності знань про довкілля, цілісності свідомості людини, яка здатна брати па себе відповідальність за своє майбутнє і майбутнє довкілля.

Підґрунтам формування цілісності знань є уявлення про зміст найбільш загальних закономірностей природи, її збереження, періодичності процесів у довкіллі.

Довкілля – це середовище життя, з яким жива істота пов'язана обміном речовин, енергії, інформації, постає перед дитиною не набором природних об'єктів, а як цілісність, у якій все органічно пов'язане. У довкіллі не існує тіло само по собі чи розум сам по собі: і тіло, і розум взаємодіють із довкіллям, довкілля це місце взаємного дослідження. Довкілля дає дітям цілісні знання про природу, суспільне середовище, життя людини та саму людину. У процесі ознайомлення дітей з довкіллям педагог використовує закономірності природи і соціуму для формування цілісності знань, цілісності свідомості дитини.

Психологічними зasadами методики ознайомлення дітей з довкіллям є вчення психологів про а) індивіда, особистість, індивідуальність; б) розвиток мислення; в) психологічні процеси розуміння. Особистість розглядається психологами як феномен суспільного розвитку; індивід як суб'єкт соціальних відносин і свідомої діяльності. За О.О. Леонтьєвим, особистість – якісно нове утворення, яке формується тільки у процесі життєдіяльності індивіда в суспільстві, в соціальному довкіллі. Людина як суспільна істота набуває нових якостей, які відсутні в індивіда (мотивація поведінки, здатність до свідомого управління своєю поведінкою тощо) і характеризують її як індивідуальність.

Індивідуальність – це людина, якій притаманні соціально значимі відмінності від інших людей: своєрідність психіки й особистості індивіда, її неповторність, що виступає у рисах характеру, темпераменту, у специфіці інтересів, інтелекту, потреб і здібностей індивіда.

У процесі пізнавальної діяльності дітей під керівництвом педагога у предметному і соціальному довкіллі формується цілісна особистість дитини, виявляється її індивідуальність.

У процесі пізнання довкілля та інтелектуального розвитку суттєву роль відіграє мислення дитини. У молодшому дошкільному віці переважає наочно-дієве мислення, у середньому – наочно-образне. Діти середнього дошкільногого віку осмислюють завдання і способи його розв'язання у самому процесі дії. Діти старшого дошкільногого віку вже мислять на основі уявлень, що сформувались у попередньому практичному досвіді дитини. Зміни в мисленні дітей 5-6 років пов'язані насамперед з розвитком зв'язного монологічного мовлення. Це сприяє появи розгорнутого мислен-невого процесу – міркування. Мовлення починає виконувати планувальну й регулювальну функції, що веде до швидкого розвитку всіх мисленнєвих операцій (аналіз, узагальнення, порівняння, абстрагування тощо) і критичності мислення. У старших дошкільників з'являється допитливість, численні запитання пізнавального характеру, бажання пізнати довкілля.

Процес розуміння має бути обов'язково керований вихователем. Дітей потрібно вчити спостерігати, порівнювати і зіставляти факти, знаходити в них схоже і відмінне, виокремлювати істотне від другорядного, піддавати об'єкти своєї думки аналізу, синтезу, абстрагуванню, доходити висновків на основі фактів, здобутих у процесі пізнавальної діяльності в довкіллі, застосовувати їх до нових об'єктів і явищ. Для цього сам педагог повинен бути обізнаний із сутністю процесу розуміння і володіти відповідною технологією.

Процес розуміння завжди повинен мати цілеспрямований характер, потрібно чітко і доступно ставити перед дітьми мету пізнавальної діяльності, визначати конкретно, що діти повинні зрозуміти. Вихователь повинен продумати систему занять у довкіллі. Слід пам'ятати, що процес розуміння мусить бути мотивованим процесом, у цьому є завжди якась рушійна сила, що спонукає дітей ставити перед собою певні завдання або ж приймати їх, якщо вони ставляться педагогом, усвідомлювати, активно включатись у процес їх виконання.

Отже, методологічними і психологічними засадами ознайомлення дошкільників з довкіллям є цілісний підхід до пізнання, розвиток критичного мислення, процес розуміння у взаємозв'язку з розвитком мовлення і мислення. Розглянемо принципи ознайомлення дітей з довкіллям.

Принцип (від лат. – ргіпсірійт – основа, початок) – основне похідне положення якої-небудь теорії, вчення тощо; керівна ідея, правило діяльності. Кожний навчальний предмет, кожна фахова методика керується відповідною групою принципів, які забезпечують результативність навчання. Є такі принципи і в методиці ознайомлення дошкільників із довкіллям.

Принцип інтеграції знань у процесі діяльності в довкіллі передбачає взаємозв'язок завдань із різних розділів програми: ознайомлення дітей з рідною природою, довкіллям, розвитком мовлення, художньо-мовленнєвою діяльністю, формування елементарних

математичних уявлень. Розв'язання цих завдань здійснюється на інтегрованих заняттях у дошкільному навчальному закладі.

Принцип цілісності і системності передбачає озброєння дітей системою знань про довкілля у їх цілісності, що забезпечує формування у дітей дошкільного віку цілісної особистості, цілісної свідомості, цілісної картини світу.

Принцип діяльнісного опосередкування передбачає занурення дітей у різні види пізнавальної діяльності (мовленнєву, художньо-мовленнєву, трудову, продуктивну, ігрову, конструктивну, комунікативну тощо). Один із принципів психології, що вимагає розглядати розвиток і формування особистості дитини, колективу, міжособистісних відносин в аспекті детермінації їх змісту мети діяльності, що здійснюється у довкіллі.

Принцип діадичної взаємодії, відповідно до якого, розвиток і формування цілісної особистості дитини можливий тільки в системах: "організм – середовище", "особистість – довкілля", "дитина – соціум", "педагог – дитина", "діти – довкілля". Дитина живе і виховується у соціальному оточенні, саме тому у процесі організації її життедіяльності в довкіллі (природному, предметному, соціальному) необхідно враховувати як суб'єктивні, так і об'єктивні умови, систему взаємовідносин, у які включена дитина.

Принцип ізоморфізму вимагає враховувати взаємодію кожної дитини як індивіда, індивідуальності, особистості із зовнішнім світом, сприяти її входженню у процес діяльності, утворенню "особистісного світу дитини", її цілісного "життедіяльнісного простору". Принцип забезпечення позитивного емоційного тла життедіяльності дитини в довкіллі реалізується вихователем такою організацією діяльності (пізнавальної, комунікативної тощо) дітей, у якій кожна дитина одержує емоційне задоволення від роботи, спілкування, власних і колективних досягнень.

Принцип урахування культурно-етнографічних особливостей краю (району, області, міста) вимагає максимального використання культури, звичаїв, традицій тієї місцевості, у якій розташований дошкільний заклад; культури нації, етносу, спільноти, суспільства, країни; формування цілісної свідомої особистості дитини в рамках національної культури.

Принцип єдності зовнішніх впливів довкілля і внутрішніх умов (принцип єдності психіки і зовнішньої діяльності (пізнання) кожної дитини, її внутрішнього змісту, сприймання, уявлення, переживання, розуміння, усвідомлення відповідно до її індивідуальних властивостей, її поведінки, вчинків, знань, умінь. За цим принципом передбачається переведення способів пізнавальної діяльності дітей із плану соціальної свідомості у план свідомості індивідуальної. Будь-який новий вид пізнавальної діяльності в дошкільному закладі потрібно вводити як зовнішню матеріальну діяльність з поступовим її перетворенням у внутрішню.

Принцип наочності й об'єктивності – принцип, за яким будь-яке навчання будується за "золотим правилом дидактики" А.Я.Коменського:

все, з чим зустрічається дитина в довкіллі, потрібно, щоб воно пройшло через її органи відчуття і сприймання (зорове, слухове, тактильне, моторне тощо). У процесі безпосереднього сприймання предметів і явищ довкілля або їх замінників (ілюстрацій, картин, макетів, муляжів, відеофільмів тощо) наочність забезпечує об'єктивність знань, здобутих фактів, умовисновків.

Принципи екологізації і валеологізації передбачають формування у процесі ознайомлення дітей з довкіллям екологічного ставлення до довкілля і до самого себе, виховання у дітей екологічного мислення, озброєння їх екологічними взаєминами організму з довкіллям.

У процесі ознайомлення дітей з довкіллям вихователь знайомить з правилами безпеки життєдіяльності в довкіллі, збереження і зміцнення їхнього здоров'я; формування у дітей наукового розуміння здорового способу життя.

Принцип поєднання пізнавальних і виховних завдань у процесі ознайомлення дітей з довкіллям є провідним принципом навчально-виховної роботи з дітьми в дошкільному закладі. Плануючи будь-яку пізнавальну діяльність у довкіллі, вихователь обов'язково передбачає і виховні завдання: виховання любові до рідного краю, Батьківщини, рідних і близьких людей, виховання патріотичних почуттів, громадянськості; екологічне, валеологічне, економічне виховання; виховання працелюбності, допитливості, наполегливості тощо. Реалізація означених принципів буде сприяти формуванню цілісної свідомої особистості дитини, озброєною знаннями, вміннями і навичками поведінки і життєдіяльності в довкіллі.

Лекція 2.

Тема: Завдання і зміст, засоби та форми роботи з ознайомлення дітей з довкіллям

План

1. Фундаментальні та прикладні завдання методики ознайомлення дітей із суспільним довкіллям.
2. Зміст ознайомлення дітей із суспільним довкіллям за програмами навчання й виховання в ДНЗ.

Мета: ознайомитись із принципами організації роботи і змістом ознайомлення з довкіллям; прищепити професійні якості (уважність, охайність, осмислене ставлення до виконуваної роботи).

Методи: проблемна лекція.

Дидактичні засоби навчання: опорні схеми

Література:

1. Ільченко В.Р., Туз К.Ж. Освітня програма "Довкілля". Концептуальні засади. Інтеграція змісту природничо-наукової освіти. - К.; Полтава, 1999.-С. 31.
2. Мид М. Культура и мир детства: Избр. произведения. - М.: Наука, 1988.-429 с.
3. Богуш А.М. Моє довкілля. Програма ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з довкіллям. - К: Шкільний світ. - 2006. - С. 5-6.
4. Освітня програма "Довкілля". - С. 9.
5. Шапар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. - Харків: "Прапор", 2005. -С. 173-174.
6. Моргун В.Ф. Психолого-педагогічні основи інтеграції та диференціації пізнання на прикладі шкільного циклу природничих дисциплін. - Поліпнп, 1996.-С. 38.
7. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. - К.: "Рад. Пік.", 1989. - С. 252, 255.
8. Богуш А.М. Концепція "розуміння" Г.С.Костюка в контексті художньо-мовленнєвої діяльності. - 36: Педагогічні нотатки та роздуми. — Запоріжжя, 2001.
9. Ільченко В.Р. Туз КЖ. Освітня програма "Довкілля". - С. 16.

Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі спрямована на професійну підготовку майбутніх вихователів до роботи з дітьми в довкіллі (природному, предметному, соціальному). Як і в будь-якій фаховій методиці, можна виокремити фундаментальні і прикладні завдання професійної підготовки майбутнього вихователя. До фундаментальних завдань належать:

— розробка на науково-теоретичних засадах цілісної системи інтегрованих знань про довкілля (природне, предметне, соціальне), дії дитини в довкіллі, безпеку її життєдіяльності;

— озброєння майбутніх вихователів методикою формування у дітей елементів природничо-наукової картини світу; оволодіння студентами системою загальних та специфічних законів про природу, соціум та поняттями, що пов'язані з ними;

— озброєння майбутніх вихователів знаннями про об'єкти, явища, процеси, з якими діти зустрічаються у довкіллі, та характером взаємовідносин у соціальному довкіллі, пов'язаними із впливом на них мікро-, мезо- і макрофакторів;

- дослідження процесів взаємодії дитини із довкіллям через організацію відповідного розвивального середовища;

— вивчення закономірностей інтелектуального розвитку дитини, процесів її соціалізації та формування цілісної особистості дитини;

— визначення принципів, форм, засобів, методів і прийомів роботи з дітьми в довкіллі.

Прикладні завдання у фахових методиках визначаються традиційно за такими напрямами: Чого навчати? Як учити? Кого вчити? Відповіддю на ці запитання і є конкретні завдання, які повинен вирішити вихователь у практичній навчально-виховній роботі в дошкільному навчальному закладі.

Серед них пізнавальні, розвивальні і виховні завдання. **Пізнавальні завдання:**

—формування у дітей узагальнених цілісних емпіричних уявлень та системи знань про живу і неживу природу, причинні взаємозв'язки і взаємодії у природі;

—дати поняття про природне довкілля як цілісний організм, у якому взаємодіють повітря, вода, ґрунт, рослини, тварини, люди, предмети у їх багатоманітності, єдності, русі й мінливості;

— прищепити практичні вміння діяти у природному і предметному довкіллі;

— сформувати систему знань про суспільство, свою Батьківщину — Україну, її історичні витоки, духовну спадщину українського народу, його символи, обереги, традиції, звичаї, культуру; взаємозв'язок культур у багатонаціональній державі;

—сформувати теоретичне підґрунтя для подальшого інтелектуального розвитку дитини в початковій школі.

Розвивальні завдання. Розвивати:

— сенсорну сферу дитини, відчуття насолоди від спостережень і результатів праці у природі; стійкий інтерес до природних явищ і природи;

—екологічне мислення і світорозуміння, позитивно-емоційне природоохоронне ставлення до довкілля;

—науковий світогляд, прагнення до активного пізнання свого предметного та соціального довкілля, самовизначення у ньому;

—первинні ціннісні орієнтації у різних галузях суспільного життя, культурній та державній спадщині українського народу, особистої культури в довкіллі;

—соціальні емоції, почуття та соціально-значущі мотиви поведінки, бажання допомогти іншим, виявити увагу до старших, однолітків;

—вміння встановлювати контакти і спілкуватися з дорослими та однолітками, дотримуючись норм етикету;

—усвідомлення свого "Я" (фізичного, психічного, соціального), свого місця серед інших людей.

Виховні завдання. Виховувати:

— дбайливе ставлення до природи, відчуття відповідальності за те, що відбувається навколо неї внаслідок дій людини у природі; культуру пізнання та екологічну культуру;

—соціально активну творчу особистість, здатну дбайливо ставитися до природи, світу речей, самої себе, інших людей, розуміти значення життя як

найвищої цінності;

— любов до рідної природи, землі, краю, Батьківщини — України, її минулого і сьогодення, повагу до державних символів, українського народу, мови, культури, традицій, батьків, родини;

— патріотизм, громадянськість, моральну, духовну, фізичну, психічну культуру, культуру почуттів і спілкування.

Виховання у дитини свого власного "Я", свого місця серед інших людей, віри у свої сили та здібності.

Для реалізації означених завдань, потрібно створити педагогічні умови навчально-виховної роботи в довкіллі. А саме:

— готовність вихователів до змістової, насиченої, різноманітної діяльності з дітьми в довкіллі (природному, предметному, соціокультурному);

— програмно-методичне і дидактичне забезпечення навчально-виховного процесу дошкільного закладу;

— створення розвивального середовища (природного, предметного, соціокультурного, мовленнєвого), як у груповій кімнаті, так і у приміщені і на подвір'ї дошкільного закладу;

— залучення дітей до активної роботи з елементами дослідження у різних видах діяльності (ігровій, трудовій, художній, мовленнєвій, пізнавальній тощо).

Отже, довкілля, за словами академіка С.У.Гончаренка, розкриває перед дитиною книгу життя... "тут у своєму життєвому світі вона самостійно з власних потреб відкриває фундаментальні, "глобальні", закономірності природи, за допомогою яких доходить розуміння довкілля, самостійного, за допомогою відкритих нею загальних зв'язків у природі, впорядковує свій розум".

Зміст ознайомлення дітей з предметним довкіллям визначають загальнопедагогічні і тематичні програми навчання, розвитку і виховання дітей у дошкільному навчальному закладі. Кінцеві результати навчання подано в Базовому компоненті дошкільної освіти.

Кінцевою метою навчально-виховної роботи за програмою "Мое довкілля" є засвоєння узагальнених емпіричних уявлень про довкілля (природне, предметне, соціальне) і місце в ньому людини, духовну спадщину, формування потреби пізнати свою країну, довкілля; свідоме ставлення до інших людей; природного й соціокультурного середовища, до традицій і звичаїв українського народу; особистості культури і культури поведінки в довкіллі.

Специфіка програми полягає в інтеграції знань з різних розділів нині чинних загально педагогічних програм: рідна природа, ознайомлення дітей з явищами суспільного життя, розвиток мовлення, художня література, народознавство, образотворче мистецтво. Такий підхід дає змогу сформувати у дітей поняття про цілісність довкілля, що їх оточує, природне, предметне, соціокультурне оточення, середовище життєдіяльності людини як біологічної та соціальної істоти. Водночас

засвоєння матеріалу, запропонованого програмою, підготує дітей до вивчення навчального курсу "Мое довкілля" у початковій школі.

Програма "Мое довкілля" побудована за принципом інтегрованого змісту ознайомлення дітей з довкіллям з різних розділів, що є у загальноосвітніх програмах ДНЗ, а також містить цінний довідниковий матеріал для вихователя.

Основними засобами ознайомлення дітей з довкіллям є: середовище (предметне, соціальне, мовленнєве тощо), природа, ігри, предмети побуту, народні традиції і звичаї, свята, народно-декоративне мистецтво, художня література, усна народна творчість, технічні засоби навчання, образотворче мистецтво, сім'я. Найбільш впливовим стихійним засобом виховання і навчання дитини є середовище, у якому проходить усе життя людини. **Середовище** розглядається як сукупність умов, що оточують людину і взаємодіють з нею як з організмом і особистістю. Середовище може бути предметним, предметно-просторовим, соціальним, а також кожен з них може бути розвивальним.

Предметне середовище розглядається як: а) організована певним чином єдність виробів, що виробляються суспільством промисловими та іншими способами, і забезпечують діяльність людини в побуті і на виробництві; разом з архітектурними спорудами і будинками створюють штучне середовище життєдіяльності людини; б) система предметних середовищ, обладнана іграшками, іграми, посібниками, обладнанням і матеріалами для організації самостійної творчої діяльності дітей (С.Л.Новосьолова).

Середовище розвитку дитини – це простір життєдіяльності дитини; умови, у яких відбувається навчання і виховання дитини в дошкільному закладі, у том числі спеціальне і предметно-просторове.

Предметне розвивальне середовище - це система матеріальних об'єктів діяльності дитини, що функціонально моделює зміст її духовного і фізичного розвитку, за С.Л.Новосьоловою.

Предметно-просторове розвивальне середовище - організація простору і використання обладнання відповідно з цілями безпеки, психологічного благополуччя дитини, її розвитку.

Учені відзначають (Н.Виноградова, С.Новосьолова), що в дошкільному навчальному закладу насамперед потрібно створити розвивальне просторове і предметне середовище. Задля цього обладнання приміщень, створення інтер'єру групових кімнат і всього приміщення повинно відбуватись тільки на наукових основах за сучасним дизайном. Використання фізичного обладнання, інвентарю, іграшок, ігор, дитячих меблів та іншого обладнання повинно враховувати "ергономіку дитинства".

Предметне середовище повинне бути варіативним і гнучким у її використанні, слугувати насамперед задоволенню потреб самої дитини, його інтересам і запитам. Дитина повинна відчути себе комфортно серед іграшок і предметів, що її оточують, в ігрових куточках чи ігрових зонах мати вільний доступ до них і використовувати їх за власним бажанням в

ігровій, побутовій, образотворчій, конструктивній, трудовій та інших видах діяльності.

Природне середовище – це фауна і флора, водойми, річки, море, заказники, космос, що оточують дитину і впливають на її розвиток.

Соціальне середовище – суспільні, матеріальні і духовні умови існування і життєдіяльності дитини. Середовище може бути стихійним і організованим, близьким і далеким, пасивним і активно-стимульованим, гальмівним і розвивальним, зовнішнім і внутрішнім.

Завдання вихователя дошкільного закладу – створити для дітей своєї групи розвивальне предметне, природне, просторове і соціальне середовище, яке б забезпечувало комфортне життя дитини на основі особистісно-орієнтованої моделі виховання і навчання, взаємодії дитини з однолітками і дорослими.

Принципами побудови й організації такого розвивального предметного середовища є: дотримання дистанції і позиції у взаємодії, активність, самостійність, креативність і творчість; стабільність і динамічність, комплексування і зонування; принцип "емоційності середовища", індивідуальної комфортності й емоційного благополуччя кожної дитини і дорослого; принцип відкритості і закритості; врахування статевих і вікових відмінностей.

Природа є важливим засобом навчання, виховання і розвитку дитини. Природа залишає глибокий слід у душі дитини. Вона впливає на всі органи чуття своєю динамічністю, яскравістю, різnobарвними кольорами, загадковістю. Природа є джерелом розумового розвитку дитини, скарбницею усіх знань дитини. Серед природи дитина стає дослідником, відкриває для себе новий загадковий світ природного довкілля, яке намагається пізнати, дослідити, дійти самостійних висновків.

У процесі ознайомлення дітей з природою вихователь повинен здійснювати такі завдання:

—формувати реалістичні уявлення і поняття про предмети і явища природи і зв'язки з ними, виховувати на цій основі реалістичне світорозуміння;

—розвивати допитливість, спостережливість, логічне мислення;

—виховувати любов до природи, бережне і дбайливе ставлення до тварин і рослин;

—виховувати інтерес до праці в природі, працьовитість;

—виховувати екологічну культуру.

Природа є джерелом знань, а знання – це підґрунтя уявлень про довкілля, вони дають можливість дитині практично орієнтуватись у довкіллі, організовувати свою діяльність, формувати своє ставлення до природного довкілля.

Особливо корисними є знання, які відбивають закономірні взаємозв'язки, взаємозалежність і детермінованість явищ природи. Учені довели, що дошкільникам доступне розуміння причин деяких простих

явищ, вони здатні шляхом порівняння і зіставлень до логічних міркувань і об'єктивних умовисновків.

Наступним **засобом** ознайомлення дітей з предметним довкіллям є предмети побуту – це найближче предметне оточення дитини, предметне середовище, що оточує дитину, яке вона бачить щодня і щоденно взаємодіє з ним безпосередньо чи опосередковано. До предметів побуту належать: посуд, меблі, їжа, одяг, взуття, постіль, хатній інвентар, холодильник, телефон, телевізор, плита, пічка, пральна машина, комп'ютер, транспорт тощо. Дитина пізнає ці предмети, знайомиться з їх будовою, призначенням, навчається діяти з ними, засвоює правила поводження з ними. У процесі спеціальних занять у дошкільному закладі дітей вчать обстежувати побутові предмети, виховують безпечне поводження з ними. Дія з побутовими предметами сприяє розумовому і сенсорному розвитку дитини, збагаченню словника дітей, а також залученню до посильної праці.

Праця – це цілеспрямована діяльність людини, спрямована на виготовлення і використання знарядь праці, видозміну та пристосування знарядь природи для задоволення своїх потреб. Дітей дошкільного віку залучають до посильної праці у природі, в побуті, ручної праці та ознайомлюють з працею дорослих. Завданням трудового виховання у дошкільному закладі є ознайомлення дітей з пацею дорослих і виховання поваги до неї; навчання дітей елементарних трудових навичок і вмінь; виховання інтересу до праці, самостійності, працелюбства, бажання працювати.

На етапі дошкільного дитинства існує чотири види праці: самообслуговування, господарсько-побутова праця, праця у природі і ручна праця. У процесі праці діти пізнають властивості й ознаки предметів, з якими працюють, дізнаються про закономірні процеси у природі, про перетворення предметів у процесі дії з ними. Праця у природі сприяє вихованню екологічної культури дітей.

Основними формами організації праці дітей є доручення, чергування і заняття (групові, індивідуальні, індивідуально-групові), у процесі яких діти включаються в активну пізнавальну діяльність, у них формується система знань про предметне довкілля, вони навчаються бути спостережливими, у дітей з'являється бажання провести перші самостійні досліди в довкіллі, дійти перших самостійних висновків. Особливого значення для дітей набуває розкриття ними причинно-наслідкових зв'язків між предметами і явищами довкілля. Ті зміни, які відбулися на очах у дітей у процесі праці, викликають у них нескінчені запитання, здогадки, умовисновки.

У пізнанні довкілля дитиною суттєву роль відіграє **гра** як провідний вид діяльності. Суть гри полягає у відображені дітьми дій і діяльності людей, їхніх взаємовідносин у довкіллі (природному, предметному, соціальному). Гра має самодіяльний характер, діти самі є творцями гри, вони відтворюють те, що вже знають, бачили, чули і виявляють своє ставлення до довкілля. Водночас гра є формою активної пізнавальної діяльності, у процесі якої діти під керівництвом вихователя оволодівають новими знаннями.

Ігри дітей розрізняються за змістом, за характером, за тим місцем, яке вони займають у життєдіяльності дітей. Це сюжетно-рольові ігри, ігри з

правилами, рухливі ігри, творчі, режисерські, ігри-драматизації, будівельні, дидактичні ігри тощо.

Гра є засобом уточнення і закріплення знань, засобом переходу від незнання, неточного знання до повного знання; вона є активною мисленнєвою діяльністю, а також діяльністю, яка не тільки відображує довкілля, а й активно його перетворює.

Суттєву роль у збагаченні і закріпленні знань про довкілля у дітей відіграють **дидактичні ігри**. У структурі дидактичної гри є дидактичні завдання, спрямовані на розвиток активної пізнавальної діяльності. Дидактичні ігри, на відміну від інших, спеціально створюються і розробляються дорослими з різною метою: розвитку мовлення, ознайомлення з довкіллям, сенсорного виховання, з працею дорослих, формування елементарних математичних уявлень тощо. Отже, в дидактичній грі взаємодіють навчальна та ігрова функції. У дидактичних іграх вихователь водночас навчає дітей і грає разом із ними, а діти, граючись, навчаються. Дидактичні завдання подаються в ігровій формі, виконуються ігровими діями, засвоєння пізнавального змісту відбувається у процесі цікавих для дитини ігрових дій.

Соціальне довкілля дитина відбиває у **сюжетно-рольовій грі**, у якій діти беруть на себе роль дорослих і в узагальненій формі у створених ними ігрових умовах відтворюють діяльність дорослих і їхні взаємовідносини. Сюжетно-рольові ігри діти створюють самостійно, тому їх відносять до творчих ігор, хоча вони мають наслідувальний характер, оскільки відображають життя і взаємовідносини дорослих, – моделюють явища соціального довкілля і переживають їх як у справжньому житті.

Українська народна педагогіка є могутнім засобом ознайомлення дошкільнят із довкіллям. Перлині виховної мудрості народу, невичерпна своєрідна скарбниця форм і засобів народного впливу на дітей становлять золотий фонд педагогіки, одного з чинників колективної народної творчості. М.Г.Стельмахович виокремив нову галузь – народна дидактика: це відображення здобутків трудящих у галузі освіти і виховання, що виражається у поглядах народу на принципи, зміст і методи навчання та втілення у народній практиці форм і методів озброєння підростаючих поколінь знаннями, вміннями та навичками, розвитку їхніх пізнавальних сил і здібностей, розвитку мовлення дітей.

Організовуючи народознавчу роботу з дошкільниками, вихователі повинні в комплексі розв'язувати пізнавальні, навчальні, розвивальні, мовленнєві та виховні завдання.

Пізнавальні завдання передбачають розширення знань дітей про Україну, її історію, культуру, природне багатство.

Дітей спочатку знайомлять з найближчим довкіллям, з яким вони контактиують щодня. Поступово стежинкою рідного краю ведуть дитину до столиці України – Києва, інших міст Батьківщини.

На заняттях з народознавчого довкілля діти вперше ознайомлюються з державними символами (герб, прапор, гімн) та їх історією, народними національними оберегами (калина, верба, тополя, віночок, рушник тощо).

Упродовж перебування дітей у дошкільному закладі дітей знайомлять з українськими іграшками, національним одягом, посудом, їжею, житлом, предметами інтер'єру, подвір'я.

Пізнавальні завдання реалізуються і в пізнанні дітьми природи рідного краю (ліси, степи, гори, моря, заказники тощо). У дітей формуються перші наукові народознавчі та історичні поняття, закладається підґрунтя наукового мислення, національної свідомості, самосвідомості та психології.

Одним із **засобів** ознайомлення дітей з предметним довкіллям є народні художні промисли та ремесла України. Україна завжди славилася своїм декоративно-прикладним мистецтвом. До наших днів дійшли численні пам'ятки народного мистецтва: вишивка, одяг, декоративне ткацтво, художня кераміка, різьблення, вироби зі шкіри, художня обробка металу, які вражають своїми високими художніми якостями. Сьогодні народні промисли України переживають період свого відродження. Вони входять у життя дитини як художня цінність. Завдання національного дошкільного закладу – прилучити дітей до ремесел, виховувати прагнення зберегти і примножити творчу спадщину народу.

Ознайомленню дітей із соціальним довкіллям сприяють такі **засоби**, як художня література, усна народна творчість, традиційні та національні свята.

Художні твори у своєму змісті відображають життєві процеси в конкретних формах, допомагають дитині пізнавати життя і впливати на нього. За допомогою художніх оповідань дитина може уявити різні життєві ситуації і тим самим збагатити свої уявлення і поняття про різноманітні явища соціального і предметного довкілля. Джерелом мистецтва слова є реальна дійсність: природне, предметне і соціальне довкілля, взаємовідносини людей, їхня поведінка в соціумі, у предметному і природному довкіллі. Мистецтво слова захоплює дітей, збуджує у них відповідні почуття, переживання, виховує певне ставлення до довкілля. Художня література допомагає дитині розібратись у своєму власному характері та характерах людей, з якими вона постійно спілкується. Художня література впливає на розумовий розвиток дітей, розвиває уялення, пам'ять, мислення, спонукає до узагальнень і висновків, порівнянь, аналізу, синтезу, узагальнення.

Зі змісту творів пізнавального характеру діти одержують нові знання, дізнаються про те, чого раніше не знали, не бачили: працю людей різних професій, про життя людей не тільки нашої країни, а й багатьох інших країн світу; про тварин (диких, свійських), звірів, Космос, транспорт тощо.

Завдяки художній літературі дітям стає зрозумілим те, що їм найважче усвідомити: внутрішній світ людини, її почуття, вчинки, взаємовідносини між людьми.

У роботі з дошкільниками використовуються твори різних жанрів: оповідання пізнавальної і морально-етичної спрямованості; байки, легенди, вірші, твори класиків (вітчизняних і зарубіжних) і сучасних письменників.

Особливе місце посідають твори усної народної творчості: казки, загадки, прислів'я, приказки, мирилки, забавлянки тощо. Художні твори використовуються на заняттях з усіх розділів, у тому числі і на заняттях із ознайомлення дітей з довкіллям.

З метою закріплення знань дітей про природне і соціальне довкілля використовують такий **засіб**, як свята (традиційні, обрядові, національні, державні). Народні свята зазвичай пов'язують з порами року.

Участь дітей у святах дає їм змогу практично пізнавати звичаї, обряди, традиції свого народу, національний культурологічний досвід, бути продовжувачами справи батьків і дідів. Сім'я, родина, родинні стосунки є важливим **засобом** уведення дітей у соціальне і предметне довкілля. У сім'ї дитина вперше пізнає найближче предметне і соціальне довкілля. У сім'ї формуються перші взаємовідносини між близькими членами родини, певне ставлення до довкілля. У дошкільному закладі проводять низку занять з ознайомлення дітей із сімейними стосунками (батьками, сестрами, братами; родичами, родоводом).

Технічні засоби навчання допомагають вихователю ознайомлювати дітей з довкіллям. Це комплекс різноманітних пристройів, світлотехнічних, звукових посібників та апаратури, що використовуються у навчально-виховному процесі з метою передавання і збереження навчальної інформації, контролю за ходом її засвоєння, формування і закріплення знань, умінь і навичок. До ТЗН входять засоби, які опосередковано відображають довкілля: візуальні (екранні: кінофільми, відеофільми, діапозитиви, кінофрагменти, кінокільцівки), аудіальні (звукозаписи, магнітні записи, грамзаписи, радіопередачі тощо), аудіовізуальні (відеозаписи, телепрограми тощо), маніпуляційні (тренажери), автоматичні (комп'ютерна техніка з матеріалами).

У дошкільних закладах широко використовуються звукозаписи, грамзаписи, магнітні записи, платівки, радіопередачі і телепередачі для дітей, відеозаписи, кінофільми.

В останні роки майже в усіх дошкільних навчальних закладах використовують комп'ютери зі спеціальними ігровими і навчальними програмами; створюють комп'ютерні кабінети, а також лінгафонні кабінети для навчання дітей рідної та іноземних мов. Зауважимо, що в роботі з дітьми дошкільного віку не можна захоплюватися технічними засобами навчання, особливо телепередачами і комп'ютером, вони шкідливі для дитячого зору, швидко стомлюють дітей. Вихователь повинен раціонально використовувати ТЗН, чергувати їх залежно від мети і змісту навчання, контролювати розумове навантаження таким чином, щоб використання кожного з означених засобів у роботі з дітьми в довкіллі було ефективним.

Картина - один з головних атрибуutів навчального процесу на етапі дошкільного дитинства. її позитивні якості, переваги над іншими дидактичними засобами досить детально розкрито в методичних посібниках та підручниках з педагогіки (М.М.Коніна, Е.П.Короткова, Л.О.Пе-ньєвська, О.Й.Радіна, Є.І.Тихеєва, С.Ф.Русова та ін.). Картини, картинки, ілюстрації до літературних та фольклорних творів застосовують в освітньому процесі як засіб розумового (ознайомлення з довкіллям, розвиток уяви, сприймання, уваги, мислення, мовлення,

формування інтелектуальних здібностей, сенсорний розвиток), естетичного (розвиток художньо-естетичного сприймання, формування емоційної чутливості, збагачення емоційно-чуттєвої сфери) та мовленнєвого виховання (розвиток художньо-комунікативних здібностей, стимулювання ініціативи висловлювання, опанування різних типів зв'язного мовлення).

Картини для використання у роботі з дітьми розрізняють за такими критеріями: *формат* (демонстраційні та роздаткові), *тематика* (світ природний або предметний, світ стосунків та світ мистецтва), *зміст* (художні, дидактичні; предметні, сюжетні), *характер* (реальнє, символічне, фантастичне, проблемно-загадкове, гумористичне зображення) та *функціональний спосіб застосування* (атрибут для гри, предмет обговорення у процесі спілкування, ілюстрація до літературного чи музичного твору, дидактичний матеріал у процесі навчання або самопізнання довкілля тощо).

Учені визначають низку чинників, що впливають на глибину та адекватність сприймання дітьми картин. З-поміж них: рівень художньо-естетичного сприймання дитини, її життєвий та художній досвід, доступні для розуміння зміст і тематика картини, а також правильно організований процес розглядання картини. Особливості сприймання та усвідомлення дітьми картин враховуються у методиці навчання дітей розповідання за змістом картини.

Численні спостереження та аналіз роботи вихователів з картиною дали змогу виокремити типові помилки щодо організації процесу сприймання дітьми картин.

— Запитання – майже єдиний методичний прийом у першій частині заняття.

Дошкільнятам важко перебувати тривалий час у статичному положенні, яке вимагає бесіда за запитаннями. Застосування ігрових приймів, емоційно-образних пластичних етюдів, творчих завдань тощо активізує процес сприймання, сприяє підвищенню його результативності.

— Кількість запитань добирається за принципом "Чим більше, тим краще".

Кількість запитань за змістом картини залежно від віку дітей може змінюватися від 3-4 у молодшому віці до 8-10 – у старшому. Важлива не кількість, а їх різноманітність.

— Переважна більшість запитань мають репродуктивний характер, тобто є запитаннями про очевидне. Надмірне захоплення ними гальмує процес мислення, гасить інтерес до картини.

Запитання за змістом картини мають збуджувати думку. Дітям подобається відчувати себе розумними, їм до вподоби всілякі несподіванки, загадки. Саме пошукова діяльність є більш природною для дошкільного віку. Отже, не слід надавати перевагу запитанням про очевидне навіть у молодшому віці. Запитання слід ставити таким чином, щоб примусити дитину шукати відповідь через аналіз побаченого.

— Вихователі нерідко добирають типові, трафаретні запитання, пов'язані з констатациєю того, що зображене на картині, та встановленням найпростіших зв'язків між елементами зображення.

Шаблонні, трафаретні запитання за змістом картини роблять хід заняття від початку приреченим, причому стає неможливою будь-яка ініціатива, зайвою виявляється й активність та самостійність, оригінальність думки кожного учасника заняття. У такому пасивному інтелектуальному, емоційному стані навряд чи варто чекати від дітей цікавих власних розповідей. Вони виявляються спроможними лише наслідувати зразок розповіді вихователя та чекати, нудьгуючи, закінчення заняття.

Основною **формою** навчання дошкільників у процесі організованої пізнавальної діяльності було й залишається заняття. Динамічні, тематичні, інтегровані, комбіновані, комплексні, сюжетні, сюжетно-ігрові, літературні, художні – ось неповний перелік занятт, які зустрічаються у періодичній літературі. Традиційно в дошкільному закладі найпоширенішими були і залишаються **односпрямовані заняття**, тобто такі, зміст яких лежить у площині однієї галузі знань, та хід заняття відбувається у межах одного виду діяльності, хоча можуть застосовуватись й інші види дій. Водночас на **предметних** заняттях пріоритетною залишається переважно навчальна-дисциплінарна модель взаємодії, домінує пояснюально-ілюстративний метод навчання, що може спричинити, а у практиці дошкільних закладів не рідко й спричинює зниження пізнавального інтересу, формування у дошкільників інтелектуального споживацтва. Предметні заняття розрізняють за провідним видом діяльності – мовленнєве, математичне, природознавче, валеологічне, музичне, фізкультурне та інші. Такі заняття супроводжуються вказівкою на наявність певної тематики. Зауважимо, що предметне заняття може бути **тематичним**, якщо всі завдання, які планується вирішити в ході заняття, педагог підпорядкує розкриттю певної теми засобами конкретної діяльності. Проте предметне заняття може і не бути тематичним, більшість повсякденних занятт, які проводять вихователі, саме такі. На них просто вирішуються чергові програмні завдання відповідно до виду заняття. Сучасна дидактика оголосила одним із провідних в організації освітнього процесу принцип інтеграції, реалізація якого дає змогу забезпечити системність знань дітей. Відтак, поширюється практика впровадження паралельно з предметними різноспрямованих або міжпредметних занятт, зміст яких об'єднує різні галузі знань та види діяльності. До цієї групи можна віднести **інтегровані та комплексні заняття**. У процесі предметного заняття вихователь, здебільшого вирішує низку завдань, пов'язаних із засвоєнням однієї галузі знання.

Перевага **інтегрованого** заняття полягає у можливості формування системного знання, оскільки задіяними виявляються елементи знань з різних галузей. Інтегроване заняття за рахунок поєднання різних видів діяльності та розширення інформаційного поля відрізняється збільшенням

часових та просторових меж порівняно з традиційним предметним заняттям. Так, тривалість інтегрованого заняття у старшій групі може тривати до 40 хвилин, причому урізноманітнення способів навчання, регулярна зміна видів діяльності, емоційна насищеність заняття, - дають змогу зберегти високий рівень працездатності дітей і педагога.

Інтегроване та комплексне заняття передбачають об'єднання знань різних галузей та види діяльності, що є більш природним для синкретичної природи дошкільника, проте в кожному виді об'єднання відбувається по-різному.

Інтегроване заняття – це заняття, спрямоване на розкриття цілісної сутності певної теми засобами різних видів діяльності, що об'єднуються у широкому інформаційному полі заняття через взаємне проникнення та збагачення.

Комплексним є заняття, спрямоване на різnobічне розкриття сутності певної теми засобами різних видів діяльності, що послідовно змінюють один одного.

В *інтегрованому* занятті об'єднання відбувається з проникненням елементів однієї діяльності в іншу, тобто межі такого об'єднання розмиті. На такому занятті майже неможливо, принаймні, дуже важко відокремити один вид діяльності від іншого (спробуйте відділити математичну компоненту від природознавчої та образотворчої, коли дитина викладає з семи паличок будиночок для жирафа чи змії. Ця діяльність характеризується єдністю, цільністю). У *комплексному* занятті одна діяльність змінює іншу і цей перехід відчутий: помалювали, тепер пограємо, а потім послухайте казку. Комплексне заняття нагадує багатошаровий пиріг, у якому кожен з прошарків залишається відокремленим. Щодо тематики цих видів занять, то зауважимо, що, якщо предметне заняття може і не бути тематичним, а лише спрямованим на розв'язання певного ряду навчальних завдань, то інтегроване і комплексне заняття не тематичними бути не можуть. Інтегроване чи комплексне заняття обов'язково тематичне, оскільки тема в такому занятті виступає стрижнем, ключовою ідеєю, віссю, навколо якої відбувається об'єднання різних видів діяльності та різних галузей знань. Переконані, що правильно визначена тема заняття, інтегрованого чи предметного, приводить до загального смислоутворюючого ефекту, піднімає мислення дітей на більш високий рівень, допомагає дітям усвідомити взаємопов'язаність усього з усім.

Адаптуючи класичну модель **класифікації** за дидактичними цілями, виокремимо заняття з формування нових знань, заняття на закріплення раніше засвоєних знань та заняття з контролю за якістю засвоєння знань, умінь, навичок, які традиційно в дошкільній дидактиці називають підсумковими. До групи занять з формування нових знань належать односпрямовані, тобто предметні заняття, націлені на вирішення конкретних навчальних, розвивальних завдань, на формування нових умінь, ознайомлення з новою для дітей інформацією. За характером діяльності це можуть бути **навчально-ігрове** чи **навчально-пізнавальне**.

заняття. Навчально-ігровим є заняття, у якому для вирішення навчальних завдань (тобто навчити чогось) активно застосовують елементи ігрової діяльності.

В основу такого заняття може бути покладено ігровий чи літературний сюжет, у який вплетені різноманітні навчально-розвивальні завдання, вправи, монологізовані фрагменти, через які вихователь повідомляє дітям про невідоме чи маловідоме. Навчально-пізнавальне заняття за характером діяльності наближено до урочного типу, тобто спрямоване на виконання визначених програмою завдань.

Аналіз теорії і практики сучасної дошкільної освіти дає змогу узагальнити досвід проведення навчально-пізнавальних завдань і виокремити заняття, побудовані на основі застосування дидактичного матеріалу (наприклад, дидактична гра; заняття із застосуванням дидактичної наочності), на основі художнього тексту (за мотивами казки, на матеріалі ігрового вірша тощо), та з елементами експериментування. На основі вже сформованих раніше знань і вмінь діти виявляють здатність і готовність до самостійної пізнавальної діяльності під керівництвом педагога. Найсприятливіші умови для цього створюють різноспрямовані заняття – інтегровані та комплексні. Для того, щоб дитина відчувала себе впевненішою, виявляла пізнавальну активність, щиру зацікавленість у ході заняття, вона повинна мати певну базу сформованих раніше знань, уявлень, умінь, за допомогою яких вона зможе встановлювати нові взаємозв'язки, обирати з власного арсеналу найдоцільніші способи дії. Правильно побудоване інтегроване чи комплексне заняття має величезний розвивальний ефект передусім за рахунок того, що вихователь відступає на задній план, виконуючи функції диригента, надає можливості дітям для виявлення самостійності у виборі рішення, відповіді на хитре запитання, прояву вміlostі, реактивності мислення тощо. Ігрове заняття також відрізняється своєю специфікою. Передусім зазначимо, що, незважаючи на безперечне, безумовне домінування ігрових елементів у заняттях як формі навчання дошкільників, більшість вихователів, коли йдеться про використання гри в навчальному процесі, забуває про єдність, цілісність її структури: задуму, ролей, сюжету, правил, дій, підсумків тощо, підпорядковує гру вирішенню навчальних завдань. І тоді ігрове заняття може стати заняттям з використанням ігрових елементів. Заняття-гра може бути побудовано на основі певного сюжету — ігрового. Okрім ігрового сюжету, це заняття повинно мати всі інші ознаки гри: ігрові ролі, ігрові правила, ігрові дії, підведення підсумків гри. На відміну від попереднього виду, заняття-гра має тренінговий характер, діти вправляються у застосуванні тих чи тих способів дії, закріплюють, уточнюють чи поширяють одержані раніше знання. Якщо в сюжетному занятті вихователь виступає ключовою фігурою, то в занятті-гри його роль – диригувати грою, допомагати дітям створювати та розгорнати ігровий сюжет.

До третьої групи - занять, спрямованих на здійснення контролально-оцінної діяльності, належать заняття-змагання, заняття-шоу та ігрові заняття. Заняття-змагання не обов'язково має спортивний характер. Це можуть бути інтелектуальні змагання - турнір знавців чи вікторина з будь-якої галузі знань. Це може бути художній конкурс, виставка, учасники якої демонструють

свої художні таланти. Зауважимо, що, враховуючи психологічні особливості дітей дошкільного віку, доцільність занять-змагань очевидна лише стосовно старших дошкільників, причому саме процес презентації досягнень, а не результат повинен домінувати. Останнім часом у дошкільних закладах набули особливої популярності заняття-шоу як вид підсумкового, зразково показового заняття. Цей вид занять легко розпізнати навіть уже за типом запису, який нагадує сценарій: ведуча, Баба Палашка, Дідусь, Весна, перша дитина, друга дитина, грибок-мухомор, лісовик тощо. Для кожного визначено слова, які необхідно промовити, щоб витримати загальну сюжетну лінію. Це заняття для гостей, діти на ньому – глядачі. Відтак, неперебачені дії дітей та інших учасників шоу не схвалюються, отже, відразу гаситься, випадковості виключаються. Кожному відведено своє місце й роль від початку.

Зазначимо, що заняття-шоу можна віднести до розряду розваг, оскільки воно насычено різноманітними сюрпризними моментами, концертними номерами. Охарактеризуємо сучасне заняття за такою ознакою, як доцільність способу організації дітей. За способом організації заняття розподіляються на групові, чи супергрупові, тобто з усією групою дітей (традиційно такі заняття називаються фронтальними), підгрупові (чисельність дітей на таких заняттях складає від 8 до 15 дітей), у сучасних умовах це переважно з половиною групи; індивідуально-підгрупові (від 4 до 8 дітей) та індивідуальні (від 1 до 4-х). До організації і проведення занять із ознайомлення дітей з довкіллям ставляться певні вимоги. Розглянемо їх.

1. Заняття із ознайомлення дітей із довкіллям вимагають серйозної підготовки вихователя. Необхідно напередодні дібрати відповідний наочний матеріал (картини, предмети, ілюстрації, речі тощо), якщо це спостереження чи екскурсія за межі дошкільного закладу, то відвідати самій це місце, продумати, як будуть стояти діти, хто буде супроводжувати дітей, крім вихователя. Дібрати словесну наочність: оповідання, вірші, загадки, приказки, продумати словникову роботу тощо.

2. Взаємозв'язок програмних завдань із ознайомлення дітей з довкіллям з інших розділів програми і з розвитком мовлення (обов'язково збагачення, уточнення, активізація словника тощо), з ознайомлення дітей з природою, художньою літературою, сенсорним вихованням тощо.

3. Занурення дітей в активну пізнавальну діяльність, яка б стимулювала мисленнєві процеси (аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, умовисновки). Провідним прийомом стимулування розумової активності дітей у довкіллі є запитання вихователя причинного характеру (Чому? Для чого? Яким чином це сталося?) - та активні дії дітей у довкіллі. Загадування загадок, наявність проблемних ситуацій.

4. Домінування на заняттях ігрових прийомів і методів навчання – серед них дидактичні ігри, вправи, рухливі ігри, хороводні ігри, ігрові ситуації.

5. Невимушненість і розкутість дітей на занятті. Діти можуть сидіти за столами на стільчиках (при розгляданні картин, предметів), стояти (під час спостережень та екскурсій), вставати в разі потреби, якщо виконують якийсь вид праці.

6. Емоційна насиченість заняття. Вихователь може використати сюрпризні моменти, цікаві розповіді, загадки, прислів'я вірші, пісні, ігри, щоб викликати в дітей позитивний емоційний стан, радісний настрій.

7. Наявність проблемних ситуацій, елементів дослідницької діяльності щодо перетворення предметів і явищ довкілля (досліди з предметами харчування: сіль, баранина, цукор, крупа; вода, олія, молоко тощо), виготовлення страв, одягу лялькам, досліди а рослинами, природними явищами тощо.

8. Інтегрована спрямованість заняття. Вихователь планує заняття таким чином, щоб інтегрувати різні види роботи однієї і тієї самої діяльності або різних методів, прийомів, технік виконання тієї самої діяльності, що буде сприяти засвоєнню дітьми повних прийомів і н діяльності.

9. Комбінований характер занять із ознайомлення дітей з довкіллям вимагає від вихователя поєднання у його структурі різних видів діяльності для досягнення однієї мети (ігрова, предметна, музична, образотворча, дослідницька) та різних педагогічних методик (дошкільної лінгводидактики, методики ознайомлення з довкіллям, природою тощо), об'єднаних єдиною сюжетною лінією.

Крім занять у дошкільному закладі існують й інші форми організованого навчання, а саме: організоване навчання дітей у повсякденному житті; організаційні види заняття за вибором дітей, де вони самі обирають як вид діяльності, так і матеріал, з яким працюють, і способи роботи з ним під керівництвом педагога; дидактичні і рухливі ігри, що можуть використовуватись як самостійна форма навчання і як складова заняття; екскурсії і спостереження, що дозволяють безпосередньо ознайомити дітей з довкіллям за межами дошкільного закладу; розваги, святкові ранки і вечори.

Лекція 3

Тема: Характеристика методів і прийомів ознайомлення дітей з предметним довкіллям

План

1. Методи безпосереднього і дійового пізнання дітьми довкілля.
2. Спостереження – основа формування реалістичних уявлень і понять про оточуючий світ.
3. Розглядання предметів і бесіда про них, їх роль в ознайомленні дітей з якостями, властивостями предметів, матеріалів.
4. Розглядання дидактичних картин.
5. Показ діафільмів, кінофільмів, перегляд телепередач та їх роль в ознайомленні з довкіллям дітей дошкільного віку.
6. Методи опосередкованого ознайомлення дітей з довкіллям.

Мета: усвідомити значення, роль використання методів і прийомів ознайомлення із суспільним довкіллям; прищепити професійні якості (уважність, охайність, осмислене ставлення до виконуваної роботи).

Методи: проблемна лекція.

Дидактичні засоби навчання: опорні схеми

Література:

1. Ільченко В.Р., Туз К.Ж. Освітня програма "Довкілля". Концептуальні засади. Інтеграція змісту природничо-наукової освіти. - К.; Полтава, 1999.-С. 31.

2. Мід М. Культура и мир детства: Избр. произведения. - М.: Наука, 1988.-429 с.

3. Богуш А.М. Моє довкілля. Програма ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з довкіллям. - К: Шкільний світ. - 2006. - С. 5-6.

4. Освітня програма "Довкілля". - С. 9.

5. Шапар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. - Харків: "Прапор", 2005. -С. 173-174.

6. Моргун В.Ф. Психолого-педагогічні основи інтеграції та диференціації пізнання на прикладі шкільного циклу природничих дисциплін. - Поліпнп, 1996.-С. 38.

7. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. - К.: "Рад. Пік.", 1989. - С. 252, 255.

8. Богуш А.М. Концепція "розуміння" Г.С.Костюка в контексті художньо-мовленнєвої діяльності. - 36: Педагогічні нотатки та роздуми. — Запоріжжя, 2001.

9. Ільченко В.Р. Туз КЖ. Освітня програма "Довкілля". - С. 16.

Метод – це насамперед спільна діяльність вихователя і дітей, спрямована на досягнення певного результату. В основі такого розуміння лежить положення Л.С.Виготського про "зону найближчого розвитку", тобто періоди в життєдіяльності дитини, коли вона під керівництвом дорослого засвоює нові галузі довкілля, набуває нових знань, умінь і навичок.

Відтак, методи ознайомлення дітей із довкіллям – це способи спільної роботи тих, хто навчає, і тих, кого навчають, організації пізнавальної діяльності дитини дошкільного віку в довкіллі, яка веде її від незнання до знання, від невміння до нового вміння, від відсутності навички до її формування, від розрізнених знань до системи знань, від панування життєвих до набуття наукових понять. Від того, які методи вихователь використовує у навчально-виховній роботі, залежить успіх цієї роботи. У кожному методі міститься мета навчання, спосіб засвоєння знань, характер взаємодії суб'єктів діяльності.

Сьогодні в педагогічних науках існує розмаїття класифікацій методів навчання. Найбільш повний аналіз наявних класифікацій методів

навчання подає А.В.Хуторської. Так, історично першими склалися такі класифікації: а) методи педагога (розвідь, пояснення), методи учнів (вправи, самостійна робота, запитання) та їхня діяльність (бесіда); б) за джерелом передавання знань: наочні (методи ілюстрації і демонстрації), словесні (розвідь, пояснення, бесіда, дискусія, лекція, робота з підручником), практичні методи: вправи, лабораторні заняття, практичні роботи, дидактичні ігри.

Існують класифікації методів навчання за ступенем самостійності учнів у навчанні: пояснюально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний виклад, евристичний, дослідницький. За дидактичною метою поділяють методи навчання на комунікативні, пізнавальні, перетворювальні, систематизуючі, контрольні методи.

А.В.Хуторської виокремлює велику групу **продуктивних** методів, що забезпечують продуктивну особистісно-орієнтовану освіту, а саме дозволяють: а) пізнати довкілля; б) створити певну освітню продукцію; в) організувати освітній процес, тобто різні види діяльності: когнітивні, креативні, організаційно-діяльнісні.

До **когнітивних** методів належать наукові методи дослідження конкретних наук (педагогіки, психології, фахових методик), а також методи навчання конкретних навчальних предметів (у тому числі і методики ознайомлення дітей з довкіллям).

Креативні методи стимулюють учнів до самостійної творчо-пошукової діяльності. **Оргдіяльнісні** методи здебільшого стосуються учителів, директорів, управлінців освітньою діяльністю. окремі з перших двох груп методів використовуються і в роботі з дітьми дошкільного віку.

У фаховій методиці як самостійному навчальному курсі склалася своя система методів навчання і. ознайомлення дітей з предметним довкіллям. **Усі методи ознайомлення дітей із довкіллям поділяються на дві великі групи:** 1) методи безпосереднього ознайомлення дітей із довкіллям: це наочні, практичні, ігрові; 2) методи опосередкованого ознайомлення дітей із довкіллям: це **словесні методи, методи, які опосередковуються словом.**

До **першої** групи методів належать: спостереження, екскурсії – огляди, розглядання предметів та бесіди про них, екскурсії на підприємства, установи тощо за межі дошкільного закладу; розглядання та бесіда за змістом дидактичних картин та репродукцій художніх картин, дидактичні ігри з предметами, іграшками, картинами, перегляд кінофільмів, телепередач, комп'ютерні ігри, відеопрограми, досліди з предметами, явищами.

В основі всіх цих методів лежить безпосередній чуттєвий досвід дитини, її сенсорне виховання. Усі вони супроводжуються наочністю або безпосередньою практикою чи ігровою діяльністю дитини. У процесі використання методів цієї групи дитина має можливість сама побачити, доторкнутись, понюхати, обстежити предмет чи явище, безпосередньо діяти з ним, перетворювати його, одержувати конкретний результат. Кожне слово вихователя при цьому наповнюється конкретним змістом.

До **опосередкованих** методів ознайомлення дітей із довкіллям належать ті, що опосередковуються словом. Серед них: читання художніх творів (оповідання, вірші, легенди) пізнавальної спрямованості, розповідь вихователя, словесні дидактичні ігри, бесіда, усна народна творчість (загадки, прислів'я, приказки), метод уявлювання ситуацій.

До **словесних** методів належить розповідь вихователя. Розповідь – це словесний (вербалльний) метод навчання; жвава, образна, форма усного монологічного викладу навчального (пізнавального) матеріалу з таких тем чи питань, які містять здебільшого фактичні відомості (опис явищ природи, предметів, суспільного життя, повідомлення цікавих фактів з історії міста, країни тощо). Розповідь як самостійний метод використовується на заняттях з ознайомлення дітей з довкіллям у процесі спостережень, екскурсій, екскурсій-оглядів, розглядання предметів, а також у процесі бесіди. Розповідь вихователя повинна бути короткою, змістовою, цікавою для дітей, без складних наукових понять і зворотів, конкретною. Подекуди розповідь вихователя може супроводжувати наочні предмети і картини: дидактичні картини (після бесіди), репродукції художніх картин, розповіді про дитячі роки письменників, художників тощо.

В останні роки основну роль у навчанні дошкільників відводять **практичним** методам, які використовуються і в процесі ознайомлення дітей з довкіллям. Це метод вправ, метод проектів, моделювання, досліди й експериментування.

Метод вправ – це багаторазове повторення дитиною дій (розумових чи практичних) певного змісту. У процесі вправ діти оволодівають різними способами розумової і пізнавальної діяльності, з них формуються різноманітні вміння і навички, пов'язані з діяльністю у довкіллі.

Вправи як метод навчання у дошкільному віці можуть бути різного типу: наслідувальні, конструктивні, творчі.

Наслідувальні вправи здебільшого використовуються у роботі з дітьми молодшого дошкільного віку.

Конструктивні вправи – це самостійні вправи дітей з різним матеріалом, які діти виконують після пояснення вихователя та аналогічні тим, які вони виконували спочатку під керівництвом вихователя.

Творчі вправи діти виконують самостійно на основі раніше набутих способів діяльності: ці вправи вимагають від дітей нового поєднання, комбінування знань, умінь і навичок, які діти засвоїли раніше. Особливістю методу вправ у дошкільному віці є те, що вони здебільшого проводяться в ігровій формі, в емоційно насищений, цікавий для дітей діяльності.

Одним із методів ознайомлення дітей з довкіллям є аналітичні вправи. Пропонуємо п'ять груп аналітичних вправ, які успішно можна застосовувати на заняттях і в повсякденному житті. Перша група – це вправи, спрямовані на встановлення дітьми причинно-наслідкових відношень, а також на активізацію знань: "Що трапиться, якщо яйце

кинути на підлогу?", "Тато прийшов і сказав: "Сьогодні нам знову не принесли газети. Як він про це дізнався?", "Якими речами ви не можете скористатися, якщо вимкнуть електрику?", "Що міцніше: зубочистка чи цвях?". Друга група – це вправи на усвідомлення дітьми часових відношень: "Що ти можеш змінити, а що змінити не в силах: час початку весни; час, який ти проводиш біля телевізора; час заходу сонця; час, який витрачаєш на їжу?", "Що довше: написати листа чи прочитати?", "Що займе більше часу: виростити дерево чи зрубати його?", "Як ти вважаєш, що тобі швидше набридне робити: їсти морозиво, малювати, прибирати іграшки?". Вправи третьої групи становлять завдання на аналіз відчуттів: "Чи дихаєш ти, коли спиш?", "Ти нюхаєш язиком чи носом?", "Що важче: рукавичка чи черевик?", "Ти можеш так швидко повзати, як ходити?", "Чи падав ти будь-коли в калюжу? Що найбільше тебе засмутило, було неприємним?". Четверта група об'єднує вправи на оцінку емоційного стану: „Ти відчуваєш себе щасливим, коли виграєш чи програєш?", "Чи сваришся ти, якщо перебуваєш у кімнаті один?", "Чому тобі подобається, коли настає твій день народження?", "Як ти вважаєш, чому діти тримають у своєму домі собаку: тому, що собаці ніде жити, тому, що люблять доглядати за собаками чи тому, що їм подобається грati з собаками?", "Назви три неспокійних тварини у зоопарку і три найбільш спокійних". Останню групу становлять завдання на усвідомлення соціальних відносин: "У Михайлика одна сестра, а у неї – брат. Скільки дітей у них в сім'ї?", "У Петрика два брати. Скільки хлопчиків у сім'ї Петрика?" тощо.

До проведення вправ з дітьми дошкільного віку ставляться певні вимоги:

—перед дітьми потрібно ставити конкретну мету, навчальне завдання, чітко пояснювати, що діти будуть робити (наприклад, будемо вчитися ремонтувати книжки, готовувати вінегрет тощо);

—показувати і водночас пояснювати спосіб виконання завдання; у процесі виконання завдання підказувати, допомагати, радити тощо;

—вправи потрібно повторювати з поступовим ускладненням, уводити нові завдання, які б спонукали дітей до творчості;

—обов'язково контролювати хід виконання завдання, направляти, поступово переходити від прямого до непрямого контролю, спонукати дітей до самоконтролю.

Моделювання – це наочно-практичний метод навчання. У дошкільній освіті цей метод був розроблений російськими вченими .П.Д.Нсіїгором, Н.О.Ветлугіною, Д.Б.Ельконіним, М.М.Поддяковим та впроваджений у практику їхніми учнями. Моделювання – це метод дослідження об'єктів на їх моделях. Модель – це узагальнений образ суттєвих властивостей об'єкта, що моделюються (глобус, географічна карта, план ділянки тощо). Модель – це форма і засіб пізнання, будь-яка система (уявлювана чи та, що існує реально), яка відображує оригінал, замінює його і дає певну інформацію про нього. Модель – це предметне графічне зображення чи дієве зображення чогось у процесі моделюючої діяльності; схема, макет у зменшенному вигляді. Модель може бути створена шляхом усунення з об'єкта

несуттєвих властивостей і додавання тих, які відсутні у предметі. Модель завжди співвідноситься з об'єктом і постійно видозмінюється.

В основі методу моделювання лежить заміщення реальних предметів іншими або його зображенням, схемою, умовними знаками. У дошкільній педагогіці розроблені моделі для конструювання (Л.О.Парамонова, М.М.Поддъяков), уявлення про працю дорослих (В.Й.Логінова, Н.М.Крилова), природознавчих уявлень (Н.І.Ветрова, Є.Ф.Терентьєва), у мовленнєвій діяльності (Л.Є.Журова, К.Л.Крутій). Так, наприклад, О.П.Гаврилушкина пропонувала дітям змоделювати простір кімнати (лялькової) з метою формування уявлень переміщувати предмети в залежному просторі: діти розставляли на моделі меблі відповідно до схеми - плану чи усної інструкції. Або використання моделі в екологічному вихованні дітей, діти самостійно моделюють екологічно чисті природні зони. К.Л.Крутій використовувала моделі і схеми для формування граматичної правильності мовлення, на засвоєння дітьми службових частин мови, збагачення словника.

Моделі можуть бути предметні, наприклад, модель машини, іграшки (технічні), на моделі відображені механізми і устрій іграшки, або з допомогою моделей знайомлять дітей з будовою частин тіла, правилами дорожнього руху тощо.

Предметно-схематичні моделі використовують в ознайомленні дітей з природою, діти ведуть календар природи з допомогою символів, значків, моделюють схеми-маршрути: дошкільний навчальний заклад - моя квартира, або моделюють пошиття дитячого одягу. О.М.Д'яченко пропонує за допомогою піктограми моделювати зміст казки, а потім її переказувати.

М.М.Поддъяков оцінюючи метод моделювання позитивно, підкреслював, що у процесі моделювання у дітей розвиваються мисленнєві операції, аналіз, абстрагування, порівняння і зіставлення, дитина вчиться обстежувати предмети шляхом умовних знаків, символів, які в доступній наочній формі допомагають дітям пізнати приховані властивості і зв'язки певного об'єкта.

Спілкування з людьми допомагає малюкам адаптуватися до довкілля, пристосовуватися до життя, узгоджуючи власні інтереси з інтересами і потребами інших. Опишемо модель соціальних стосунків дитини з іншими людьми з теми "Світ стосунків". При розробці такої моделі дитина поділяє людей на рідних, знайомих, чужих; наочно бачить, що відстань між нею та батьками чи іншими членами родини - коротка, ці люди завжди прийдуть на допомогу в будь-яких обставинах. А відстань між особою та чужою, незнайомою людиною довга, не можна бути впевненим, як людина вчинить у тій чи тій ситуації. Отже, і довірятися сторонній людині неможна. Моделювання допомагає усвідомити правила поведінки в сім'ї, характер взаємовідносин з сусідами, незнайомими людьми. За цією моделлю було розроблено систему занять соціальної спрямованості, які відбивали світ стосунків.

Дослідницький метод навчання — це метод, за допомогою якого діти самостійно вирішують пізнавальні й практичні завдання шляхом дослідів та експериментування при керівній ролі педагога. Елементи дослідницької діяльності, експериментування у методиці ознайомлення дітей з довкіллям розглядається як форма пошукової пізнавальної діяльності. Наприклад, діти проводять досліди з матеріалом, папером, вивчають їх властивості, виготовляють різні речі. Експерименти з водою: холодною, гарячою, льодом, снігом, бурулькою. Зіставляють шляхом дослідів властивості цукру, солі, соди, крупи, борошна, крохмалю; глини, землі, пластиліну, воску; дерева, металу, паперу тощо.

Задля того, щоб діти більш впевнено могли поводитись у будь-якій ситуації, як зі знайомими, друзями, рідними, так і з незнайомими людьми, можна запропонувати розробку разом із дітьми "Словника ситуацій", з яким поступово знайомлять дітей. З-поміж обраних ситуацій можна виокремити такі: "Знайомство", "Сварка", "Пробачення", "Прохання", "Заблукав", "Бійка", "Погоня", "Прохання", "Подяка", "Привітання". Особливе значення це має у роботі з дітьми "занятійних" груп, які не відвідують постійно дошкільний заклад, для засвоєння способів поведінки в елементарних ситуаціях.

Педагогічна провокація – це також один з ефективних методів, що полягає у створенні педагогом чи іншими дорослими ситуацій, які провокували б зіткнення інтересів, потреб дітей; виникнення певної проблеми, яку не можна ігнорувати. Провокація відбувається за схемою: уточнення проблеми – визначення суті конфлікту – момент власної оцінки – пошук можливих рішень – спільно з дорослим аналіз зробленого вибору. Зазначимо, що педагогічна провокація виявляється не у створенні спеціально конфліктної ситуації, а у правильному педагогічному використанні ситуацій для виховних цілей. Подібні ситуації постійно виникають у групі, проте більшість педагогів намагаються зачекати, приховати, за будь-який спосіб ліквідувати проблему. Педагогічна ж провокація навмисне її піднімає, надає дітям можливість опанувати способи виходу з конфлікту, можливі шляхи розв'язання проблеми. Метод проектів – організація навчання, за якою діти набувають знань і навичок у процесі планування і виконання практичних завдань – проектів. Цей метод виник у другій половині XIX ст. у сільськогосподарських школах СІЛА, надалі був перенесений у загальноосвітню школу. За цим методом зміст шкільних програм повинна складати дослідницька діяльність дітей, пов'язана з довкіллям, заснована на інтересах дітей. Основне завдання цього методу – озброєння дітей інструментарієм для вирішення проблем, пошуку і дослідів у різних життєвих ситуаціях. У 20 роках XX століття цей метод застосовувався і в радянських школах. Натомість універсалізація методу проектів, відмова від систематичного вивчення предметів призвели до різкого зниження знань і цей метод був заборонений.

Сьогодні у нашій країні відбувається відродження методу проектів у школах, а також упровадження його в роботі дошкільних навчальних

закладів у процесі ознайомлення дітей з довкіллям. Ефективним методом формування уявлень про довкілля є полілог – проблемна, не репродуктивна бесіда (в репродуктивній бесіді відповіді на всі запитання, які ставить вихователь, дітям уже відомі, вони виявляють лише, наскільки діти засвоїли навчальний матеріал), спільній пошук відповідей на проблемні запитання у процесі обговорення. Кожен учасник полілогу має рівні права, в тому числі і найголовніше право - право помилитись, усвідомити свою помилку та виправити її самостійно. У репродуктивній бесіді (основній формі діалогу з дітьми в дошкільному закладі) вихователь - ведучий, у полілозі – режисер. У полілозі кожен має право мати і висловлювати свій погляд, навіть, якщо він не збігається із загальним, традиційним. Будь-яка відповідь приймається як можлива, своєрідне рішення проблеми. Оцінки на кшталт "Ні, не так!", "Неправильно!" не припустимі. Вихователь як авторитетна особа може висловити в кінці розмови свою аргументовану позицію, залишивши при цьому дітям право вибору прислухатися до думки поважної досвідченої людини чи ні, що найчастіше всього і буває. Але тепер це вже не нав'язана думка, а власне рішення. Така форма спілкування та навчання сприяє формуванню у дітей прагнення мати свій власний погляд, звичку до самостійного мислення, розвиває здібність формулювати та аргументувати свою думку, висловлювати її найбільш доцільними способами, обстоювати, дійсно, на рівні можливостей свого віку. Полілог - один з методів розвитку словесної творчості дітей у процесі пізнавальної діяльності. Важливою організаційною умовою для полілогу є спілкування "очі в очі", тобто розміщення по колу, на одному рівні з дорослим, щоб створити довірливу атмосферу широті та участі кожного. Близький до полілогу метод, що має назив оцінний коментар "Погляд зовні", що надає дітям можливості підійти до оцінки людських стосунків у системах: "дорослий - діти", "дитина-діти", "дитина - близький дорослий". Аналіз ситуацій передбачає оцінку її очима різних учасників, обговорення можливих мотивів дітей та можливих способів розв'язання проблеми. Суть його в тому, що діти, які були учасниками певної ситуації, події, пізніше мають можливість проаналізувати, подивитися на неї очима інших людей, оцінити вчинки, обговорити можливі способи дій в оцінюваній ситуації.

Інтерв'ювання. Цінність цього методу полягає у можливості посилити і збагатити діалог батьків і дітей. Цей метод передусім для батьків, оскільки він показує їм внутрішній світ їхніх дітей, формує ставлення до дитини як до особистості. Водночас інтерв'ю, у процесі якого батьки щиро цікавляться думкою дитини з різних питань, цінно тим, що виховує прагнення до самостійного мислення, почуття довіри і поваги до цінності, важливості своєї власної думки, розвиває уміння висловлюватись, зрозуміло для слухача формулювати своє судження. Для інтерв'ювання пропонуються запитання, що пов'язані з темами, які важливі для формування громадянської позиції, самостійності, етичної культури, виховання милосердя.

Складання цілісного поля чи карти – метод, у якому охоче беруть участь і діти, і педагоги. Це колективна робота, яка полягає у наочному втіленні уявлень дітей про різноманітні явища чи об'єкти дійсності. Розміри цілісного поля залежать від низки чинників (теми, віку дітей, реальних можливостей), це можуть бути старі шпалери зворотним боком, а може - внутрішній бік коробки з-під цукерок. Враховуючи професійне тяжіння кожного справжнього педагога-дошкільника до збирання усіляких дрібничок, можна сподіватись, що листівки, вирізки, картинки, ілюстрації і безліч інших дрібниць у групі є достатньо. Коли виникає необхідність скласти таке поле, наприклад, з тем "Ліс", "Африка", "Північ", "Світ моря", "Місто" чи інших, вихователь попередньо обговорює з дітьми зміст майбутнього поля, діти пригадують всі можливі компоненти, пропонують, де краще їх розмістити, як відобразити найкращим способом той чи той момент. Наприклад, під час обговорення змісту такого поля з теми "Ліс" вихователь уточнює, які дерева, яких тварин, птахів, комах можна зустріти в лісі, пригадує їх назву, розташування їхніх лігвищ, обговорює, як краще розмістити деталі зображення, що можна намалювати, а що виконати способом аплікації. Після обговорення діти під керівництвом вихователя відбирають, вирізають та розміщують і приклеюють деталі. Чим старші діти, тим більш активна та дієва їх участь. У процесі виконання роботи діти охоче спілкуються, а потім готове поле демонструють батькам. Цілісне поле виконується протягом кількох днів і знаходиться у груповій кімнаті протягом двох тижнів. Вихователь може використовувати його в навчальній діяльності як наочність на занятті відповідної тематики. Як засвідчує практика, така організація роботи стимулює інтелектуальну, мовленнєву і в цілому особистісну активність дітей, сприяє прояву дитячої творчості і передусім словесної. Суть цілісного поля нагадує інтелектуальні карти, але має свої особливості.

Педагоги уважно ставляться до дитячих творів, пишаються досягненнями дітей, тому надзвичайно популярною формою роботи є **виготовлення маленьких книжечок, випуск газет, листівок, ведення щоденника життя групи**, який разом з педагогами складають діти.

Кожну сторінку в такій книжці заповнює дитина разом з батьками чи вихователем. Наприклад, у книжці про крапельку кожна зі сторінок розповідає про одну з крапельок – дощову, морську, річну, водопровідну, про слезу, бурульку тощо. А у круглій книжечці діти розповідають (малюнками, аплікаціями, словами, які самі можуть надрукувати) про різні круглі предмети (повітряну кульку, м'ячик, сонечко, яблуко, кермо в машині тощо).

Кожний метод обслуговується низкою прийомів як частиною цього методу, спрямованих на краще засвоєння матеріалу.

Лекція № 4, 5. Методи і прийоми ознайомлення дітей дошкільного віку з предметним довкіллям

План

1. Характеристика методів і прийомів ознайомлення дітей раннього віку з предметним світом та явищами навколошнього життя.
2. Організація спостережень, екскурсій-оглядів, розглядання предметів у предметному середовищі.
3. Опосередковані методи ознайомлення дітей із предметним довкіллям.

Мета: усвідомити значення, роль використання методів і прийомів ознайомлення із суспільним довкіллям; прищепити професійні якості (уважність, охайність, осмислене ставлення до виконуваної роботи).

Методи: проблемна лекція.

Дидактичні засоби навчання: опорні схеми

Література:

1. Ільченко В.Р., Туз К.Ж. Освітня програма "Довкілля". Концептуальні засади. Інтеграція змісту природничо-наукової освіти. - К.; Полтава, 1999.-С. 31.
2. Мид М. Культура и мир детства: Избр. произведения. - М.: Наука, 1988.-429 с.
3. Богуш А.М. Моє довкілля. Програма ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з довкіллям. - К: Шкільний світ. - 2006. - С. 5-6.
4. Освітня програма "Довкілля". - С. 9.
5. Шапар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. - Харків: "Прапор", 2005. -С. 173-174.
6. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. - К.: "Рад. Пік.", 1989. - С. 252, 255.

Усі заняття з ознайомлення дітей з предметним світом та явищами довкілля В.Й.Логінова поділяє на три групи: 1) ознайомлення дітей з предметами та явищами, введення у словник дітей нових слів; уточнення і закріплення знань про довкілля, активізація й уточнення словника (спостереження, екскурсії, картини, бесіди, читання тощо); 2) ознайомлення дітей з якостями і властивостями предметів, збагачення й уточнення словника; зіставлення, порівняння якостей, властивостей, ознак предметів та розвиток мислення (дидактичні ігри, вправи, практична діяльність); 3) заняття на формування узагальнень та понять.

Перша група занять - на ознайомлення та закріплення знань дітей про довкілля здебільшого має інтегрований характер. Ці заняття мають конкретну тему, наприклад, "Наша Батьківщина", чітко визначені освітні та виховні завдання з теми, провідний метод навчання (у цьому випадку - бесіда). Водночас для розв'язання освітніх завдань вихователь використовує й інші методи, комбінує їх згідно з темою заняття (читання оповідань і віршів, розглядання дидактичних, художніх картин та

репродукцій, дидактичні ігри, показ уривків діафільму, використання прислів'їв, загадок). Провідний метод навчання з теми "Рідне місто" - екскурсія по місту. Водночас у ході екскурсії вихователь використовує загадки, прислів'я, вірші, уривки з оповідань, дидактичні ігри та вправи. Додаткові методи записуються у "матеріалі до заняття".

На заняттях з ознайомлення з довкіллям широко використовуються пізnavальні задачі, ребуси, головоломки, включення дітей в активну пізnavальну чи рухову діяльність.

Ознайомлення дітей із властивостями й якостями предметів досліджувала В.Й.Логінова. Автор пропонує знайомити дітей з такими матеріалами, як тканина, папір, дерево, пластмаса, метал, шкіра, гума, скло, їхніми властивостями (гладенький, твердий, прозорий, рветься, б'ється, мнеться); знайомити з піском, глиною, борошном, цукром, крупою, сіллю, водою, молоком, олією (прозоре, пахуче, біле, ллється, переливається, нагрівається, кипить, розтає, розсипається).

Ознайомлення дітей з якостями і властивостями предметів відбувається поетапно. На першому етапі дітей знайомлять з перетворенням матеріалу в конкретну річ: з глини можна ліпiti, виготовляти вироби; з тканини, шкіри можна шити одяг, їх ріжуть, зшивають, клеять. На заняттях з ознайомлення з довкіллям діти виготовляють іграшки з паперу, глини - глиняні вироби, з тканини шиють одяг для ляльок, вишивають; готують салат, печиво; роблять вироби з дерева. У процесі занять діти засвоюють слова, які означають якості, властивості, процес перетворення матеріалу в речі.

На другому етапі дітям дають конкретні знання про ознаки матеріалів, учатъ розрізняти предмети за матеріалами. Це розглядання скла (і різних скляних предметів), гуми (і гумових предметів), шкіри (і шкіряних речей). Або на столі розкладають сукні (з тканини, шкіри, паперу) й пропонують відібрати ті, які можна прати; човники (з пластмаси, пластиліну, дерева, паперу), які можна пустити на воду.

Третій етап - навчання дітей обстеження предметів. Це заняття із сенсорного виховання. Дітям пропонують один вид матеріалу(наприклад, папір чи тканину) з різними його якостями та властивостями. Так, папір - цигарковий, серветковий, картон, шкільний, пресований; тканина - бавовняна, шовкова, шерстяна, баєва; скло - прозоре, тонке, товсте, темне; геометричні фігури - циліндри, куби, прямокутники, кулі. Дітям пропонується обстежувати ці предмети, їх властивості: колір, поверхню, розмір, форму тощо.

Надзвичайно важливого значення має правильна організація лексичної роботи на заняттях з ознайомлення з якостями і властивостями предметів. Це допомагає дітям краще усвідомити сприйняту інформацію, краще запам'ятати. Вихователю необхідно супроводжувати дії дітей з обстеження предметів поясненнями, уточненнями та спонукати дітей промовляти нові слова. На заняттях третьої групи діти засвоюють поняття -знання про загальні і суттєві ознаки предметів та явищ дійсності, закріплени у словах. Поняття об'єднані між собою у певні системи, які дозволяють виводити з

одного знання інше, розв'язувати мисленнєві задачі без використання реальних предметів і образів. Для формування понять необхідні дві передумови: а) чітка система знань, яка є необхідною для пізнавальної діяльності дітей; б) мовленнєве спілкування дитини з дорослим, яке Л.С.Виготський назвав головним фактором розвитку наукових понять.

Процес формування понять у дошкільників досліджував Л.С.Виготський. Спочатку діти засвоюють слова-уявлення, які відрізняються від слів-понять у дорослих. Це ще не наукові поняття, а "життєві", які Л.С.Виготський назвав "передпонятійними утвореннями", "комплексами", "псевдо-поняттями". У їх основі лежать несуттєві зв'язки, які часом не мають між собою нічого спільногого: кажан - це птах, бо літає; собака - дика тварина, бо кусається; чашка з блюдцем, склянка, хліб - що зайве? - "Склянка, бо я наллю молоко в чашку з блюдцем, візьму хліб і буду снідати" (з дослідів Л.С.Виготського).

Зміст стихійних життєвих псевдопонять розпливчастий, дифузний, вони формуються на основі тих ознак, які потрібні для задоволення потреб дитини у практичній діяльності. Ці життєві псевдокомплекси ще не можуть стихійно самі по собі перетворюватись у наукові поняття. Поняття слід спеціально формувати у процесі організованого навчання. Формування понять передбачається уже програмою молодшої групи. На четвертому році життя діти повинні засвоїти видові поняття (Це м'ячі. М'ячі гумові, круглі, м'ячі підстрибують. Це стіл і це стіл; столи мають кришку, чотири ніжки, ці столи дерев'яні).

Починаючи з середньої групи, в дітей формують родові поняття (чашка, кружка, склянка, ложка, кастрюля - це посуд). Заняття на формування родових понять мають чітку структуру¹.

1. Розглядання чотирьох-п'яти видів предметів (стіл, стілець, диван, табурет, крісло), виділення суттєвих ознак з допомогою запитань вихователя: Для чого потрібні ці речі? Як ними користуються люди? Де вони використовуються?

2. Робота над засвоєнням дітьми поняття, виділення суттєвих ознак, відокремлення їх від несуттєвих. Запитання: Що спільногого у всіх цих речей? Чим вони відрізняються? Чим відрізняється стіл від крісла, стільця, дивана, табурета? Уведення узагальнювального слова *меблі*, пояснення родового поняття: "Всі речі, які використовують для обладнання кімнати, називаються меблі. Як ми можемо дізнатися, що таке меблі? За якими ознаками?"

3. Закріплення родового поняття шляхом класифікації картинок (це посуд, це меблі, це одяг) з відповідною мотивацією вибору.

Аналогічно проводяться заняття на зіставлення, порівняння властивостей предметів: дерева й металу, паперових виробів, склянки та з тканини; борошна, цукру, солі, крупи тощо.

Успіх занятт на зіставлення залежить від таких умов:

—правильного підбору предметів для зіставлення. Вони повинні мати достатню кількість ознак для порівняння як спільних, так і відмінних

(молоко, вода, олія; стіл, стілець, табурет; олівець, ручка, лінійка, паличка (указка));

—правильного пояснення порядку зіставлення: спочатку діти знаходять усе відмінне у предметах, потім схоже;

—правильної системи запитань порівняльного характеру, спрямованих на пошук схожих та відмінних рис;

— максимальної мовленнєвої активності дітей. Заняття й ігри з сенсорного виховання описані в посібниках Е.Г.Пилюгіної (Занятия по сенсорному воспитанию. - М., 1983) та в збірнику дидактичних ігор з сенсорного виховання (Дидактические игры и упражнения по сенсорному воспитанию дошкольников / Под ред Л.А.Венгера. -М, 1978) Методика навчання дітей класифікації предметів описана в методичному посібнику Л.М.Житнікової¹. Автор пов'язує навчання класифікації з розвитком логічного запам'ятовування та мислення. Вона пропонує таку послідовність навчання: спочатку вчити дітей класифікації у практичній дії, потім - у мовленневому плані і, нарешті, у формі розумової дії. У ході навчання у дітей формується мисленнєві операції співвідношення, зіставлення, порівняння, абстрагування, позначення та узагальнення. Формування родових понять передбачає роботу дитячої думки у двох напрямах: від одиничного до загального (стіл, стілець, диван - це меблі) та від загального до одиничного (меблі -це стіл, стілець, диван); обидва напрями вимагають як операцій абстрагування, конкретизації, так і узагальнення, умовисновків.

Л.М.Житнікова описує цілу низку дидактичних ігор та вправ на засвоєння родових понять шляхом класифікації: "Потрібно - не потрібно", "Що вам потрібно?", "Знайди, що підходить", "Четвертий зайвий", "Знайди і принеси", "Хто швидше розкладе?", "Що це і до чого відноситься?", "Знайди швидко групу" тощо

Виховання у дошкільників відповідального ставлення до довкілля

6.1. Ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки

Ще досить часто трапляються випадки, коли від дитячих пустощів з вогнем, від порушення елементарних протипожежних правил виникають пожежі. Причинами їх виникнення є недостатній рівень агітаційно-масової роботи серед дітей із запобігання пожеж, недосконале вивчення правил пожежної безпеки, залишення дітей без догляду дорослих. З метою запобігання пожеж проводиться масова роз'яснювальна робота з дотримання правил пожежної безпеки на підприємствах, установах, лікувальних, культурно-освітніх та навчальних закладах.

Розпочинати цю роботу потрібно вже з молодшого дошкільного віку. Молодшим дошкільнятам слід дати уявлення про вогонь і небезпеку користування ним. Вони повинні засвоїти, що сірники не можна брати в руки і запалювати їх.

У середній групі діти повинні знати, яку користь дає вогонь і якої шкоди він може завдати при неправильному користуванні ним. Дітей слід ознайомити з тим, що джерелом вогню можуть бути запалений сірник,

запалений папір, електрична лампочка або газова плита. Якщо праску або електроплиту вчасно не вимкнути, вони нагріваються і від них можуть загорітися предмети і приміщення. Праску треба ставити на вогнетривку підставку, а після закінчення прасування вимикати її з розетки. Ознайомити дітей з призначенням сірників. Сірники зберігаються у коробці. Якщо вийняти сірник з коробки і потерти голівкою збоку по коробці, то виникає вогонь. Сірники потрібні людям. Ними користуються дорослі на кухні під час приготування їжі, для спалювання сухого листя. Вогонь від сірників при недбалому користуванні може спричинити пожежу. Діти не повинні користуватися сірниками, це небезпечно. Не можна використовувати сірники в грі.

Дітей старшого дошкільного віку необхідно познайомити з ознаками пожежі та засобами гасіння. Під час виникнення пожежі в домашніх умовах вогонь гасять вогнегасниками, водою, піском, великими ковдрами. Для гасіння пожежі використовують спеціальні машини, які називаються пожежними. Ці машини пофарбовані в червоний колір з білими смугами, вони мають сигнальну синю мигалку і сирену. Коли на вулиці з'являється така машина, люди знають, що вона поспішає гасити пожежу. На пожежній машині їде бойова обслуга. Найголовніший у ній - командир відділення. Усі бійці обслуги - пожежники - швидко і беззаперечно виконують його накази.

Вихователь ознайомлює дітей з професією пожежників, їхніми трудовими буднями. Під час пожежі пожежники гасять вогонь, рятують людей, майно. Вони спритні і сміливі. Якщо пожежа виникає на верхніх поверхах багатоповерхового будинку, пожежник сміливо і швидко піднімається по пожежній драбині і, не боячись вогню, проникає в охоплене полум'ям приміщення. Пожежники працюють у спеціальних протигазах, бо під час пожежі з'являється багато диму й отруйних газів, що утруднює дихання. Можна знайомити дітей з героями-пожежниками, показати їхні портрети, розповісти про героїчні вчинки при гасінні пожежі. Діти повинні пам'ятати номер виклику пожежної охорони "01", користуватися ним лише в разі необхідності. Познайомити дітей з правилами експлуатації побутових пристрій (телевізор, праска, плитка, холодильник, електролампа) і засобами боротьби з пожежею, що знаходяться у приміщенні дошкільного закладу.

Діти старшого дошкільного віку повинні засвоїти правила пожежної безпеки. Категорично забороняється:

- гратися сірниками, запалювати папір або інші предмети;
- без догляду дорослих запалювати вогнища із сухого листя, сміття, різні відходи з горючих матеріалів;
- вигрібати вугілля під час горіння його в печі;
- при відсутності дорослих вимикати електроприлади;
- класти іграшки та інші речі на запалені плити або ввімкнуті електроприлади;
- запалювати легкозаймисті речовини і перевіряти можливості їх загоряння.

Дітей старшого дошкільного віку слід ознайомити з правилами поведінки під час виникнення пожежі.

Якщо пожежа виникла у приміщенні, не треба ховатися; якщо пожежа виникла в домашніх умовах і вогонь невеликий, потрібно швидко залити його водою, накрити ковдрою або засипати піском; якщо у приміщенні з'явилось багато диму, слід пробиватися до виходу поповзом; якщо у приміщенні є менші діти, треба негайно вивести їх на вулицю; не гаючи часу, повідомити про пожежу когось із сусідів або інших дорослих; якщо під час пожежі немає нікого з дорослих, дитина повинна сама вміти викликати пожежну команду: набрати номер "01" та повідомити місце пожежі (назвати своє ім'я, прізвище, вулицю, номер будинку і квартири або іншого об'єкта).

Ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки проводиться на заняттях з теми "Ознайомлення дітей з довкіллям". Наводимо систему занять:

- розглядання сірників та бесіда про вогонь;
- розглядання пожежної машини, бесіда про неї;
- експурсія-огляд телевізора (холодильника, електроплити);
- розвідка вихователя з теми: "Вогонь добрий, вогонь злий". Читання вірша С.Маршака "Пожежа", бесіда за його змістом;
- експурсія-огляд протипожежного куточка в дошкільному закладі;
- перегляд діафільму "Пожежа" ("Небезпечні ігри");
- ознайомлення з портретами героїв-пожежників. Розповідь вихователя.
- Читання твору С.Маршака "Розповідь про невідомого героя";
- експурсія до пожежної частини;
- зустріч із пожежником. Бесіда-розвідка про працю пожежників;
- читання уривків з оповідання Б.Житкова "Що я бачив" та Л.Толстого "Пожежні собаки";
- завершальна бесіда "Правила пожежної безпеки". Крім того, в повсякденному житті з дітьми розглядають

картинки, плакати, ілюстрації, показують кінофільми і відеофільми "Запобігли великий пожежі", "Машини на нашій вулиці", "Казка про неслухняне козенятко", "Пожежа"; проводять цільові прогулянки до пожежної частини, спостереження за пожежними машинами.

У вільний час з дітьми старшої групи організовують сюжетно-рольову гру "Ми — пожежники". На заняттях з образотворчого мистецтва та у вільний час діти малюють за змістом спостережень, експурсій-оглядів та за творами відомих дитячих письменників

Ознайомлення дітей з правилами дорожнього Руху

Знайомити дітей з правилами дорожнього руху слід уже в молодшому дошкільному віці. Попереднє ознайомлення з транспортом починається уже в першій молодшій групі. Діти повинні навчитися розрізняти і правильно називати вантажні машини, частини автомобіля (кабіна, колеса, кузов, вікна, двері). З цією метою проводять два заняття: на першому - знайомство дітей з

вантажною машиною, на другому - з автобусом. Закріплюють знання дітей про транспорт на цільових прогулянках та в дидактичних іграх "Автомобілі", "У гості до ляльок", "Червоний і зелений".

У другій молодшій групі програма вимагає вчити дітей розрізняти проїжджу частину дороги і тротуар; розуміти значення червоного і зеленого сигналів світлофора для пішоходів і машин. З цією метою проводять цільові прогулянки по вулиці з теми: "Знайомство з вулицею" (один раз у квартал). Під час цільових прогулянок діти дізнаються про те, що вулиця поділяється на мостову (бруківку) і тротуар. По мостовій їздить транспорт, по тротуарах ходять люди. Тротуар вищий - це зроблено для того, щоб машини не наїжджали на нього.

Під час прогулянок слід звернути увагу дітей на рух людей по тротуарах, показати місця переходу, знаки переходу, світлофор¹ На заняттях з ознайомлення дітей з довкіллям діти розглядають вантажний і легковий автомобілі, їх будову, призначення, спостерігають за роботою світлофора, проводять дидактичні та рухливі ігри ("Світлофор", "Вулиця", "Червоний і зелений", "Знайди свій колір") Дітей середньої групи продовжують ознайомлювати з правилами дорожнього руху, роботою світлофора, правилами поведінки пішоходів на вулиці (додержуватися правого боку, переходити дорогу лише на переході при зеленому світлі світлофора). Як і в молодшій групі, проводять цільові прогулянки по вулиці, спостереження за рухом транспорту, пішоходів на вулиці, роботою світлофора. Знайомлять з роботою водіїв автобуса, тролейбуса, трамвая, порівнюють ці види транспорту між собою.

Дітей старшої групи вчать правил дорожнього руху, вправляють їх у додержанні цих правил: ходити тільки по тротуарах і пішохідних доріжках; триматися правого боку, правильно переходити вулицю на переходах, йти на зелене світло або за сигналом регулювальника; при червоному й жовтому світлі стояти, не гратися на проїжджій частині вулиці. Вихователь ознайомлює дітей з працею регулювальника, дорожніми знаками (пішохідне перехрестя, роздоріжжя, пункт харчування, телефон, місце стоянки, пункт медичної допомоги, поворот, проїзду немає), вчить орієнтуватись у них.

У старшій групі пропонується така система роботи з ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху.

Екскурсія по вулиці: ознайомлення дітей з дорожніми знаками, закріплення знань про правила дорожнього руху, роботу світлофора, поведінку пішоходів (две екскурсії) .

Спостереження за роботою міліціонера-регулювальника; ознайомлення дітей з цією професією. Бесіда за картинами "Вулиці міста", "Вулиці села". Складання розповідей. Вулиця -це ряд будинків з одного і з другого боку, між ними проходить дорога. Вулиця багато. Вони поділяються на дві частини: широку — для машин (бруківку) і вузьку (тротуар) - для людей. Ходити по тротуарах безпечно.

Бесіда про вулицю (з використанням картин, плакатів): пригадати попередні екскурсії, закріпити знання про те, що людей, які ходять по

вулицях і переходять їх, називають пішоходами. Для того щоб правильно переходити вулицю, треба знати правила руху пішоходів.

Місце, де можна переходити вулицю, називається *переходом*. Переїзд для пішоходів позначається білими лініями. На стовпчиках є стрілка з написаною вказівкою "Переїзд". На вулиці (там, де їдуть машини) дітям грати забороняється.

Розглядання плакатів, картин про правила дорожнього руху та бесіда за їх змістом. Читання художніх творів, бесіда за їх змістом. Бесіда узагальнювального характеру з теми "Правила дорожнього руху", під час якої закріплюються набуті раніше знання дітей.

Крім спеціальних занять з розвитку мови доцільно використовувати дидактичні ігри.

"Переїзд". У груповій кімнаті зробити "вулицю": розставити машини, білим папером позначити переїзд. Міліціонер-регулювальник регулює рух.

"Вулиця". На майданчику, під час прогулянки (або в груповій кімнаті) вихователь разом з дітьми будує вулицю з будівельного матеріалу. Позначають бруківку, тротуар, переїзд. Розставляють іграшковий транспорт. Обирають дитину — "світлофор" (у руках вона тримає три пропорці: червоний, жовтий, зелений), решта дітей — пішоходи. За сигналом вихователя починається гра на закріplення правил дорожнього руху.

"Візний знак". Діти поділяються на шоферів і пішоходів. У вихователя або в когось із дітей знаки "Пішоходи", "Діти", "Рух заборонено", "Велосипедний рух заборонено", дощечка "Переїзд". По черзі ведучий показує знаки, діти підпорядковують їм свій рух по вулиці. Можна також розучити з дітьми вірші С.Маршака "М'яч", "Міліціонер", С.Михалкова "Моя вулиця", "Велосипедист". Добре було б запросити до дошкільного закладу міліціонера-регулювальника. Дидактична гра "Правила дорожнього руху". Влаштовується вулиця, бруківка, тротуар; вибираються пішоходи, міліціонер-регулювальник, розміщаються світлофор і дорожні знаки. За сигналом вихователя діти переходяти вулицю; їдуть машини, міліціонер регулює рух.

На заняттях з образотворчої діяльності дошкільнята малюють вулицю міста. На занятті з конструювання вони виготовляють світлофор із кольорового паперу вирізають жовтий, червоний і зелений кружечки, з білого - чотирикутну продовгувату коробку, склеюють її. На кожному боці коробки наклеють кружечки: червоний - угорі, жовтий - посередині, зелений - унизу. Такий світлофор можна використовувати у творчих іграх.

Повторення і закріплення правил дорожнього руху доцільно проводити під час демонстрації відеофільмів "Люся Ларцева поспішає", "Діло було влітку", "Чарівний лікар", "Чарівний велосипед" тощо.

Водночас, ознайомлюючи дітей дошкільного віку з правилами дорожньої безпеки, не слід надто наголошувати на нещасних випадках і цим залякувати їх. Діти повинні усвідомлювати небезпеку, пов'язану з дорожнім рухом, але не боятися вулиці, бо почуття страху паралізує зосередженість, притупляє здатність орієнтуватися в обстановці.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**КОМПЛЕКС КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (ККР) ДЛЯ
ВИЗНАЧЕННЯ ЗАЛИШКОВИХ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ,
ЗАВДАНЬ ДЛЯ ЗМІСТОВНО-МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ
РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ
ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

Контрольна робота № 1

I варіант

1. Яке місце дослідницько-експериментальної роботи в ознайомленні дітей з якостями і властивостями предметів?
2. Сформулюйте вимоги до організації бесід за змістом картин у різних вікових групах.
3. Які засоби, на ваш погляд, є найефективнішими у навчально-виховній роботі з ознайомлення з довкіллям? Обґрунтуйте.

II варіант

1. Визначте роль мовлення у роботі з ознайомлення дітей з властивостями і якостями предметів.
2. Охарактеризуйте специфіку бесід за змістом репродукцій художніх картин.
3. У чому полягає специфіка проведення індивідуальних занять з дошкільниками:

III варіант

1. Охарактеризуйте етапи ознайомлення дітей з якостями та властивостями предметів.
2. Визначте способи активізації розумової та мовленнєвої діяльності у процесі розглядання картин і бесід за їх змістом.
3. У чому ви вбачаєте навчально-розвивальний потенціал картин як засобу ознайомлення дітей з довкіллям?

Контрольна робота № 2

Варіант 1

1. Гра як провідна діяльність дошкільників. Комунікативна взаємодія учасників як важлива характеристика гри.
2. Становлення особистості дитини у предметно-розвивальному середовищі ДНЗ.
3. Засоби ознайомлення дітей з довкіллям.

Варіант 2

1. Побутова діяльність дошкільників, її специфіка.
2. Форми ознайомлення дітей з довкіллям.
3. Організація спостережень, екскурсій-оглядів, розглядання предметів.

Варіант 3

1. Образоторуча і конструктивна діяльність дошкільників.
2. Принципи методики ознайомлення дітей із довкіллям.
3. Характеристика методів і прийомів ознайомлення дітей з предметним довкіллям.

Варіант 4

1. Пізнавальна діяльність як організований процес засвоєння дитиною нових знань, набуття умінь і навичок.
2. Методи опосередкованого ознайомлення дітей з довкіллям.
3. Ознайомлення дітей із правилами дорожнього руху.

Варіант 5

1. Поняття соціалізації особистості.
2. Дидактична гра як засіб ознайомлення дітей з довкіллям.
3. Використання наочності при ознайомленні із безпечним довкіллям.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ І ЛАБОРАТОРНИХ
ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ
ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань теми практичного заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- 1) Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- 2) Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- 3) Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
- 4) Прочитайте ці розділи.
- 5) Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- 6) Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- 7) Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- 8) Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- 9) Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- 10) Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Практичне заняття № 1

Тема: Засоби і форми ознайомлення дітей із суспільним довкіллям

План

1. Засоби ознайомлення дітей з довкіллям.
2. Форми ознайомлення дітей з довкіллям.

Завдання:

1. Складіть схему «Класифікація засобів ознайомлення дітей з довкіллям».
2. Доберіть конспекти заняття до кожного із запропонованих видів: а) комплексне, навчально-пізнавальне; б) інтегроване, сюжетно-ігрове; в) предметне, навчально-ігрове.

Література:

1. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник [для студ. ВНЗ за напрямом «Дошкільна освіта»] / А. М. Богуш, Н. Гавриш. – К. : Слово, 2010. – 408 с.

2. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія : у 2-х ч. – Частина друга. Концепція, Програма розвитку та освітні програми ДНЗ. — Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010. — 284 с.
3. Виховання дошкільника в праці / З. Н. Борисова, Г. В. Бєленька, М. А. Машовець та ін. – 2-ге вид., стер. – К., 2002. – 112 с.
4. Гавриш Н. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навч.-метод. посібник. – Луганськ : Альма-матер, 2007.
5. Дитина – педагог: сучасний погляд. Психолого-педагогічні та соціальні аспекти сучасної дошкільної та початкової освіти / О. П. Аматьєва, Г. В. Бєленька, Н. В. Гавриш, В. В. Докучаєва, В. В. Желанова. – Луганськ : Видавництво ДЗ «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка», 2010 . – 491 с.
6. Карабаєва І. І., Літіченко О. Д. Розвиток пізнавальної активності дошкільників в умовах середовища взаємодії дітей з дорослими // Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. С. Г. Костюка НАПН України. / за ред. Максименко С.Д. – К : Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2011. – т.7, вип.25 – 208с. С.87 – 94.

Заняття № 2

Тема: Методи і прийоми ознайомлення з предметами та явищами оточуючого світу

План

1. Характеристика методів і прийомів ознайомлення дітей з предметним довкіллям.
2. Організація спостережень, екскурсій-оглядів, розглядання предметів.
3. Бесіди, їх види.
4. Методи опосередкованого ознайомлення дітей з довкіллям.
5. Дидактична гра як засіб ознайомлення дітей з довкіллям.

Завдання:

1. Визначте способи активізації розумової та мовленнєвої діяльності у процесі розглядання картин і бесід за їх змістом.
2. Розробити план-конспект бесіди для старшої групи за змістом сюжетної картинки (на вибір).
3. Розробити конспект проведення дидактичної гри на закріплення якостей, властивостей, ознак предметів для дітей молодшого дошкільного віку.

Література:

1. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник [для студ. ВНЗ за напрямом «Дошкільна освіта»] / А. М. Богуш, Н. Гавриш. – К. : Слово, 2010. – 408 с.
2. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія : у 2-х ч. – Частина друга. Концепція, Програма розвитку та освітні програми ДНЗ. — Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010. — 284 с.

3. Виховання дошкільника в праці / З. Н. Борисова, Г. В. Бєленька, М. А. Машовець та ін. – 2-ге вид.,стер. – К., 2002. – 112 с.
4. Гавриш Н. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навч.-метод. посібник. – Луганськ : Альма-матер, 2007.
5. Карабаєва І. І., Літіченко О. Д. Розвиток пізнавальної активності дошкільників в умовах середовища взаємодії дітей з дорослими // Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. С. Г. Костюка НАПН України. / за ред. Максименко С.Д. – К : Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2011. – т.7, вип.25 – 208с. С.87 – 94

Практичне заняття № 3

Тема: Методи і прийоми ознайомлення дітей дошкільного віку з предметним довкіллям

План

1. Характеристика методів і прийомів ознайомлення дітей раннього віку з предметним світом та явищами навколошнього життя.
2. Організація спостережень, екскурсій-оглядів, розглядання предметів у предметному середовищі.
3. Опосередковані методи ознайомлення дітей із предметним довкіллям.

Література:

7. Ільченко В.Р., Туз К.Ж. Освітня програма "Довкілля". Концептуальні засади. Інтеграція змісту природничо-наукової освіти. - К.; Полтава, 1999.-С. 31.
8. Мид М. Культура и мир детства: Избр. произведения. - М.: Наука, 1988.-429 с.
9. Богуш А.М. Моє довкілля. Програма ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з довкіллям. - К: Шкільний світ. - 2006. - С. 5-6.
10. Освітня програма "Довкілля". - С. 9.
11. Шапар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. - Харків: "Прапор", 2005. -С. 173-174.
12. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. - К.: "Рад. Пік.", 1989. - С. 252, 255.

Практичне заняття № 4

Тема: Методика проведення занять для ознайомлення з довкіллям дітей дошкільного віку

План

1. Значення екскурсій для збагачення знань дітей дошкільного віку.
2. Методика проведення екскурсій, екскурсій-оглядів з дітьми дошкільного віку.
3. Підготовка до проведення екскурсій для дітей дошкільного віку.

Література:

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей із довкіллям у ДНЗ. Підручник для ВНЗ.- К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 408 с.
2. Богуш А.М., Ільченко В.Р. Довкілля. - Для дітей дошкільного віку - у 2-х част. - Полтава, 2003; 2004.
3. Гавриш Н. Сучасне заняття в дошкільному закладі: Навчально методичний посібник. - Луганськ: Альма-матер, 2007.
4. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник [для студ. ВНЗ за напрямом «Дошкільна освіта»] / А. М. Богуш, Н. Гавриш. – К. : Слово, 2010. – 408 с.

Практичне заняття № 5**Тема: Методика ознайомлення дітей з якостями і властивостями предметів**
План

1. Методика проведення морально-етичних бесід.
2. Особливості уявлень дітей дошкільного віку про рідний край
3. Зміст роботи по ознайомленню з рідним краєм.
4. Методика розглядання предметів, іграшок та живих об'єктів з дітьми дошкільного віку.

Література:

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей із довкіллям у ДНЗ. Підручник для ВНЗ.- К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 408 с.
2. Богуш А.М., Ільченко В.Р. Довкілля. - Для дітей дошкільного віку - у 2-х част. - Полтава, 2003; 2004.
3. Гавриш Н. Сучасне заняття в дошкільному закладі: Навчально методичний посібник. - Луганськ: Альма-матер, 2007.
4. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник [для студ. ВНЗ за напрямом «Дошкільна освіта»] / А. М. Богуш, Н. Гавриш. – К. : Слово, 2010. – 408 с.

Практичне заняття № 6**Тема: Методика ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки**
План

1. Виховання в дошкільників відповідального ставлення до довкілля.
2. Методика проведення занять з ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки.

Завдання: підготувати конспекти занять для дітей різних вікових груп з ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки.

Література:

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей із довкіллям у ДНЗ. Підручник для ВНЗ.- К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 408 с.
2. Богуш А.М., Ільченко В.Р. Довкілля. - Для дітей дошкільного віку - у 2-х част. - Полтава, 2003; 2004.
3. Гавриш Н. Сучасне заняття в дошкільному закладі: Навчально методичний посібник. - Луганськ: Альма-матер, 2007.

4. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник [для студ. ВНЗ за напрямом «Дошкільна освіта»] / А. М. Богуш, Н. Гавриш. – К. : Слово, 2010. – 408 с.

Практичне заняття № 7

Тема: Методика проведення занять для ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху

План

1. Виховання в дошкільників відповідального ставлення до довкілля.
2. Методика проведення занять з ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху.

Завдання: підготувати конспекти занять для дітей різних вікових груп з ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху.

Література:

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей із довкіллям у ДНЗ. Підручник для ВНЗ.- К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 408 с.
2. Богуш А.М., Ільченко В.Р. Довкілля. - Для дітей дошкільного віку - у 2-х част. - Полтава, 2003; 2004.
3. Гавриш Н. Сучасне заняття в дошкільному закладі: Навчально методичний посібник. - Луганськ: Альма-матер, 2007.
4. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник [для студ. ВНЗ за напрямом «Дошкільна освіта»] / А. М. Богуш, Н. Гавриш. – К. : Слово, 2010. – 408 с.

Практичне заняття № 8

Тема: Методика ознайомлення дітей з явищами суспільного життя

План

1. Ознайомлення з рідним краєм.
2. Вимоги Базового компоненту .
3. Методика ознайомлення із українськими національними символами.
4. Показники компетентності дитини дошкільника.
5. Напрямки патріотичного виховання дітей дошкільного віку.

Практичне завдання:

1. Підготувати конспект заняття для ознайомлення дітей з рідним краєм.
2. Підготувати конспект заняття для ознайомлення українськими національними символами.
3. Розкрити напрямки патріотичного виховання дітей дошкільного віку.
Підібрати методичний матеріал з патріотичного виховання.

Література

1. Богуш А.М. Моє довкілля. Програма ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з довкіллям. - К: Шкільний світ. - 2006.

2. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей із довкіллям у ДНЗ. Підручник для ВНЗ.- К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 408 с.

3.Богуш А.М., Ільченко В.Р. Довкілля. - Для дітей дошкільного віку - у 2-х част. - Полтава, 2003; 2004.

4.Гавриш Н. Сучасне заняття в дошкільному закладі: Навчально методичний посібник. - Луганськ: Альма-матер, 2007.

5.Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог. Навчально-методичний посібник для ВНЗ. – К. –Видавничий Дім «Слово», 2009. – 400с

Методичні рекомендації

Готуючись до занять, студентам варто з'ясувати особливості ознайомлення з рідним краєм, розкрити вимоги Базового компоненту, вивчити методику ознайомлення із українськими національними символами, з'ясувати показники компетентності дитини дошкільника, схарактеризувати напрямки патріотичного виховання дітей дошкільного віку.

Підготувати конспект заняття для ознайомлення дітей з рідним краєм.Підготувати конспект заняття для ознайомлення українськими національними символами.Розкрити напрямки патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Підібрати методичний матеріал з патріотичного виховання.

Практичне заняття № 9

Тема: Спільна робота дошкільного закладу, сім'ї і школи щодо ознайомлення дітей з довкіллям

План

1. Особливості уявлень дітей про сім'ю.
2. Роль сім'ї та ДНЗ у становленні дитячої особистості. Врахування гендерних особливостей, та формування статево рольової поведінки.
3. Психолого-педагогічні умови ефективності співробітництва дошкільного навчального закладу з батьками по ознайомленню дошкільників з суспільним довкіллям.
4. Напрямки та форми роботи з батьками по ознайомленню дошкільників з суспільним довкіллям.

Література:

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей із довкіллям у ДНЗ. Підручник для ВНЗ.- К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 408 с.
- 2.Богуш А.М., Ільченко В.Р. Довкілля. - Для дітей дошкільного віку - у 2-х част. - Полтава, 2003; 2004.
- 3.Гавриш Н. Сучасне заняття в дошкільному закладі: Навчально методичний посібник. - Луганськ: Альма-матер, 2007.
4. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник [для студ. ВНЗ за напрямом «Дошкільна освіта»] / А. М. Богуш, Н. Гавриш. – К. : Слово, 2010. – 408с.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ,
ПРАКТИЧНИХ І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ
ДЛЯ ЗАЛІКІВ З ДИСЦИПЛІНИ
ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

**ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА САМОПЕРЕВІКИ
ДО КРЕДИТУ 1**
**«Науково-методичні засади ознайомлення дітей із суспільним
довкіллям»**

1. Як Ви розумієте поняття «довкілля»? У чому полягає його розвивальний потенціал?
2. У чому полягають виховні та пізнавальні завдання навчально-виховної роботи дошкільного закладу з ознайомлення з довкіллям?
3. Визначте особливості організації освітнього процесу в контексті префігуративної культури міжпоколінних відносин.
4. Які фактори впливають на процес соціалізації дітей дошкільного віку?
5. Дайте визначення поняття «середовище». Що таке стимульоване і стихійне, нестимульоване середовище?
6. Визначте складові дитячої субкультури.
7. У чому полягає суть особистісно орієнтованого підходу до організації навчання в ДНЗ?
8. Розкрийте значення концепції діяльності ДНЗ як стратегічного документа.
9. Визначте структурні компоненти концепції діяльності ДНЗ.
10. Як ускладнюється зміст роботи з ознайомлення з довкіллям у старшому дошкільному віці?
11. Які засоби, на ваш погляд, є найефективнішими у навчально-виховній роботі з ознайомлення з довкіллям?
12. У чому ви вбачаєте навчально-розвивальний потенціал картини як засобу ознайомлення дітей з довкіллям?
13. У чому полягає специфіка проведення індивідуальних занять з дошкільниками?
14. Визначте способи активізації розумової та мовленнєвої діяльності у процесі розглядання картин і бесід за їх змістом.
15. Сформулюйте вимоги до організації бесід за змістом картин у різних вікових групах.
16. Визначте методи опосередкованого ознайомлення дітей з предметним довкіллям.
17. Класифікуйте види дидактичних ігор за навчальною метою
18. Визначте та охарактеризуйте основні методи і прийоми ознайомлення дітей із довкіллям.
19. Охарактеризуйте специфіку бесід за змістом репродукцій художніх картин.
20. Яка роль картини в ознайомленні дітей з довкіллям?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА САМОПЕРЕВІКИ ДО КРЕДИТУ 2

«Методика ознайомлення дітей з предметним світом та явищами навколошнього життя»

1. Дайте визначення понять «якість» та «властивість».
2. Назвіть вимоги до організації та проведення спеціальних занять із ознайомлення дітей з якостями та властивостями предметів.
3. Визначте, які методи доцільно використовувати для ознайомлення дітей з властивостями і якостями предметів у процесі екологічного виховання.
4. Яке місце дослідницько-експериментальної роботи в ознайомленні дітей з якостями та властивостями предметів?
5. Визначте роль мовлення в роботі з ознайомлення дітей з властивостями і якостями предметів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА САМОПЕРЕВІКИ ДО КРЕДИТУ 3

«Діти в соціальному довкіллі»

1. Які методи доцільно застосовувати для ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки?
2. Схарактеризуйте специфіку занять з ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху.
3. Дайте визначення поняття «дитинство».
4. Як змінювалось сприйняття дитинства в різних історичних епохах?
5. Визначте сутнісні ознаки етапу дошкільного дитинства.
6. Визначте чинники формування дитячої картини світу в дошкільному віці. У яких формах вона знаходить своє відображення?
7. Як змістовоно й формально змінюються стосунки з ровесниками на різних етапах дошкільного дитинства?
8. У чому, на ваш погляд, полягає специфіка патріотичного виховання дошкільників у сучасних умовах?
9. Визначте найефективніші методи ознайомлення дошкільників з рідним краєм і Батьківщиною.
10. Які правила пожежної безпеки мають засвоїти діти старшого дошкільного віку?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Теоретичною основою дослідження методики ознайомлення дітей із суспільним довкіллям є результати досліджень у галузі:
 - а) дошкільної психології
 - б) дошкільної педагогіки
 - в) філософії
 - г) усі відповіді правильні
2. Хто є учасником соціального середовища розвитку дітей у ДНЗ?
 - а) вихованці ДНЗ, педагоги, батьки, інші члени сімей вихованців
 - б) вихованці ДНЗ
 - в) діти і педагоги
 - г) діти і батьки
3. Спілкування – це:
 - а) взаємодія людей
 - б) спільна праця
 - в) результат роботи
 - г) спрямованість на загальну справу
4. Предмет спілкування – це:
 - а) інша людина
 - б) розмова
 - в) діалог
 - г) бесіда
5. Психологія спілкування досліджує:
 - а) сприймання людьми одне одного
 - б) культуру спілкування
 - в) переконання і світогляд людей
 - г) етикет
6. Який зміст є характерним для особистісного спілкування дітей?
 - а) ігрові дії
 - б) бесіди
 - в) читання
 - г) прогулянки
7. Пізнавальний мотив спілкування в дітей дошкільного віку виражається в потребі:
 - а) отримання нових вражень, знань
 - б) взаємодії із дорослими
 - в) взаємодії із навколошнім світом
 - г) розвитку
8. Знання вікових психологічних особливостей соціального розвитку дітей допомагають педагогові-вихователеві:
 - а) діагностувати рівень соціального розвитку
 - б) адекватно оцінювати поведінку дітей у групі однолітків
 - в) організовувати колективну роботу
 - г) усі відповіді правильні
9. Як змінюються спілкування дітей протягом дошкільного віку?
 - а) за значущістю

- б) за формою спілкування і типом взаємин
в) за змістом
г) за інтересами
10. Які ігри є найбільш ефективними для розвитку спілкування дітей протягом усього дошкільного дитинства?
а) настільні
б) режисерські
в) дидактичні
г) ігри-драматизації
11. Вставте пропущене слово: «Взаєморозуміння – це ... спілкування»:
а) умова
б) засіб
в) метод
г) продукт (результат)
12. Який метод є найбільш прийнятним для дослідження міжособистісного спілкування молодших дошкільників?
а) спостереження
б) проективні методики
в) запитання
г) ігри з правилами
13. Головна умова організації дослідження комунікативних навичок дошкільників – це:
а) добровільність участі дитини та її згода на проведення спостереження і діагностики
б) послідовність і дотримання всіх етапів проведення діагностики
в) участь дорослого у спільніх діях із дитиною
г) наявність системних критеріїв оцінки, які дозволяють на основі узагальнення даних індивідуального обстеження скласти соціально-психологічну характеристику групи дітей
14. Які методи допомагають ефективно виявляти труднощі у спілкуванні в дітей старшого дошкільного віку?
а) тести на дослідження «соціального Я»
б) інтерв'ювання
в) спостереження за поведінкою під час занять
г) рольові ігри
15. Під час діагностики готовності дитини до спілкування у школі увагу звертають на:
а) розвиток звукової культури мови дитини
б) етикет
в) володіння навчальними навичками
г) здатність спілкуватися в умовах шкільних взаємин
16. Співпраця з дітьми у процесі навчання передбачає:
а) показ конкретних дій
б) передачу знань
в) безпосереднє керівництво дітьми
г) урахування інтересів дітей
17. Психологія спілкування досліджує:

- a) сприймання людьми одне одного
 - б) культуру спілкування
 - в) етикет
 - г) історія людства
18. Дія спілкування – це:
- а) одиниця колективної діяльності
 - б) самоаналіз
 - в) самозамилування
 - г) конфлікт
19. До вербалної комунікації належать:
- а) міміка обличчя
 - б) візуальне сприйняття партнера
 - в) розмовне мовлення партнерів
 - г) жести партнерів
20. Що відрізняє спілкування дошкільників із однолітками і дорослими?
- а) самостійність
 - б) розмаїття тем для розмов
 - в) пізнавальні потреби
 - г) можливість самоствердження
21. У якому віці діагностується виникнення первинної комунікативної потреби в дітей – наявність «комплексу оживлення»?
- а) перші два тижні життя
 - б) 2-3 місяці
 - в) 7 місяців
 - г) 10 місяців
22. У діагностиці дітей дошкільного віку у ситуативно-особистісній формі спілкування із дорослим характеризується як потреба....:
- а) в увазі
 - б) у співпраці
 - в) у повазі
 - г) у самоствердженні
23. До експресивно-мімічних засобів спілкування, які можна спостерігати в дітей раннього віку, зараховують:
- а) посмішку
 - б) дії з предметами
 - в) пози і жести
 - г) питання дітей
24. Потреба дітей у позаситуативно-особистісній формі спілкування із дорослими й однолітками характеризується як побажання:
- а) звернути на себе увагу будь-якою дією
 - б) здійснити спільні дії з однолітками
 - в) досягти розуміння з боку однолітків та дорослих
 - г) пояснити дорослому мотиви своїх дій
25. Діагностика рівня сформованості емпатія у дошкільників передбачає оцінку:
- а) рівня розуміння мотивів своїх вчинків
 - б) умінь співчувати одноліткам та дорослим
 - в) дії іншої людини

- г) умінь надавати посильну допомогу
26. Явище «госпіталізації» дітей дошкільного віку, яке часто спостерігається в домах дитини, викликано:
- а) хронічними захворюваннями
 - б) вихованням у неповній сім'ї
 - в) відсутністю материнського догляду
 - г) недотриманням режиму
27. Причиною емоційного неблагополуччя дитини в групі однолітків, яку можна виявити у процесі хронометрованих спостережень, є:
- а) невміння користуватися жестами
 - б) відсутність потреби у спілкуванні, невміння спілкуватися й гратися з однолітками
 - в) невпевненість у своїх силах
 - г) недостатність тепла й уваги з боку дорослих
28. Який прийом допомоги з боку дорослого є найбільш ефективним для дитини у подоланні відчуження однолітків?
- а) створення реальних життєвих ситуацій, які забезпечують соціальний успіх у групі однолітків та їхніх батьків
 - б) співчуття
 - в) покарання
 - г) заохочення
29. Які умови є найбільш ефективними у роботі з розвитку спілкування дошкільників?
- а) участь у дитячих масових заходах
 - б) добровільність вибору своєї діяльності
 - в) дозвіл батьків
 - г) залучення дитини до спільних ігор з дітьми
30. Життєвий світ, що оточує дитину, в якому вона живе з перших днів свого життя, який вона пізнає і який дає їй можливість формувати образ свого «Я», себе як особистість – це
- а) довкілля
 - б) соціальна дійсність
 - в) оточуючий світ
 - г) середовище існування
31. Наука, що вивчає проблеми виховання, навчання й освіти на різних сходинках розвитку особистості – це
- а) методика ознайомлення дітей з довкіллям
 - б) педагогіка
 - в) дитяча психологія
 - г) філософія
32. Педагогічна наука, що вивчає закономірності засвоєння дитиною узагальнених цілісних емпіричних уявлень та системи знань щодо довкілля і місце в ньому людини; про її духовну спадщину; специфіку педагогічної діяльності, спрямованої на формування в дітей потреби пізнати навколошнє, культури поведінки в ньому – це
- а) методика ознайомлення з природою
 - б) методика ознайомлення з довкіллям

- в) дошкільна педагогіка
г) дитяча психологія
33. Сукупність умов, що оточують людину та взаємодіють із нею як з організмом та особистістю – це
а) соціальна дійсність
б) соціальна ситуація розвитку
в) соціальне довкілля
г) середовище
34. Конкретні події в суспільстві, спільноті, товаристві, факти, взаємовідносини в певний період життєдіяльності суспільства чи конкретних людей – це
а) соціальна дійсність
б) соціальна ситуація розвитку
в) соціальне довкілля
г) соціальне середовище
35. Єдине і неповторне для певного вікового періоду відношення між дитиною і середовищем (природним, предметним, суспільним) – це
а) соціальна ситуація розвитку
б) соціальна дійсність
в) соціальне довкілля
г) соціальне середовище
36. Соціальна ситуація розвитку – сутнісна характеристика вікового періоду розвитку, була введена:
а) Д. Ельконіним
б) В. Сухомлинським
в) Л. Виготським
г) С. Рубінштейном
37. До фундаментальних завдань належать:
а) озброєння майбутніх вихователів методикою формування у дітей елементів природничо-наукової картини світу; оволодіння студентами системою загальних та специфічних законів про природу, соціум та поняттями, що пов'язані з ними;
б) сформувати систему знань про суспільство, свою Батьківщину — Україну, її історичні витоки, духовну спадщину українського народу, його символи, обереги, традиції, звичаї, культуру; взаємозв'язок культур у багатонаціональній державі;
в) сформувати теоретичне підґрунтя для подальшого інтелектуального розвитку дитини в початковій школі.
г) розвивати сенсорну сферу дитини, відчуття насолоди від спостережень і результатів праці у природі; стійкий інтерес до природних явищ і природи;
38. Сформувати систему знань про суспільство, свою Батьківщину — Україну, її історичні витоки, духовну спадщину українського народу, його символи, обереги, традиції, звичаї, культуру; взаємозв'язок культур у багатонаціональній державі – це завдання
а) фундаментальне
б) розвивальне
в) пізнавальне

г) виховне

39. Розробка на науково-теоретичних засадах цілісної системи інтегрованих знань про довкілля (природне, предметне, соціальне), дії дитини в довкіллі, безпеку її життєдіяльності – це завдання належить до
- а) фундаментальних
 - б) розвивальних
 - в) пізнавальних
 - г) виховних
40. Завдання визначення принципів, форм, засобів, методів і прийомів роботи з дітьми в довкіллі належить до
- а) фундаментальних
 - б) розвивальних
 - в) пізнавальних
 - г) виховних
41. До виховних завдань методики ознайомлення з довкіллям належить завдання
- а) розвивати соціальні емоції, почуття та соціально-значущі мотиви поведінки, бажання допомогти іншим, виявити увагу до старших, однолітків;
 - б) виховувати дбайливе ставлення до природи, відчуття відповідальності за те, що відбувається навколо неї внаслідок дій людини у природі; культуру пізнання та екологічну культуру
 - в) дослідження процесів взаємодії дитини із довкіллям через організацію відповідного розвивального середовища
 - г) формування в дітей узагальнених цілісних емпіричних уявлень та системи знань про живу і неживу природу, причинні взаємозв'язки і взаємодії у природі
42. Методологічними зasadами методики ознайомлення дітей з довкіллям є
- а) вчення про індивіда, особистість, індивідуальність;
 - б) розвиток мислення;
 - в) психологічні процеси розуміння
 - г) концепт цілісності як філософської категорії, що виражає відношення між сукупністю предметів і зв'язком, який об'єднує ці предмети, і приводить до появи в сукупності нових властивостей, закономірностей, що не були притаманними предметам у їх відокремленості
43. Людина, якій притаманні соціально значимі відмінності від інших людей: своєрідність психіки й особистості індивіда, її неповторність, що виступає у рисах характеру, темпераменту, у специфіці інтересів, інтелекту, потреб і здібностей індивіда – це
- а) індивідуальність
 - б) особистість
 - в) індивід
 - г) людина
44. Феномен суспільного розвитку; індивід як суб'єкт соціальних відносин і свідомої діяльності, якісно нове утворення, яке формується тільки у процесі життедіяльності індивіда в суспільстві, в соціальному довкіллі – це
- а) індивідуальність
 - б) особистість
 - в) індивід

- г) людина
45. Загальними психофізіологічними характеристиками наділено
- а) індивідуальність
 - б) особистість
 - в) індивіда
 - г) людину
46. Мотивований процес, у ньому є завжди якась рушійна сила, що спонукає дітей ставити перед собою певні завдання або ж приймати їх, якщо вони ставляться педагогом, усвідомлювати, активно включатись у процес їх виконання – це
- а) процес навчання
 - б) процес виховання
 - в) процес розуміння
 - г) освітній процес
47. Основне похідне положення якої-небудь теорії, вчення тощо; керівна ідея, правило діяльності – це
- а) принцип
 - б) метод
 - в) прийом
 - г) вказівка
48. У процесі діяльності в довкіллі взаємозв'язок завдань із різних розділів програми: ознайомлення дітей з рідною природою, довкіллям, розвитком мовлення, художньо-мовленнєвою діяльністю, формування елементарних математичних уявлень передбачає
- а) принцип цілісності і системності
 - б) принцип діяльнісного опосередкування
 - в) принцип інтеграції знань
 - г) принцип діадичної взаємодії
49. Озброєння дітей системою знань про довкілля у їх цілісності, що забезпечує формування у дітей дошкільного віку цілісної особистості, цілісної свідомості, цілісної картини світу передбачає
- а) принцип цілісності і системності
 - б) принцип діяльнісного опосередкування
 - в) принцип інтеграції знань
 - г) принцип діадичної взаємодії
50. Занурення дітей у різні види пізнавальної діяльності (мовленнєву, художньо-мовленнєву, трудову, продуктивну, ігрову, конструктивну, комунікативну тощо). Один із принципів психології, що вимагає розглядати розвиток і формування особистості дитини, колективу, міжособистісних відносин в аспекті детермінації їх змісту мети діяльності, що здійснюється у довкіллі передбачає
- а) принцип інтеграції знань
 - б) принцип діяльнісного опосередкування
 - в) принцип єдності зовнішніх впливів довкілля і внутрішніх умов
 - г) принцип діадичної взаємодії

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ САМОСТІЙНУ
РОБОТУ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

Самостійну роботу можна проводити з метою поточного та періодичного контролю. При поточній перевірці самостійні роботи невеликі за об'ємом, містять завдання в основному по темі навчального заняття. Перевірка у цьому випадку тісно пов'язана з процесом навчання на даному занятті, підлегла йому. При періодичному контролі самостійна робота більша за об'ємом і часом її виконання. Широкого застосування набули самостійні роботи з дидактичним матеріалом, які дають можливість враховувати індивідуальні особливості кожного студента. Диктанти (предметні та технічні) застосовують для поточного контролю. З їх допомогою можна підготувати студентів до засвоєння та застосування нового матеріалу, до формування умінь та навичок, провести узагальнення вивченого, перевірити самостійність виконання домашнього завдання. Для диктантів підбирають питання. Які не потребують тривалого обміркування, на які можна дуже коротко записати відповідь. Реферати доцільні для повторення та узагальнення навчального матеріалу. Вони не тільки дають можливість систематизувати знання студентів, перевірити уміння розкрити тему, але і відіграють особливу роль у формуванні світогляду. В процесі підготовки рефератів студент мобілізує і активізує свої знання, набуває самостійно нові, необхідні для розкриття теми, співставляє їх з боку зі своїм життєвим досвідом, чітко виясняє свою життєву позицію. При перевірці цих робіт викладач звертає увагу на відповідність роботи темі, повноту розкриття теми, послідовність викладення, самостійність суджень. Наряду з аудиторними письмовими роботами використовують і домашні контрольні роботи, над якими студенти працюють декілька днів (10-15), оскільки за змістом вони охоплюють значний розділ навчальної програми. Виконання їх вимагає належної самостійної роботи з книгою та іншими матеріалами.

Самостійна робота студентів в умовах кредитно-трансферної системи організації навчального процесу спрямована на розвиток особистості майбутнього фахівця, формування його як творця, здатного не лише самостійно здобувати знання, а й реалізувати їх відповідно до практичних вимог сьогодення. Самостійна робота студентів – це діяльність, яка полягає в самостійному визначені мети, завдань, засобів їх досягнення на основі пізнавальних потреб та інтересів; виборі власного пізнавального шляху, спрямованого на створення творчого освітнього продукту; аналізі результату.

Індивідуальна робота студентів є формою організації навчального процесу, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів через індивідуально-спрямований розвиток їхніх здібностей, науково-дослідну роботу і творчу діяльність.

Важливою формою організації навчання є **індивідуальні завдання**. Вони мають на меті поглиблення, узагальнення та закріplення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Самостійна робота з курсу «Ознайомлення дітей із суспільним довкіллям» може охоплювати такі **види індивідуальних завдань**:

- опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованих підручників, довідкової літератури у процесі підготовки до практичних занять;
- вивчення окремих тем (питань), передбачених для самостійного опрацювання;
- аnotування наукових джерел;
- систематичне ознайомлення із новинками, методичними виданнями;
- ведення тлумачного словника;
- написання рефератів;

- виконання творчо-пошукових завдань;
- написання тез до факультетського збірника наукових праць студентів «Українське дошкілля»;
- пошук інформації в системі Інтернет;
- складання тестів за змістом лекції;
- складання кросвордів за змістом лекції;
- складання комп’ютерної презентації за матеріалом лекцій за весь курс

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки.

- 1) Ознайомтеся з вимогами до реферату.
- 2) Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- 3) Складіть план реферату.
- 4) Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
- 5) Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
- 6) Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- 7) Оформіть реферат відповідно до вимог.
- 8) На основі реферату підготуйте усну доповідь на практичне заняття.

Виконання, оформлення та захист реферативної роботи здійснюється студентом в індивідуальному порядку відповідно до методичних рекомендацій.

Реферат повинен містити:

- Титульну сторінку (із вказаною темою, прізвищем автора, назвою інституту, дисципліною, прізвищем викладача, роком);
- Зміст реферату;
- Вступ (актуальність теми);
- Основну частину;
- Висновки;
- Список використаних джерел (автор, назва книги чи статті (в останньому випадку – назву журналу, його рік і номер), місце і рік видання)).

Обсяг реферату: 10-15 сторінок друкованого тексту (формат А4). У рефераті потрібно розкрити суть проблеми, дати визначення основних понять, огляд стану проблеми і основних підходів до її вивчення.

Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР), заліку має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- 1) Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР або екзамену.
- 2) Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах).
- 3) Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.

- 4) Визначте рівень знань з кожного питання.
- 5) Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять та виконання завдань до лабораторних занять.
- 6) Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ТВОРЧО-ПОШУКОВИХ ЗАВДАНЬ ТА РЕФЕРАТИВ

Даний вид роботи розподіляється між студентами на першій зустрічі з даного курсу самостійно з тим розрахунком, щоб на одного студента припала одна тема. Студент виконує це завдання протягом усього терміну викладання курсу. Дані роботи повинна містити в собі такі складові:

- титульний аркуш, на якому студент позначає повну назву навчального закладу, в якому він навчається; дисципліну, з якої зроблено завдання; тему творчо-пошукової роботи; прізвище, ім'я, по-батькові та групу студента, який виконував роботу; прізвище, ім'я, по-батькові викладача, який має перевірити дану творчо-пошукову роботу;
- вступ, в якому студент описує актуальність теми, об'єкт, предмет, мету та завдання творчо-пошукової роботи;
- основна частина, в якій студент описує зміст роботи, робить аналіз використаної літератури і описує власні думки щодо вирішення проблеми, яку він обрав;
- висновки, які студент пише самостійно, спираючись на основну частину роботи та відповідно до завдань роботи;
- список використаної літератури, який повинен містити не менше 5 джерел літератури, окрім навчально-методичних рекомендацій, посібників та підручників.

Вся робота оформлюється студентом наступним чином: 14 шрифт, 1,5 інтервал, Times New Roman, дотримуючись полів: верхнє, ліве, нижнє – 2 см, праве – 1,5 см, абзац – 1,25 см, обсягом до 10 сторінок.

КРЕДИТ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ (18 годин)

Тема 1. Завдання та зміст ознайомлення дітей з суспільним довкіллям

1. Простежити динаміку ускладнення завдань ознайомлення дошкільників із суспільним довкіллям у діючих програмах за віковими групами (10 балів).

Тема 2. Розвиток комунікативних умінь дошкільників під час ознайомлення дітей з суспільним довкіллям

1. Підберіть 2-3 дидактичні гри для розвитку комунікативних вмінь дитини (назва, вікова група, мета, програмове завдання, правила, ускладнення) (20 балів).

2. Реферат (30 балів).

Тема 3. Ознайомлення дітей з явищами суспільного життя як основа розвитку ігрової діяльності

1. Підготуйте конспект та атрибути для проведення сюжетно-рольової гри (приклад: Дошкільне виховання 2011, № 9). Розробити систему попередньої роботи (10 балів).

2. Тестові завдання (30 балів).

КРЕДИТ II. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНИЙ ДІТЕЙ ПРО НАВКОЛИШЄ СУСПІЛЬНЕ ДОВКІЛЛЯ **(24 години)**

Тема 4. Методика ознайомлення дітей з якостями і властивостями предметів

1. Скласти карту розумових дій на довільну тему для дітей дошкільного віку (віковий період на вибір) (10 балів).

Тема 5. Методика ознайомлення дітей різних вікових періодів з явищами навколошнього життя

1. Скласти конспект заняття з ознайомлення дошкільників з ознайомлення з рідним краєм для дітей старшої групи (10 балів).

Тема 6. Ознайомлення з суспільним довкіллям в цілісному навчальному процесі

1. Скласти конспект екскурсії (експурсії-огляду) з ознайомлення дошкільників з суспільним довкіллям за запропонованими темами:

- екскурсії-огляди (усі вікові групи). Молодша група: «Роздягальня», «Спальня», «Ігрова кімната», алетна кімната», «Куточок іграшок», «Ігровий майданчик». Середня група: «Кухня», «Музична зала», «Спортивна зала», єдиний кабінет», тематичні кімнати за умови їх наявності в до- 'льному закладі («Кімната казки», «Світлиця» тощо). Старша група: «Пralльня», «Кабінет завідувача (директора «Методичний кабінет», «Кабінет кастеляни», «Протипожежний точок» та ін.); • екскурсії за межі дошкільного закладу (з середньої групи). Орієнтовна тематика: «Магазин», «Перукарня», «Пошта», «Аптек «Бібліотека», «Школа», «Екскурсія до пам'ятника у мікрорайоні «Екскурсія вулицею мікрорайону»та ін.) (10 балів).

2. Тестові завдання (20 балів).

3. Контрольна робота (50 балів).

КРЕДИТ III. ДТИ В СОЦІАЛЬНОМУ ДОВКІЛЛІ **(38 годин)**

Тема 7. Методи і прийоми ознайомлення дітей із суспільним довкіллям

1. Розробити самостійно план-конспект бесіди для старшої групи за змістом сюжетної картинки (за вибором) (20 балів).

2. Розробити конспект проведення дидактичної гри на закріплення якостей, властивостей, ознак предметів для дітей молодшого дошкільного віку (10 балів).

Тема 8. Методика ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки

1. Розробка сценаріїв сюжетно-рольових ігор («Ми пожежники», «Регулювальник і пішоходи» та ін.) та їх аналіз (10 балів).

2. Підготовка та проведення ділових ігор («Методична нарада», «Батьківські збори» та ін.) (10 балів).

Тема 9. Методика проведення занять для ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху

1. Зробіть добірку методичних статей і розробок журналу «Дошкільне виховання», «Джміль» з теми ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки для організації цілеспрямованої роботи в ДНЗ (10 балів)..
2. Доберіть дидактичні ігри (не менше 10) з ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з правилами дорожнього руху (10 балів).
3. Тестові завдання (20 балів).

Тема 10. Дитинство як педагогічна категорія. Готовність вихователів до реалізації принципів гуманістичної педагогіки

1. Реферат (10 балів).

Тема 11. Методика ознайомлення дітей з явищами суспільного життя

1. Доберіть літературні твори(не менше 10) для ознайомлення дітей з національними символами України, придумайте зміст ознайомлювальних бесід за п'ятьма текстами (на вибір) (5 балів).
2. Складіть анотовану бібліографію методичних статей і розробок з журналу «Дошкільне виховання» з теми «Формування в дітей основ економічної культури» (за останні 5 років) (5 балів).

Тема 12. Спільна робота дошкільного закладу, сім'ї і школи щодо ознайомлення дітей з довкіллям

1. Тестові завдання (10 балів).
2. Контрольна робота (50 балів).
3. ІНДЗ – 30 балів

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ
РОБІТ ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ЗДИСЦИПЛІНИ
ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Для реалізації самостійної роботи в процесі вивчення навчального предмета студенти виконують комплекс завдань різних типів відповідних рівнів складності. Одним із таких завдань є виконання контрольних робіт з окремих дисциплін.

Виконання контрольної роботи студентами заочної та дистанційної форм навчання є важливою складовою навчального процесу. Контрольну роботу студенти заочної та дистанційної форм навчання виконують згідно з навчальним планом.

Метою написання контрольних робіт є закріплення знань з відповідного навчального курсу, що передбачає оволодіння студентами заочної та дистанційної форм навчання методами наукового аналізу, самостійного вивчення теоретичного матеріалу того чи іншого курсу.

Завдання по контрольній роботі повинні допомогти студенту в оволодінні термінологією, основними положеннями навчальної дисципліни, надати навички у рішенні типових прикладів, задач, ситуацій. Разом з тим, трудомісткість завдання повинна бути такою, щоб його виконання не перевищувало встановлені для студента норми: для контрольних робіт 8-10 годин.

Студент одержує завдання під час настановчої сесії. Якщо він пропустив сесію з поважних причин, то особисто звертається за завданнями на відповідні кафедри згідно до графіка навчального процесу. Кафедра повинна повідомити студента про прізвище викладача дисципліни, його контактні дані для отримання необхідних консультацій. Повний термін перевірки роботи від надходження в університет до видачі результатів студентам – 10 днів. Тривалість рецензування викладачем – 7 днів.

Завдання контрольної роботи – перевірити рівень знань з конкретної теми або проблеми.

У процесі підготовки контрольної роботи студенти набувають навичок роботи з монографіями, науковими статтями, нормативними і статистичними матеріалами. Вони також вивчають основні вимоги щодо оформлення наукових робіт. Контрольну роботу з навчальної дисципліни студенти виконують відповідно до затвердженої тематики за їх власним вибором. Крім того, за погодженням з викладачем, студент може запропонувати свій варіант теми контрольної роботи.

Перед виконанням контрольної роботи студент має детально вивчити лекційний матеріал з курсу, підібрати відповідну навчальну, методичну та спеціальну літературу за рекомендованим списком (а також самостійно підібраною).

МЕТОДИКА НАПИСАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Першим етапом написання роботи є складання бібліографії з обраної наукової теми. У роботах подібного рівня не рекомендується обмежуватися лише навчальною літературою (підручниками, посібниками або методичними розробками), а обов'язково слід ознайомитися з кількома спеціальними науковими або науково-популярними дослідженнями, що підвищить якісний рівень роботи, її наукову цінність.

Наступним підготовчим етапом є глибоке вивчення історичних джерел – знаходження найбільш яскравих документальних підтверджень тим фактам, що викладаються в контрольній роботі, ретельний аналіз та оцінка відповідних документів.

На наступному етапі здійснюється систематизація й узагальнення фактичного

матеріалу – накопичення необхідного обсягу інформації відповідно до теми і структури роботи, відбір найбільш переконливих і вагомих даних, розташування їх у певній хронологічній і тематичній послідовності.

Вся підготовча робота завершується аргументованим та логічним викладенням особистих думок у письмовій формі. Головною умовою досягнення логічності під час написання контрольної роботи є чітке розуміння студентом мети, головних напрямків і кінцевого результату свого дослідження. Робота повинна бути переконливою, містити органічний зв'язок між окремими питаннями, а також між кожним з них і всією темою в цілому.

Обов'язково потрібно використовувати різноманітні види аргументів та доводів: порівняння, зіставлення, посилання на джерела тощо.

Робота над контрольною роботою має бути послідовною, з чітким урахуванням її головних етапів, які передбачають:

- обрання теми,
- складання плану,
- виявлення джерельно-історіографічної бази обраної проблеми,
- конспектування літератури і підбір цитат, які необхідно вписувати точно (а іноді й дослівно), із зазначенням сторінок розташування в тексті,
- власне написання контрольної роботи.

Контрольна робота повинна включати:

титульний аркуш, на якому вказується назва міністерства, навчального закладу та кафедри, назва теми контрольної роботи, відомості про студента (факультет, група, прізвище, ініціали), місце й рік написання;

- план роботи, що відбиває внутрішню структуру роботи (Додаток Б);
- вступ;
- основна частина, яка передбачає безпосереднє висвітлення питань плану роботи і складається з відповіді на теоретичні питання і, якщо є практичні, то й розв'язання практичного завдання;
- висновки;
- список використаної літератури в алфавітному порядку.

У Вступі обов'язково слід зазначити мету написання роботи, стисло охарактеризувати ступінь розробки проблеми у літературі.

Приступаючи до розкриття змісту кожного пункту плану, слід повторити його найменування. Викладення матеріалу повинно бути самостійним, у разі цитування текст слід подавати у лапках і супроводжувати посиланнями. Оформлення посилань – у квадратних дужках, наприклад:

[4, 217], де перша цифра означає номер у переліку літератури, а друга – номер сторінки. В кінці кожного розкритого питання належить робити узагальнення.

Після розкриття теми треба зробити висновки та навести перелік літератури, що цитувалася та використовувалась при підготовці та написанні контрольної роботи.

ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота пиється від руки або за допомогою технічних засобів. Обсяг контрольної роботи – 18 сторінок учнівського зошиту або 12– 15 аркушів формату А4, не враховуючи титульного аркушу, плану роботи та переліку літератури.

Оформлена контрольна робота здається на відповідну кафедру для рецензування завчасно, до початку сесії, протягом якої студенти будуть складати залік чи іспит з цієї дисципліни.

При виконанні контрольної роботи необхідно дотримуватись таких вимог:

- контрольна робота повинна бути охайно оформленою, розбірливо написана без скорочення слів (крім загальновідомих скорочень) та надіслана у відповідні встановлені строки;

- сторінки роботи повинні бути пронумеровані (нумерація наводиться у правому верхньому кутку листка), а також мати поля для зауважень;

- зміст контрольної роботи повинен відповідати планові та повністю розкривати питання плану;

- у тексті роботи слід виділяти й озаголовлювати відповідні розділи;

- в кінці контрольної роботи наводиться список використаної студентом літератури згідно встановлених вимог;

- контрольна робота може бути написана від руки або за допомогою технічних засобів і має бути підписана студентом із зазначенням дати її виконання.

При неповному та неправильному виконанні контрольної роботи і порушенні інших вимог контрольна робота не зараховується.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**ІНШІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ
ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільний вік

Рушійними силами розвитку психіки дошкільника є протиріччя, які виникають у зв'язку з розвитком цілого ряду потреб дитини. Найважливіші з них: потреба в спілкуванні, з допомогою якої засвоюється соціальний досвід; потреба в зовнішніх враженнях, в результаті чого відбувається розвиток пізнавальних здібностей; потреба в рухах, яка призводить до оволодіння цілою системою різноманітних навичок та вмінь. Розвиток провідних соціальних потреб у дошкільному віці характеризується тим, що кожна з них набуває самостійного значення.

Соціальна ситуація розвитку дошкільника

Потреба в спілкуванні з дорослими та однолітками визначає становлення особистості дитини.

Спілкування з дорослими розгортається на основі значної самостійності дошкільника, розширення його знайомства з оточуючою дійсністю. Провідним засобом спілкування у дошкільників є мова. Молодші дошкільники задають "тисячі" запитань. Вони хотуть вияснити, куди зникає ніч, із чого зроблені зорі, чому корова мукає, собака гавкає. Вислуховуючи відповіді, дитина вимагає, щоб дорослий серйозно ставився до неї, як до партнера, товариша. Таке співробітництво дитини з дорослим отримало назву пізнавального спілкування. Якщо вона не зустрічає такого відношення, у дитини виникає негативізм та впертість.

У дошкільному віці виникає її інша форма спілкування — особистісна, яка характеризується тим, що дитина намагається обговорювати з дорослими поведінку і вчинки інших людей і своїх власних з погляду моральних норм. Та для розмови на цю тему необхідний більш високий рівень інтелекту. Заради цієї форми спілкування дитина відмовляється від партнерства і стає в позицію учня, а дорослому відводить роль вчителя.

Особистісне спілкування найбільш ефективно підготовлює дитину до навчання в школі, де доведеться слухати дорослого, уважно вбирати в себе все те, що буде говорити вчитель.

Важливу роль у формуванні особистості дитини має потреба у спілкуванні з однолітками, в оточенні яких він знаходиться з перших днів життя. Між дітьми можуть виникати найрізноманітніші форми взаємин. Тому дуже важливо, щоб дитина з самого початку перебування в дошкільному закладі, здобувала позитивний досвід співробітництва, взаємодопомоги.

На третьому році життя взаємини між дітьми виникають, в основному, на основі дій з предметами, іграшками. Ці дії набувають сумісний, взаємозалежний характер. Діти старшого дошкільного віку в сумісній діяльності вже засвоюють такі форми співробітництва: чергують і узгоджують дії; сумісно виконують одну операцію; контролюють дії партнера, виправляють його помилки; допомагають партнеру, виконують частину його роботи; приймають зауваження партнера, виправляють свої помилки.

У процесі сумісної діяльності діти набувають досвіду керівництва іншими дітьми, досвіду підкорення. Прагнення до керівництва у дошкільників визначається емоційним відношенням до своєї діяльності, а не позицією керівника. Діти дошкільники ще недостатньо усвідомлюють боротьбу за керівництво.

У дошкільників продовжують розвиватися способи спілкування. Генетично найбільш ранньою формою спілкування є наслідування. А.В. Запорожець відмічає, що довільне наслідування дитини є одним із шляхів оволодіння суспільним досвідом.

Впродовж дошкільного віку у дитини змінюється характер наслідування. Якщо молодший дошкільник наслідував окремі форми поведінки дорослих і однолітків, то старший дошкільник не сліпо наслідує, а свідомо засвоює зразки норм поведінки.

Дитина-дошкільник має велике бажання включитися в доросле життя, активно в ньому брати участь. За словами Д.Б. Ельконіна, дошкільний вік обертається як навколо свого центру, навколо дорослої людини, її функцій, її завдань. Дорослий виступає в узагальненій формі як носій суспільних функцій в системі суспільних відносин (дорослий — тато, лікар, шофер і т. -ін.). Протиріччя цієї соціальної ситуації розвитку Д.Б. Ельконін бачить у тому, що дитина є членом суспільства, поза суспільством вона жити не може, основна його потреба — жити разом з оточуючими людьми, але це здійснити в сучасних історичних умовах неможливо: життя дитини проходить в умовах опосередкованого, а не прямого зв'язку зі світом.

Саме з цього протиріччя і народжується рольова гра — самостійна діяльність дітей, що моделює життя дорослих.

Гра — особлива форма життя дитини в суспільстві. Вона являє собою діяльність, в якій діти виконують ролі дорослих, відтворюючи в ігрових умовах їх життя, працю та стосунки між ними. Через гру дошкільники задовольняють свої потреби у спілкуванні з дорослими, у суспільному житті з ними.

Гра — це діяльність, у якій дитина спочатку емоційно, а потім інтелектуально засвоює всю систему людських взаємин.

Сутність гри, як провідної діяльності, заключається в тому, що діти відображають в грі різні сторони життя, особливості діяльності дорослих, набувають і уточнюють свої знання про навколишній світ.

На рубежі раннього і дошкільного віку виникають перші види дитячих ігор. Це, перш за все, режисерська гра. За нею зразу ж з'являється образно-рольова гра. В ній дитина уявляє себе ким завгодно і відповідно діє. Та обов'язковою умовою розгорнення такої гри є яскраві, інтенсивні переживання: дитину вразила побачена нею картина, і вона сама, в своїх ігрових діях відтворює цей образ, який викликав у неї сильний емоційний відгук. У Жана Піаже можна знайти приклади образно-рольових ігор. Його дочка, яка спостерігала під час канікул стару сільську дзвонянрю і почувши її дзвін, залишалася під враженням побаченого і почутоого довгий час. Вона підходить до столу свого батька і, ставши нерухомо, відтворює оглушливий шум. "Ти ж мені заважаєш, чи не бачиш — я працюю". — "Не розмовляй зі мною, — відповідає дівчинка. — я — церква".

Іншим разом дочка Ж. Піаже, зайшовши на кухню, була вражена виглядом обшибаної качки, що лежала на столі. Ввечері дівчинку знаходять на дивані. Вона лежить, не рухається, мовчить, не відповідає на запитання, потім чується її приглушеній голос: "Я — мертва качка".

Саме режисерська та образно-рольова гра стають джерелом сюжетно-рольової гри, яка досягає своєї найбільш розвинutoї • форми в середньому дошкільному віці. Пізніше з неї виділяються ігри з правилами та інші види ігор. В сюжетно-рольовій грі діти відтворюють безпосередньо людські ролі і взаємини. Діти граються один з одним, або з лялькою, як ідеальним партнером, який теж наділяється своєю роллю. В іграх з правилами роль відходить на другий план і головним є чітке виконання правил гри;

зазвичай тут з'являється мотив змагання, особистий або командний вигравш. Це — більшість рухливих, спортивних та друкованих ігор.

Центральним компонентом в сюжетно-рольовій грі є роль, яку бере на себе дитина. В дитячій грі є всі професії, які є в навколошньому житті дорослих людей. Але самим прекрасним в рольовій грі є те, що взявиши на себе функцію дорослої людини, дитина відтворює її діяльність дуже узагальнено, в символічному вигляді.

Важливим компонентом гри є ігрові дії. Це дії, вільні від операційно-технічної сторони, це дії зі значеннями, вони носять образотворчий характер.

У дитячій грі відбувається перенесення значень з одного предмета на інший (увівна ситуація), тому, можливо, діти і віддають перевагу неоформленим предметам, за якими не закріплена ніякі дії.

Одним із компонентів у структурі гри є правила. В грі вперше виникає нова форма задоволення дитини — радість від того, що він діє так, як вимагають правила. В грі дитина плаче, як пацієнт, і радіє, як граючий. Це ще й лінія розвитку довільності, яка має своє продовження в шкільному віці.

Гра весь час змінюється і на кінець дошкільного віку досягає високого рівня розвитку. Для першої стадії (3—5 років) характерно відтворення логіки реальних дій людей; змістом гри є предметні дії. На другій стадії (5—7 років) моделюються реальні взаємини між людьми, і змістом гри стають соціальні взаємини, суспільна суть діяльності дорослої людини.

У дошкільному віці в діяльності дитини з'являються елементи праці. В праці формуються моральні якості дитини, почуття обов'язку, поваги до людей. Дуже важливо, щоб дитина переживала позитивні почуття, які стимулюють, розвиток інтересу до праці. Через безпосередню участь в процесі спостереження за працею дорослих дошкільник знайомиться з операціями, знаряддями, видами праці, здобуває вміння і навички. Разом з тим розвиваються довільність і цілеспрямованість дій, ростуть вольові зусилля, формуються допитливість, спостережливість. Засвоюючи трудові вміння й навички, дитина починає чіткіше уявляти свої обов'язки, краще усвідомлювати необхідність їх виконання, докладати зусиль, щоб краще виконати доручену їй справу. Зміцнюється почуття відповідальності, свідомість свого обов'язку перед колективом (З.Н. Борисова). Включення дошкільника у трудову діяльність, постійне керівництво ним з боку дорослого є безумовною умовою всебічного розвитку психіки дитини.

Значний вплив на розумовий розвиток дитини має навчання. На початок дошкільного віку психічний розвиток дитини досягає такого рівня, при якому можна формувати рухові, мовні, сенсорні та ряд інтелектуальних навичок, з'являється можливість вводити елементи навчальної діяльності.

Важливим елементом, що визначає характер учіння дошкільника є відношення дитини до вимог дорослого. Протягом дошкільного віку дитина вчиться засвоювати ці вимоги і перетворювати їх у свої цілі і завдання. Успіх учіння дошкільника значною мірою залежить від функцій між учасниками процесу та наявністю певних умов.

Орієнтовна тематика сюжетно-рольових ігор для дітей старшого дошкільного віку

Лікувальний центр

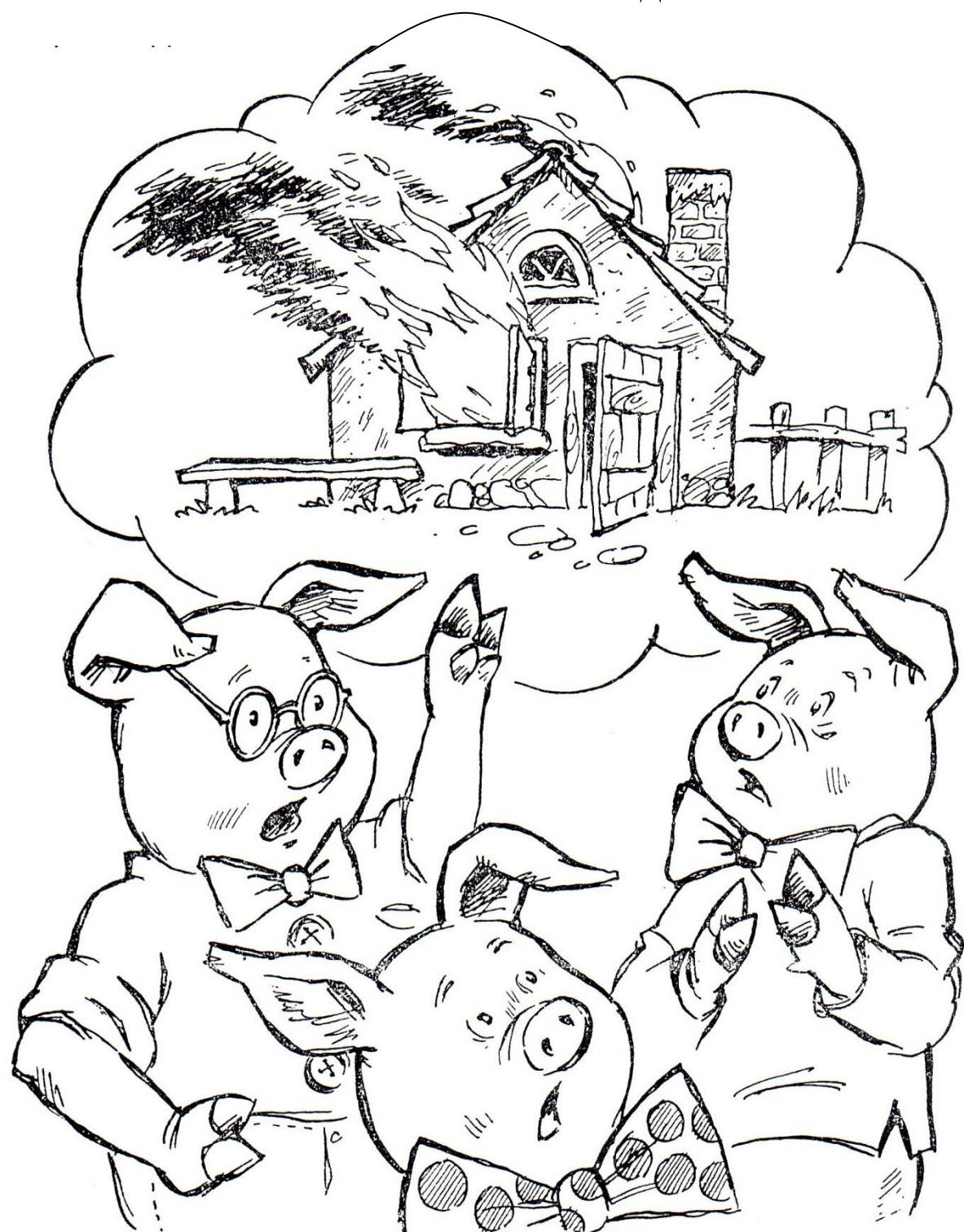
Мета. Закріпити знання дітей про працю медичних працівників (*терапевт, хірург, окуліст, уролог, невропатолог тощо*). Підвести до розуміння, що у лікувальному

центрі проводиться не тільки лікування, а й оздоровлення людей. Підтримувати дружні взаємостосунки між лікарями та хворими. Виховувати турботливість співчуття, ввічливість, бажання допомогти комусь (*хворим*).

Пожежники

Мета. Продовжувати формувати уявлення про сміливу відважну професію пожежників. Закріпити Правила пожежної безпеки, навички сміливо діяти в екстремальних ситуаціях. Виховувати мужність, сміливість, бажання оберігати своє здоров'я та здоров'я товаришів. Виховувати мужність, сміливість, повагу до людей цієї професії.

Розмальовка дітям

Не бався з сірниками, запальничками!

Орієнтовна тематика дидактичних ігор для дітей старшого дошкільного віку.

Увага — «101»

Мета. Закріпити знання про моральні поняття «сміливість», «мужність», «відважність»; вміти діяти в небезпечних для життя умовах при користуванні вогнене-безпечними пристроями. Виховувати взаємодопомогу, вміння прийти товарищеві на вірчку, відповідальність, шану до людей сміливої та відважної професії.

Лікар «Гой-травичка»

Мета. Викликати бажання дітей піклуватися про своє здоров'я, вміти його оберігати, заощаджувати цим гроші. Закріпити знання про лікарські рослини, їх цінність у лікуванні людей. Виховувати співчуття, чуйність, взаємодопомогу, турботливість.

Таємниця диво-квітки

Мета. Виховувати дбайливе ставлення до лікарських рослин як помічників людини у боротьбі за здоров'я їх, викликати бажання взаємодопомоги. ощадливість, дружні взаємовідносини між людьми.

Майдодир

Мета. Уточнити та розширити знання дітей про навички особистої гігієни, вміти виконувати режим дня, робити зарядку тощо. Виховувати почуття самозбереження свого організму, охайність, організованість, уважність.

Подорож Незнайки у світ казок

Мета. Сформувати вміння дітей оцінювати позитивні й негативні вчинки казкових героїв, їхні взаємостосунки під час різних подій. Виховувати почуття взаємодопомоги, доброти, турботи, скромності та чесності.

Орієнтовна тематика настільно-друкованих ігор для дітей дошкільного віку

Допоможи в біді

Мета. Формувати вміння дітей класифікувати сюжетні картинки за позитивними та негативними вчинками людей; розвивати навички культури поведінки. Виховувати моральні якості: доброту, товариськість, сміливість, ввічливість, чесність.

Будь уважним

Мета. Закріпити уявлення дітей про правила поводження дорослих і дітей у громадських місцях; вірно і вміло підбирати картинки з позитивними вчинками, які є протилежністю вчинкам у небезпечних ситуаціях. Вірно дотримуватись Правил вуличного руху. Виховувати доброзичливість, відповідальність, організованість.

Економічна пошта

Мета. Удосконалювати знання дітей про різні види транспорту, їх призначення та взаємостосунки між людьми різних професій. Вміти виконувати Правила вуличного

руху, дотримуватись правил культурного поводження. Виховувати повагу до людей праці, ввічливість, відповідальність, дисциплінованість.

Будь обережним

Мета. Вчити дітей діяти в екстремальних ситуаціях, у небезпечних для життя умовах. Вміти оцінювати позитивні та негативні вчинки своїх товаришів та свої власні. Викликати бажання турбуватись про своє здоров'я та здоров'я своїх однолітків. Виховувати почуття взаємодопомоги, чуйності, дружби, доброзичливості.

Оціни вчинок

Мета. Вчити дітей вірно підбирати картинки та вірно оцінювати вчинки людей, визначати позитивні стосунки в діяльності дітей. Виховувати доброзичливість, товариськість, чуйність, взаємодопомогу.

Літературні твори для ознайомлення дітей з національними символами України

Віночок

В. Паронова

Ой віночку, мій віночку,
В нього я вплету, що схочу:
Ружі, маки і барвінок,
І стебельця материнок.
Ще вплету казки чудові,
Пишні гронна калинові
І пісні про Україну.
Я віночок свій надіну
На голівоньку русяву –
Хай красується на славу.

Всього в українському віночку 12 квіточок, і кожна – лікар, оберіг. Плести віночки – то ціла наука і дійство. Наші прарабусі знали різні секрети, як плести і коли, як зберігати квіти у віночках.

легенда

Колись давно жила жінка. І було у неї три сина. Росли сини чесними, сміливими, дуже любили свою матусю, готові були віддати за неї своє життя. Попідростали і вирішили піти в світ прославляти свою матір. Вирушив у дорогу найстарший син. Мати на згадку подарувала йому золоту корону з трьома промінцями. Пішов син між люди. І за трипроменеву корону, яка зігрівала людей, вела вперед, показувала шлях до кращого життя дали першому синові ім'я **Тризуб**.

Із історії тризуба: у побуті українців найбільш уживаним було зображення тризуба. Важко визначити точно, коли він з'явився на наших землях. Існує понад сорок версій, що пояснюють походження цього знака. Наприклад, знаряддя праці, якими давні люди обробляли землю, ловили рибу, захищалися, своїм виглядом нагадували тризуб.

У Київській Русі тризуб був велико-князівським знаком. Його зображення вперше відоме з печатки князя Святослава. Згодом тризуб карбується і на срібних монетах великого князя київського Володимира Святославовича. Виконані у бронзі чи сріблі, тризуби також прикрашали пояси дружинників княжого війська, зброю і знамена. Настала черга середнього сина. Йому мати в дорогу подарувала жовто-блакитний одяг. Своїми звитяжними справами прославив матір. Одержав середній син ім'я **Прапор**.

А там, де був наймолодший син, завжди лунала дзвінкоголоса пісня. Адже мама своєму наймолодшому синові подарувала соловейків спів. І одержав син за свій джерельний голос і великий спів ім'я **Гімн**.

І з того часу ідуть поруч три брати – Тризуб, Прапор і Гімн – прославляють неньку. І там, де вони проходять – лунає урочиста пісня. Герб, Прапор, Гімн – це, діти, три основні національні символи України. Золотий тризуб на блакитному тлі – символ влади. Герб – це частина корони, яку носив київський Князь. А чому саме тризуб вважають гербом? Мабуть, тому, що число три завжди вважалося числом казковим, чарівним. А ще у тризубі відображені триєдність життя – це Батько, Мати, Дитина, які символізують Силу, Мудрість, Любов.

Національний прапор України – це синьо-жовтий стяг. Хто знає, що означає синій колір?

Це колір – неба, води, миру. А жовтий? Так, це колір хліба, життя.

Національний гімн України – це урочиста пісня, символ нашої державної єдності.

Коли грає Гімн, всі люди встають і слухають його уважно, стоячи. Ось ми і вивчили державні символи України.

Без верби та калини нема України

Кожний народ, кожна країна має свої рослинні та тваринні символи. В Україні – калина та верба. Та їй народне прислів'я дуже влучно закріпило за нашою Вітчизною ці рослини: „Без верби і калини нема України”.

Символ калини неодноразово зустрічається у віршах українських поетів. Оспівав її і Т.Г.Шевченко:

*Зацвіла в долині
Червона калина,
Ніби засміялась
Дівчинка – дитина.*

Біля кожної хати на Україні обов'язково ріс кущ калини. Її червоні кетяги прикрашали хату; вони висіли під стріху, їх клали у вікна між рамами на зиму. Білими квітами калини весною дівчата прикрашали коси. Для українців калина слугувала за ліки. Кожна господиня, обов'язково готувала калинові ліки на довгу зиму. Засушивши її цвіт, ягоди, листя, гілочки, перетирали з медом, цукром. Калиновий чай – то був перший помічник при нежиті. Свіжі ягоди з медом або цукром та вареною водою вживали при кашлі, серцевих захворюваннях.

А дівчата використовували ягоди калини для косметичних справ, сокомстиглих ягід протирали обличчя, щоб красиве та рожеве було, адже калина – це символ дівочої краси.

Верба – ще один символ нашого народу. Українське село важко уявити без верби. Їх висаджували на городах, біля ставу, річки. У народі кажуть: „Де верба, там і вода”. Тому криниці копали, де росте верба.

Верба – це символ весни, пробудження природи: „зацвіла верба, прийшла весна”.

Котики верби – то перші квіти на нашему столі, у нашій оселі.

Неділя перед Великоднем називається Вербною. На цьому тижні не можна сіяти конопель, городини, буряків бо будуть гіркі. У Вербну неділю святять вербу.

Хліб – усьому голова

Хліб належить до особливо шановних символів українського народу. Що ж означає слово хліб ? „Словник української мови дає такі тлумачення цього слова. Хліб – це зерно, яке перемелюють на борошно; хліб – це випечений виріб з борошна, продукт харчування; хліб – це рослина в полі, хлібне поле; хліб – це харчі, прожиток; хліб – це заробіток, як засіб існування. От що значить хліб для людини.

В Україні хліб-сіль на вишитому рушнику то найвища ознака гостинності народу. А найбільшою святістю вважався хліб на столі.

Існує у народі повір'я, що хліб, потрібно випікати у жіночі дні – середу чи п'ятницю. З давніх часів батьки привчали дітей своїх традицій – берегти хліб. Ще з молоком матері усвоювалися високі пошанівні форми бережливого ставлення до свята святих. „Паляниця мала неодмінно лежати на столі, і ніхто навіть діти, не насмілювалися покласти її догори... немовля разом з материнським молоком уживало хліб: ... їм давали обгорнути в полотняну тканину м'якушку-смоктунця”

Та не тільки хліб випікали у сім'ях. А скільки різних смачних виробів пекли. У неділю і свята з житнього або пшеничного борошна пекли пампушки, пиріжки з сиром, маком, картоплею, ягодами, з прісного тіста випікали коржі і млинці.

На весіллі в урочистій обстановці староста вирізав верхівку короваю й підносив на тарілці молодим, а дітям дарували шишки.

Дидактичні ігри з правил дорожнього руху (для дітей старшого дошкільного руху) «Вгадай транспорт»

Завдання: закріплювати уявлення дітей про транспорт, вмінню опису (загадки) впізнавати предмети; розвивати кмітливість, швидкість мислення і мовленнєву активність.

Правила: називати транспорт можна тільки після того, як прозвучить загадка про нього.

Виграє той, хто дасть більше правильних відповідей, тобто отримав більше картинок з транспортом. Діти сидять півколом.

Вихователь: Ми з вами розмовляли про транспорт, спостерігали за його рухом по дорозі, а сьогодні пограємо в гру, яка називається «Вгадай транспорт». Послухайте правила гри. Я буду загадувати загадки про транспорт, а ви повинні подумати і правильно їх відгадати. Хто першим правильно відгадає, про який транспорт іде мова у загадці, отримує картинку з його зображенням. У кого в кінці гри буде більше картинок, той і переможе.

Будинок - чудовий бігунок

На своїй вісімці ніг.

Бігає аллейкої

По сталевим двом змейкам.

(Трамвай)

Що за диво світливий дім?

Пасажирів багато в ньому.

Носить взуття з гуми

І харчується бензином.

(Автобус)

Що таке - відгадай:

Ні автобуса, ні трамвай.

Не потребує бензині,

Хоча колеса на гумі.

(Тролейбус)

Їх видно всюди, їх видно з вікон,

По вулиці рухаються швидким потоком.

Вони перевозять різні вантажі -

Цегла і залізо, зерно і кавуни.

(Вантажівки)

Цей кінь не єсть вівса,

Замість ніг - два колеса.

Сядь верхи і мчись на нім!

Тільки краще права кермом!

(Велосипед)

Довгою шиєю поверчу,

Вантаж важкий підхоплю.

Де накажуть - покладу,

Людині я служу!

(Підйомний кран)

До нас у двір забрався «кріт»,

Риє землю біля воріт.

Сотні рук він замінює,

Без лопати він копає.

(Екскаватор)

Ось праска так праска!

Ах, який величезний!

Він пройшов - дорога раптом

Стала гладкою, рівною!

(Каток)

Мчить вогненною стрілою,

Мчить у далечінь машина.

І залле пожежа будь

Смілива дружина.

(Пожежна машина)

Полотно, а не доріжка,

Кінь не кінь - сороконіжка.

По тій доріжці повзе,

Весь обоз один щастить.

(Поїзд)

Вівсом не годують,

Батогом не женуть,

А як оре -

П'ять плугів тягне.

(Трактор)

Ця сильна машина

Їде на величезних шинах.

Відразу прибрав полгоры

Семитонный...(самоскид).

Щоб він тебе повіз,

Не попросить він овес.

Нагодуй його бензином,

На копита дай гуму.

І тоді, піднявши пил,

Побіжть...(автомобіль).

«Грай, та смекай!»

Завдання: розвивати розумові здібності і зорове сприйняття; вчити співвідносити мовленнєву форму опису дорожніх знаків з їх графічним зображенням; виховувати самостійність, швидкість реакції, кмітливість.

Правила: зображення дорожнього знака закривається тільки після прослуховування інформації про нього. Виграє той, хто першим правильно закріє всі зображення, що пролунали в загадках або віршах.

У грі беруть участь 4-6 дітей, перед якими розкладені таблиці із зображенням дорожніх знаків і порожні картки. Принцип грі - лото. Вихователь читає загадки (вірші) про дорожніх знаках, діти закривають картками їх зображення на таблиці.

Гей, водій, обережно!

Їхати швидко неможливо.

Знають люди все на світі -

У цьому місці ходять діти.

(Знак «Діти»)

Тут дорожні роботи -

Ні проїхати, ні пройти.

Це місце пішоходу

Краще просто обійти.

(Знак «Дорожні роботи»)

Ніколи не підведе

Нас підземний перехід:

Пішохідна Дорога

У ньому завжди вільна.

(Знак «Підземний перехід»)

У нього два колеса і сідло на рамі,

Дві педалі є внизу, крутять їх ногами.

У червоному колі він стоїть,

Про заборону говорить.

(Знак «Велосипедний рух заборонено»)

Цієї зебри на дорозі

Я анітрохи не боюся.

Якщо все навколо в порядку,

За смужкам в шлях пущусь.

(Знак «Пішохідний перехід».)

Червоне коло, прямоугутник
Знати зобов'язаний і дошкільник.
Це дуже строгий знак.
І куди б ви не поспішили
З татом на автомобілі -
Не проїдете ніяк!

(Знак «В'їзд заборонено»)

Я не мив в дорозі рук,
Поїв фрукти, овочі.
Захворів і бачу пункт
Медичної допомоги.

(Знак «Пункт першої медичної допомоги»)

Цей знак на переїзді -
У непростому, зауважимо, місці.
Тут шлагбаум не варто,
Паровоз щосили димить.
Швидкість він набрав вже,
Так що будь насторожі.

(Знак «Залізничний переїзд без шлагбаума»)

«Подумай, відгадай»

Завдання: активізувати процеси мислення, уваги і мови дітей; уточнити уявлення про транспорт та правил дорожнього руху; виховувати кмітливість і винахідливість.

Правила: необхідно давати правильний індивідуальний відповідь, а не викрикувати його хором. Виграє той, хто отримав найбільше фішок заправильные відповіді.

Діти сидять півколом.

Вихователь: Я хочу дізнатися, хто у нас в групі самий винахідливий исообразительный. Я буду задавати питання, хто знає правильну відповідь, повинен підняти руку. Відповідати хором не можна. Хто першим відповість правильно, отримує фішку. В кінці гри порахуємо фішки і дізнаємося переможця. Переможе той, у кого їх буде більше.

Скільки коліс легкового автомобіля? (Чотири.)

Скільки осіб можуть їхати на одному велосипеді? (Один.)

Хто ходить по тротуару? (Пішохід.)

Хто управляє автомобілем? (Водій.)

Як називається місце перетину двох доріг? (Перехрестя.)

Для чого потрібна проїжжа частина? (Для руху транспорту.)

По якій стороні проїжджій частині рухається транспорт? (По правій.)

Що може статися, якщо пішохід чи водій порушив правила дорожнього руху? (Аварія або ДТП.)

Який світло верхній на світлофорі? (Червоний)

З якого віку дозволяється дітям їздити на велосипеді по вулиці? (14р.)

Скільки сигналів біля пішохідного світлофора? (Дві.)

Скільки сигналів у транспортного світлофора? (Троє.)

На яку тварину схожий пішохідний перехід? (На зебру.)

Як пішохід може потрапити в підземний перехід? (По сходах вниз.)

Якщо немає тротуару, де можна рухатися пішоходу? (По узбіччю зліва, назустріч транспорту.)

Які машини обладнані спеціальними звуковими і світловими сигналами? (Швидка

допомога, пожежна та міліцейська машини.)

Що тримає в руці інспектор ГИБДД? (Жезл.)

Який сигнал подає автомобіль, повертаючи праворуч? (Моргає правою маленькою лампочкою.)

Де потрібно грати, щоб не наражатися на небезпеку? (У дворі на дитячому майданчику.)
«Ми - водії»

Завдання: допомогти навчитися розуміти дорожню символіку та її специфіку (на прикладі дорожніх знаків), бачити її основні риси - образність, стисливість, узагальненість; формувати і розвивати вміння самостійно придумувати графічні символи, бачити і вирішувати проблеми.

Правила: потрібно придумати дорожній знак найбільш подібний собіпринятым. Найдаліший знак отримує фішку - зелений кружечок. Виграє той, хто набере більшу кількість гуртків.

Матеріали:

1. картки з дорожніми знаками за серіями: дорога йде в медпункт (пункт техобслуговування, їдальню, автозаправну станцію та ін. - 2варіантів); зустрічі в дорозі (люди, тварини, види транспорту - 2варіантів); складності в дорозі, можливі небезпеки (6 варіантів); заборонні знаки (6 варіантів);
2. шматок крейди, якщо розгалужена дорога чертиться, або смужки паперу, що зображені такі дороги;
3. маленька машина або автобус;
4. зелені гуртки - 30 шт.

Діти сідають навколо зсунутих столів, на яких розкладається розгалужена дорога з паперу. Вихователь ставить на початок дороги машину, називає гру і разом з дітьми обговорює обов'язки водія.

Вихователь. Кожен водій машини зобов'язаний знати, як вона влаштована, як її заводити, лагодити, як нею управляти. Робота водія дуже важка. Треба тільки швидко перевезти людей і вантажі. Дуже важливо, щоб не трапилося ніяких подій по дорозі. Несподіванки можуть бути різні: то дорога розгалужується, і водієві треба вирішити, куди ж їхати, то шлях лежить повз школи або дитячого садка, і маленькі діти можуть вискочити на дорогу, то раптом пасажир, який іде поруч з водієм, відчув себе погано і його треба терміново доставити в лікарню або в машині щось раптом зламалося, або закінчився бензин. Як вчинити водієві? Може бути, запитати у перехожих, де знаходиться лікарня, де можна полагодити або заправити машину? А якщо дорога безлюдна і перехожих немає? Або перехожі не можуть відповісти на питання водія? Як бути?

Відповіді дітей.

Звичайно, вздовж дороги потрібно поставити спеціальні знаки, щоб водій, навіть якщо він дуже швидко іде, глянув на знак і відразу ж зрозумів, про що він попереджає або повідомляє. Тому водії обов'язково повинні знати всі знаки, що зустрічаються на дорогах. Коли ви станете дорослими, теж зможете навчитися водити машину, а от з дорожніми знаками ми познайомимося сьогодні іузнаем, що означає той чи інший знак.

Машина швидко мчить по дорозі і раптом...

Далі описується ситуація, коли під час їзди терміново потрібно знайти телефон, їдальню, медпункт, автосервіс, автозаправку і ін. Машина зупиняється, а діти повинні здогадатися, як виглядає знак, біля якого водій зупинив свою машину. Вони пропонують свої варіанти знаків (що там, на їх думку, повинно бути намальовано). Вихователь нагадує, що машина зазвичай іде швидко, водій повинен поглянути і відразу ж зрозуміти знак, тому знак

повинен бути простим, на ньому не повинно бути нічого зайвого. Потім вихователь показує дорожній знак і кладе його на місці зупинки машини, а діти разом з вихователем оцінюють всі варіанти знаків, нагороджуючи зеленим кружечком найбільш вдалий з них. Гра триває. Вихователь орієнтує свою розповідь на наявні у нього дорожні знаки.

Сьогодні ми дізналися деякі дорожні знаки, які допомагають водіям у роботі. А ви, коли будете йти по вулиці або їхати в транспорті, зверніть увагу на дорожні знаки, розміщені вздовж дороги, підказуйте дорослим, що вони означають.

А зараз ми повинні підвести підсумки нашої гри і дізнатися переможця.

Діти вважають свої зелені кола. Вихователь вітає переможців, відзначає найбільш активних дітей, підбадьорює боязливих і сором'язливих.

«Веселий жезл»

Завдання: узагальнити уявлення про правила поведінки пішоходів на вулиці; активізувати знання дітей, їх мовлення, пам'ять, мислення; виховувати бажання виконувати ПДР в житті.

Правила: уважно слухати відповіді товаришів і не повторюватися. Виграє та команда, яка назве більше правил для пішоходів. Давати відповідь можна, тільки отримавши жезл.

Вихователь ділить дітей на дві команди, що змагаються, повідомляє назву гри і її правил.

Вихователь: Той, кому я в руки дам жезл, повинен буде назвати одне з правил поведінки пішохода на вулиці. Названі правила повторювати не можна, тому будьте дуже уважні!

Переможе та команда, яка назве більше правил та не повториться.

Жезл по черзі переходить з однієї команди в іншу. Діти називають правила.

Діти: Переходити вулицю можна з пішохідного підземного переходу або тільки на зелений сигнал світлофора. Пішоходам дозволяється ходити тільки потротуарам; якщо немає тротуару, можна рухатися польовий узбіччю назустріч руху транспорту. Не можна грati біля дороги і на проїжджій частині. Не можна перебігати вулицю перед близько йде транспортом і переходити вулицю маленьким дітям без дорослих. Перш ніж перейти вулицю, треба подивитись спочатку наліво, потім направо і, переконавшись у безпеці, переходити.

Аналогічно проводиться гра «Слухай - запам'ятовуй», тільки діти перераховують правила для пасажирів.

«Закони вулиць і доріг»

Завдання: удосконалювати знання про правила поведінки на вулицях і дорогах; розвивати увагу, вміння вирішувати проблемні ситуації, читати дорожні знаки, самостійно орієнтуватися на вулиці; виховувати інтерес к выполненню правил дорожнього руху.

Правила: беручи участь у розігруванні дорожніх ситуацій, не порушувати ПДР. Завдання потрібно виконувати до кінця.

Матеріали: ігрове поле, фігурки пішоходів і транспорту, дорожні знаки.

Гра має кілька варіантів з різним рівнем складності.

1. Знайомство з планом міста, його будівлями і мешканцями. Можна дати назви місту, річці, вулицями і т. д.

2. Необхідно допомогти жителям міста вибрати безпечний маршрут и добратися до потрібного місця: професора - у магазин «Оптика», щоб купити нові окуляри, в кіоску за свіжою газетою, на пошту відправити телеграму, вчасову майстерню і т. д.

Домогосподарці - за покупками в булочну, продуктовий магазин, відправити посилку, зустріти онуку зі школи і т. д. Людині - доречного або залізничного вокзалу, на футбольний матч, готель, ресторан і т. д. Школярці - до школи, бібліотеки, цирк...

3. Можна ввести в гру дорожні знаки, світлофори, регулювальника, транспорт: «швидку

допомогу, пожежну машину, міліцію, таксі, автобус, вантажівка «Продукти». Дати завдання вирішити різні проблемні ситуації, дотримуючись при цьому ПРАВИЛ дорожнього руху. Наприклад, вантажівки «Продукти» завантажитися нахлебозаводе і розвести свіжий хліб в дитячий садок, школу, ресторан, хлібний магазин.

4. Вихователь проводить гру у вигляді дорожньої вікторини, ставлячи дітям запитання. Де можна в місті кататися на роликах?

Покажіть найнебезпечніші місця в місті.

Що зміниться на дорозі з приходом зими?

Що таке дорожня розмітка і для чого вона потрібна?

При цьому вихователь моделює ситуацію - вночі сильний буревій зірвав всі знаки в місті, вранці на дорогах почалися заворушення - і дає завдання її віправити.

«Годину пік»

Завдання: допомогти засвоїти основні правила дорожнього руху на вулицях міста; уточнити знання про професії; розвивати кмітливість; виховувати дружнє взаєморозуміння, уміння ладити один з одним.

Правила: доїхати від старту до фінішу, не порушивши правил дорожнього руху. Всіх пасажирів розвезти до потрібної зупинки. Вирішити всі дорожні ситуації.

Матеріали: ігрове поле, кубик, фішки, 32 картки (12 синіх - «працівники», 12 жовтих - «відвідувачі», 7 рожевих - «ситуації»).

Гра має кілька варіантів з різним рівнем складності.

1. Проводиться по типу лото. Вихователь знайомить дітей з об'єктами на ігровом полі: аеропорт, лікарня, міліція, цирк, перукарня, пошта, школа, магазин, стадіон, новобудова, церква, театр. Потім разом з'ясовують які «відвідувачі» і «працівники» там повинні бути. Діти розкладають по об'єктах сині і жовті картки із зображенням тих, хто там працює і хто відвідує.

Наприклад, «Театр» - балерина і глядачі театру, «Стадіон» - спортсмен і вболівальник, «Перукарня» - перукар і клієнт, «Лікарня» лікар і хворий і т. д.

2. Сині і жовті картки перемішуються і роздаються всім учасникам гри порівну. Гравці по черзі кидають кубик і рухаються по полю в потрібному напрямку, забравши пасажирів зі старовою зупинки. Водій повинен як можна швидше розвести своїх пасажирів за потрібне зупинок і, закінчивши роботу, повернутися на кінцеву зупинку. Виграє той, хто першим впорається зі своїм завданням.

3. Жовті та сині картки розкладено по об'єктах. Водії повинні зібрати всіх відвідувачів, працівників потім і довезти їх до кінцевої зупинки. Виграє той, хто набере найбільшу кількість очок (тобто пасажирів).

«Зberи дорожні ситуації»

Завдання: вправляти в конструюванні, вмінні з окремих елементів складати ціле зображення; закріпити уявлення про правила безпечної поведінки на дорогах; розвивати сприйняття, мислення; виховувати самостійність, вміння довести почату справу до кінця.

Правила: як можна швидше правильно зібрати з частин цілу картинку, повніше розповісти по ній дорожню ситуацію.

Матеріали: два (або більше) набору кубиків з наклеєними фотографіями, що відображають дорожні ситуації. Кількість малюнків відповідає кількості сторін кубика.

Вихователь нагадує дітям, які дорожні ситуації вони розглядали.

Вихователь: Ми з вами розрізали картинки з дорожніми ситуаціями начасті і наклеїли на кубики. А зараз потрібно скласти ці ситуації з частин вцелую картинку і розповісти якомога повніше про неї - що там зображене, хто чинить правильно, а хто ні і чому?

Діти по черзі збирають дорожні ситуації з кубиків і розповідають о них. Виграє той, хто швидше склав картинку і повніше розповів про неї.

З дітьми можна виготовити аналогічні кубики для дидактичної гри «Зberи дорожні знаки» (автомобілі тощо).

«Навчимо Незнайка ПДР»

Завдання: закріпити отримані раніше знання про правила дорожнього руху; систематизувати знання по безпечній поведінці на дорогах; виховувати дисциплінованість, повагу до ПРАВИЛ дорожнього руху. Розвивати вміння формулювати свої думки, слухати один одного.

Правила: чітко пояснювати правила дорожнього руху, не повторюючись, і не перебиваючи один одного.

Вихователь розповідає дітям про Незнайку - хлопчика, який не знає, як поводитися на вулиці, і постійно потрапляє в різні неприємні ситуації.

Вихователь: Скорі Незнайко йде до школи в 1 клас і якщо він не вивчить ПДР, буде кожен день потрапляти в ці безглузді історії, спізнюватися на уроки або навіть може потрапити в лікарню. Що ж робити?

Діти пропонують допомогти Незнайку вивчити правила безпеки на дорозі.

Незнайко: Я вийшов з дому сьогодні і вирішив пограти в футбол, але у дворі нікого не було, і я пішов на вулицю, кинув м'яч, а він покотився на дорогу. Мене почали лаяти перехожі, але я ж нічого такого не зробив...

Разом з дітьми Незнайко розбирає дорожню ситуацію. Діти пояснюють Незнайку правила безпеки.

Потім я хотів перейти вулицю, але завищали гальма машин і водії почали на мене кричати.

Чому вони кричали - не знаю...

Діти пояснюють, як потрібно правильно переходити вулицю.

А коли я сів в автобус, мене взагалі покарали і посадили поруч скондуктором. За що - я не знаю. Я ж нічого не робив, тільки встав на сидіння і висунув голову у вікно, щоб подивитись на машини.

Діти пояснюють Незнайку правила поведінки в громадському транспорті. Вихователь наводить ще кілька ситуацій, які діти допомагають вирішити. Наприкінці гри Незнайко дякує хлопцям за допомогу і обіцяє не порушувати більше ПДР.

Вихователь проводжає Незнайка зі словами: «Якщо у тебе виникнуть проблеми, то захочь, хлопці тобі допоможуть».

«Що буде, якщо...»

Завдання: з'ясувати, для чого потрібні правила дорожнього руху, чому важливо їх виконувати як водіям, так і пішоходам; вчити встановлювати найпростіші причинно-наслідкові зв'язки і стосунки; розвивати логічне мислення.

Правила: не заважати один одному, слухати і відповідати. При необхідності доповнювати відповіді.

Вихователь читає дітям вірш О. Бедарева «якби ...»

Вихователь:

Йде по вулиці один

Досить дивний громадянин.

Йому дають добру пораду:

«На світлофорі червоне світло.

Для пішохода немає шляху.

Зараз ніяк не можна йти!»

«Мені наплювати на червоне світло!» -

Промовив громадянин у відповідь.

Він йде через вулицю

Не там, де напис «Перехід»,

Кидаючи грубо на ходу:

«Де захочу, там перейду!»

Шофер дивиться в усі очі:

Розсява попереду!

Натисни скоріше на гальма -

Разиню пощади!..

А раптом би заявив шофер:

«Мені наплювати на світлофор!»

І як попало, став їздити.

Пішов би постової з посади.

Трамвай б їхав, як хотів.

Ходив би кожен, як умів.

Так... там, де вулиця була,

Де ти звик ходити,

Неймовірні справи

Відбулися б вмить!

Сигнали, крики те і знай:

Машина прямо на трамвай,

Трамвай наїхав на машину,

Машина врізалася у вітрину...

Але немає: стойте на бруківці

Регулювансьник-постової.

Висить триокий світлофор

І знає правила шофер.

Вихователь пропонує подумати і відповісти, для чого потрібні ПДР, чому їх важливо дотримуватися всіх приватників дорожнього руху?

Відповіді дітей.

А тепер давайте пограємо в гру «Що буде, якщо...». Я вам буду здавати питання, а ви - на них відповідати. Тільки не відповідайте хором, перебивати один одного. Можна доповнювати відповіді. Отже, я починаю.

Що буде, якщо пішоходи почнуть переходити вулицю, де їм заманеться?

Діти: Водій не встигне загальмувати, і пішохід може потрапити під колеса.

Вихователь. Що буде, якщо на дорозі прибрали всі дорожні знаки?

Діти: Водій не буде знати, що його чекає попереду, і може несправиться з керуванням.

Вихователь: Що буде, якщо водій не знає сигнали світлофора?

Діти: Водій пойде на червоне світло і зіб'є пішохода.

Вихователь: Що буде, якщо водій пойде по лівій стороні проїждjoї частини?

Діти: Його автомобіль зіткнеться з іншим автомобілем, який рухається правильно - по правій стороні.

Вихователь: А тепер самі придумайте ситуації «Що буде, якщо...» і самі дайте відповідь.

Діти по одному задають питання, інші - знаходять відповідь.

В кінці гри вихователь підводить підсумок.

Ми з вами з'ясували, для чого потрібні ПДР і чому так важливо їх дотримуватися. А також, що буде, якщо водій або пішохід порушує правила дорожнього руху.

Дидактична гра по ПДР «Вгадай, який знак», для дітей старшого дошкільного віку

Мета гри:

Вчити дітей розрізняти дорожні знаки.

Закріплювати знання дітей про правила дорожнього руху.

Виховувати вміння самостійно користуватися отриманими знаннями у повсякденному житті.

Матеріал: кубики з наклеєнimi на них дорожнimi знаками: попереджувальними, що забороняють, інформацiйно - вказiвними знаками сервiсу.

Хiд гри

Перший варiант

Ведучий запрошує дітей по черзi до столу, де лежать кубики. Дитина бере кубик, називає знак i пiдходить до тих дiтей, у яких вже є знаки цiєї групи.

Другий варiант

Ведучий називає знак. Дiти знаходять цей знак на своiх кубиках, показують його i розповiдають, що вiн означає.

Третiй варiант

Гравцям роздають кубики. Дiти уважно вивчають їх.

Далi кожна дитина розповiдає про своiму знаку, не називаючи його, а всi іншi вiдгадують знак за описом.

Примiтка. Кубики можна рекомендувати для iндивiдуальної роботи з дiтьми в дитячому садку i в сiм'ї, а також для їх самостiйних iгор.

Дидактична гра по ПДР «Вулицi мiста»,

для дiтей старшого дошкiльного вiку

Мета гри:

Уточнити i закрiпити знання дiтей про правила поведiнки на вулицi, про правила дорожнього руху, про riзних видах транспортних засобiв.

Матерiал: макет вулицi; дерева; автомобiлi; ляльки-пiшоходи; свiтлофор; дорожнi знаки.

Хiд гри:

Вихователь розглядає з дiтьми макет вулицi, задає ряд питань. Своi вiдповiдi дiти супроводжують показом на макетi.

Запитання до дiтей:

Якi будинки на нашiй вулицi?

Який рух на нашiй вулицi - одностороннi або двостороннi?

Де повиннi ходити пiшоходи? Де повиннi їздити автомашини?

Що таке перехрестя? Де i як потрiбно переходити вулицю?

Як позначається пiшохiдний перехiд?

Як регулюється рух на вулицi?

Якi сигнали свiтлофора ви знаєте?

Якi дорожнi знаки є на нашiй вулицi? Для чого вони призначенi?

Для чого потрiбен пасажирський транспорт? Де його чекають люди?

Як треба вести себе в автобусi?

Чи можна грати на вулицi?

Далi вихователь пропонує дiтям «проїхати» по вулицi, дотримуючись правил дорожнього

руху. Потім хтось із дітей виконує роль пішохода. Виграє той, хто добре (без помилок) впорається з роллю водія або пішохода.

Дидактична гра по ПДР «постав дорожній знак», для дітей старшого дошкільного віку

Вчити дітей розрізняти такі дорожні знаки: «Залізничний переїзд», «Діти», «Пішохідний перехід», «Дикі тварини» (попереджуvalальні); «В'їзд заборонений», «Прохід закритий», «Рух на велосипедах заборонено» (забороняють); «Прямо», «Направо», «Наліво», «Круговий рух», «Пішохідна доріжка» (розпорядчі); «Місце стоянки», «Пішохідний перехід», «Пункт медичної допомоги», «Телефон», «Пункт харчування», «Автозаправна станція», «Пункт технічного обслуговування» (інформаційно-вказівні); «Пункт першої медичної допомоги», «Автозаправна станція», «Телефон», «Пункт харчування», «Місце відпочинку», «Пост ДАІ» (знаки сервісу). Виховувати увагу, навички орієнтування у просторі.

Матеріал: дорожні знаки; ігрове поле із зображенням доріг, пішохідних переходів, залізничного переїзду, адміністративних і житлових будівель, автостоянки, перехресть.

Хід гри

Дітям пропонується:

розглянути ігрове поле і те, що на ньому зображено;

розставити потрібні дорожні знаки. Наприклад, у школи - знак «Діти», у кафе «Пункт харчування», на перехресті - «Пішохідний перехід» і т. д.

Виграє той, хто за певний час встигне розставити всі знаки правильно і швидко.

Дидактична гра з ПРАВИЛ дорожнього руху «Світлофор»

Цілі:

Дати дітям уявлення про призначення світлофора, про його сигналах.

Продовжувати закріплювати уявлення дітей про колір (червоний, жовтий, зелений).

Матеріали до гри:

Кольорові картонні кружечки (червоний, жовтий, зелений); макет світлофора.

Хід гри:

Вихователь роздає дітям гуртки жовтого, червоного, зеленого кольорів. Послідовно переключає світлофор, а діти показують відповідні гуртки і пояснюють, що означає кожен сигнал.

Виграє той, хто правильно покаже всі гуртки і розповість про призначення кольорів.

Дидактична гра-лото по ПДР «Вчися бути пішоходом»

Цілі:

Продовжувати знайомити дітей з правилами безпечної поведінки на вулиці.

Закріплювати знання дорожніх знаків необхідних для пішоходів.

Матеріали до гри:

Картки велики, з різними ситуаціями на дорогах (по правилам поведінки дітей на дорозі, на вулиці і в транспорті). За шість ситуацій на кожній картці.

Маленькі картки з дорожніми знаками та правилами дорожнього руху на зворотній стороні картки білі, перекреслені по діагоналях.

Хід гри:

У грі беруть участь не більше шести дітей.

Вихователь роздає дітям великі картки (одну картку одній дитині). Показує картку з дорожнім знаком і читає правило поведінки на дорозі або в транспорті. Дитина розглядає свою картку, знаходить відповідну ситуацію і кладе на неї маленьку картку з дорожнім знаком або білу картку (якщо ситуація показує на неправильне поведінка дитини на дорозі

або в транспорті).

Виграє той, хто першим закриє всі шість ситуацій на своїй картці.

Дидактична гра з ПРАВИЛ дорожнього руху «Червоний і зелений»

Мета:

Вчити дітей встановлювати зв'язки між предметами та явищами, діяти за сигналом.

Матеріали до гри:

Два гуртки (зеленого і червоного кольору), машинка.

Хід гри:

Гра проводиться з однією дитиною. Вихователь бере два гуртки - червоний і зелений, - пропонує дитині взяти іграшку: машину і каже:

- Ти, Вася, шофер, сам будеш керувати машиною. Коли я покажу зелений кружечок, машина може їхати. Ось так (показує). Коли побачиш червоний кружок, що машина повинна зупинитися.
